

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

**DĚJINY ZÁMECKÉ OBRAZOVÉ SBÍRKY STERNBERGŮ
V ČASTOLOVICÍCH V LETECH 1949–1992**

magisterská diplomová práce

BC. PAVLÍNA JINDROVÁ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.

Olomouc 2022

Čestné prohlášení:

Místopřísežně prohlašuji, že jsem tuto magisterskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 11. 11. 2022

Bc. Pavlína Jindrová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala Janě Zapletalové za odborné vedení této diplomové práce. Poděkování náleží i Elišce Zlatohlávkové a Miroslavu Kindlovi, kteří mi velmi ochotně zprostředkovali užitečné materiály a poskytli cenné rady a připomínky, nezbytné pro vznik tohoto textu.

Rozsah práce: 126 989 znaků (včetně mezer)

OBSAH

1	ÚVODEM.....	5
2	OBRAZÁRNA OČIMA BADATELŮ	12
3	NOVODOBÉ DĚJINY ČASTOLOVICKÉ ZÁMECKÉ OBRAZÁRNY	31
4	ZÁVĚREM	59
	SEZNAM PRAMENŮ	62
	SEZNAM LITERATURY	69
	SEZNAM OBRAZOVÉ DOKUMENTACE	75
	OBRAZOVÁ DOKUMENTACE	87
	SEZNAM ZKRATEK	135

1 ÚVODEM

Magisterská diplomová práce se zabývá moderními dějinami obrazové sbírky rodu Sternbergů na východočeském zámku v Častolovicích. [1-8] Tato kolekce, která stále čeká na své komplexní zpracování a zhodnocení, sestává z více než tří stovek obrazů. Svým rozsahem, žánrovou pestrostí a heterogenní kvalitou podává specifický doklad o povaze středoevropských aristokratických sbírek umění a v nemenší míře o vkusu a preferencích jejich významných majitelů. Na formu šlechtické reprezentace pomocí budování obrazové sbírky následně navázali i jejich potomci napříč moderními dějinami, v neposlední řadě Franziska Diana Phipps Sternberg (*1936), současná majitelka častolovického zámku. Ta po tzv. Sametové revoluci získala v roce 1992 v restitucích toto sídlo zabavené jejím předkům zpět, a s mimořádným úsilím a za velkých finančních a osobních obětí je obnovila. [9]¹

Počátky častolovické zámecké obrazové sbírky Sternbergů sahají dle dochovaných pramenů do 17. století. O dřívějších dějinách sbírky nemáme informace, jakkoli nelze vyloučit starší kořeny sbírky. Zásadní zásluhy na vzniku této umělecké kolekce má hrabě, pražský purkrabí a držitel Řádu zlatého rouna, Oldřich Adolf Vratislav Sternberg [10] (1627–1703), kterému se vedle Častolovic² podařilo konstituovat rodové obrazové galerie ve sternberském majorátním paláci na Malostranském náměstí v Praze [11] a v rodovém sídle v Zásmukách [12], jež zdědil po svém otci Janu Rudolfu Sternbergovi

¹ V této diplomové práci jsem se rozhodla užívat německou formu příjmení „Sternberg“, nikoli „Šternberk“, od níž se budou odvíjet i veškerá adjektiva. Důvodem je, že tento tvar byl příslušníky rodu oficiálně užíván po dlouhá staletí a stejně je tomu i v případě paní Franzisky Diany Phipps Sternberg. Výjimku tvoří oficiálně užívané názvy archivních fondů (např. SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984) [pozn. 48 aj.], dále názvy uměleckých děl užívané jinými badateli (např. *Portrét Šternberkovny jako Diany* [pozn. 350], případně oficiální názvy statí a publikací autorů, kteří se tématem zabývali. Pozn aut.

² Častolovický zámek zakoupil hrabě Oldřich Adolf Vratislav Sternberg dne 31. prosince roku 1694 za 260 000 rýnských zlatých od hraběte Tomáše Zachariáše Černína z Chudenic (1660–1700), syna Humprechta Jana Černína z Chudenic (1628–1682). Srov. Václavík 2008, s. 81.

(1595–1638).³ Oldřich Adolf Vratislav následně roku 1701 prohlásil Častolovice a Zásmuky za rodinný fideikomis.⁴

Nejranější svědectví o častolovických zámeckých obrazech podává inventář⁵ pocházející ze dne 15. května roku 1676, tedy z období, kdy zesnul Jan Václav Oppersdorf.⁶ Vedle malířských děl se sakrální tematikou zpodobující legendické osoby jako sv. Antonína, sv. Václava, sv. Jana Křtitele nebo Pannu Marii, jež byly situovány v panském pokoji,⁷ se v sále na panském sídle nacházel soubor „*obrazů větších, menších, rozličných císařův, těž contrfecti mladých pánův a slečen z Oppersdorfu 17*“.⁸ Tato rodová oppersdorfská galerie patrně posloužila jako inspirativní vzor Oldřichu Adolfo Vratislavu Sternbergovi. Hrabě nechal postupně od poloviny devadesátých let 17. století instalovat v rozměrném Rytířském sále v Častolovicích portréty členů šternberského rodu a jejich příbuzných, z nichž osmatřicet jich je v tomto sále zámku k vidění do dnešních dnů a tvoří jeden z nejvýraznějších celků zámecké obrazové sbírky. [13] Většina těchto děl pochází z druhé poloviny sedmnáctého a počátku osmnáctého století⁹ a na jejich ztvárnění se podíleli převážně domácí malíři.¹⁰ K těmto portrétům náleží například podobizny Adama Sternberga,¹¹ Adolfa Vratislava Sternberga,¹² Barbory Eufrosie hraběnky ze Sternberga

³ Srov. Daniel 1998, s. 34 – Vlnas 2008, s. 25.

⁴ Srov. Lejsková-Matyášová 1954, s. 154. – Čurda 1966, s. 1. – Mžýková 1994, s. 36. – Vlnas 1995, s. 717. – Václavík 2008, s. 81. – Mžýková 2008, s. 33. – Vlnas 2008, s. 25.

⁵ Srov. NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář statku Častolovice 1676 – Žďárský 1977, s. 557. – Kubeš 2005, s. 49.

⁶ Jan, Jiří a Vilém Oppersdorfové zakoupili od královské komory častolovické panství v roce 1577. Později, v roce 1584, získali také pustý zámek a tvrz, který ve své době představoval nevelké sídlo Jindřicha z Regeru a pozůstatky tvrze Půtů z Častolovic. Kolem roku 1600 byl za Fridricha z Oppersdorfu vybudován nový zámecký komplex. Srov. Václavík 2008, s. 87.

⁷ Archiv NG Praha, Častolovice – inventáře obrazů 1676, 1681, 1704, 1723 (opis), sign. AA 2848/1, s. 1.

⁸ Srov. ibidem, s. 2 – Žďárský 1977, s. 557, Lejsková-Matyášová a kol., s. 1954, s. 7 – Kubeš 2005, s. 49 – Sekyrka 2018, s. 96.

⁹ Srov. Šimek 1989, s. 70 – Žďárský 1977, s. 557 – Kubeš 2005, ibidem.

¹⁰ Mžýková 1994, s. 36.

¹¹ Neznámý autor, Adam Sternberg, 17. století, olej, plátno, 225 × 94 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹² F. L. Stifler (?), Adolf Vratislav Sternberg, počátek 18. století, olej, plátno, 231 cm × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

jako pastýřky¹³ [14] či portrét příslušnice rodu Sternbergů jako Diany.¹⁴ [15] Neméně zajímavým šlechtickým portrétem zdobícím jeden ze sálů zámku je dílo malíře Karla Škréty z roku 1653 zpodobující *Mladého lovce*.¹⁵ [16]

Další pozoruhodný cyklus obrazů byl do šternberských uměleckých sbírek získán prostřednictvím dědictví choti Oldřicha Adolfa Vratislava, Anny Lucie, roz. Slavatové z Chlumu a Košumberka, (1637–1703) po smrti jejího bratra Františka Leopolda Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka (1639–1691). Obrazový soubor znázorňuje souvislou řadu jedenácti podobizen českých panovníků vládnoucích v rozmezí let 1453–1705. Tento fragment děl původně náležel do celistvého jindřichohradeckého zámeckého cyklu a do dnešních dnů je situován v častolovické zámecké jídelně zvané Tobiáška.¹⁶ Plátna znázorňují Ladislava Pohrobka¹⁷ (1440/1453–1457), Jiřího z Poděbrad¹⁸ (1458–1471), Vladislava II. Jagellonského¹⁹ (1471–1516) [17], Ludvíka Jagellonského (1516–1526), Ferdinanda I.²⁰ (1526–1564), Maxmiliána II.²¹ (1564–1576), Rudolfa II. Habsburského²²

¹³ Neznámý autor, Pastýřka ve žlutém šatě, 18. století, olej, plátno, 182 cm × 106 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁴ Neznámý autor, Šternberkovna jako Diana, počátek 18. století, olej, plátno, 200 cm × 105 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁵ Karel Škréta, Podobizna mladého lovce, po 1660, olej, plátno, 115 × 96 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. Žďárský 1977, s. 558 – Neumann 2000, s. 92 – Vondráčková 2010, s. 88.

¹⁶ Po zesnutí posledního mužského slavatovského potomka bylo rozsáhlé dědictví tohoto tehdy mocného rodu rozděleno na základě smlouvy ze dne 17. listopadu 1693 na pět dědických podílů, mezi něž náležel šedesátidílný malířský cyklus českých vládců, původně umístěný na zámku v Jindřichově Hradci. Srov. Matyášová-Lejsková 1954, s. 8 – Preiss 1957, s. 70 – Václavík 2008, s. 89.

¹⁷ Neznámý autor, Ladislav Pohrobek, závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁸ Neznámý autor, Jiří z Poděbrad, závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 155 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁹ Neznámý autor, Vladislav II. Jagellonský, závěr 17. století, olej, plátno, 216 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²⁰ Neznámý autor, Ferdinand I., závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 126, 5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²¹ Neznámý autor, Maxmilián II., počátek 18. století, olej, plátno, 215 cm × 125, 5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²² Neznámý autor, Rudolf II., závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

(1576–1611), Matyáše II. Habsburského²³ (1611–1619), Ferdinanda II. Štýrského²⁴ (1617–1637) [18], Ferdinanda III. Habsburského²⁵ (1637–1657) a Leopolda I. Habsburského²⁶ (1657–1705).²⁷ Další dvě části tohoto portrétního souboru se dnes vedle zámku v Jindřichově Hradci nacházejí na zámcích v Bechyni a Horšovském Týně.²⁸

V roce 1703 zemřel hrabě Oldřich Adolf Vratislav Sternberg. O rok později zhotovené inventáře mapují rozsah majetku zesnulého na jeho panstvích v Častolovicích a Zásmukách. Na základě těchto dokumentů je známo, že obrazová sbírka častolovického zámku v tomto roce obsahovala 394 malířských děl; zásmucký zámek v témže roce zdobilo 264 obrazů.²⁹ Novým majitelem častolovicko-zásmuckého fideikomisu se stal

²³ Neznámý autor, Matyáš II., závěr 17. století, olej, plátno, 215 × 126, 5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²⁴ Neznámý autor, Ferdinand II., počátek 18. století, olej, plátno, 215 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²⁵ Neznámý autor, Ferdinand III., závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 122 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²⁶ Neznámý autor, Leopold I., závěr 17. století, olej, plátno, 211 cm × 117,5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

²⁷ Srov. Žďárský 1977, s. 556. Malířský cyklus je v archivních pramenech patrně poprvé doložen v roce 1704 (Große Kay(serliches) undt König(liches) Contrfte Bilder mit starcken Rahmen 18). Srov. *NA Praha, fond Fideikomisní spisy*, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, *Inventář panství Častolovice 1704*, s. 12. – Archiv NG Praha, Častolovice – inventáře obrazů 1676, 1681, 1704, 1723 (opis), sign. AA 2848/1, s. 8.

²⁸ Srov. Preiss 1957, s. 70, Žďárský 1977, s. 556. První podíl těchto pláten (Praotec Čech, Krok, Libuše, Přemysl, Nezamysl, Mnata, Vojen, Křesomysl, Neklan, Hostivít, Bořivoj a Štylfrýd) byl na základě smlouvy z roku 1693 rozdělen mezi hraběte Františka Antonína Liechtensteina-Castelcora, který nechal prvních šest pláten vystavit na zámku v Telči, a jeho sestru hraběnkou Terezii Františku Marii Götzovou, která získala následujících šest pláten z výše uvedených. Obrazy zpodobující Spytihněva I., Vratislava, sv. Václava, Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III., Jaromíra, Oldřicha, Břetislava, Spytihněva II., Vratislava II, Konráda I. zůstaly na zámku v Jindřichově Hradci jako dědictví Marie Josefy Slavatové z Chlumu a Košumberka, která se provdala za hraběte Heřmana Jakuba Černína z Chudenic. Třetí část souboru zpodobující panovníky Břetislava II., Bořivoje II., Svatopluka, Vladislava I., Soběslava I., Vladislava II., Soběslava II., Bedřicha, Konráda II., Václava II., Přemysla Otakara I., Vladislava III. připadla panství Nové Bystřici a Chlumu, které zdědila Kateřina Terezie Slavatová z Chlumu a Košumberka a po ní její potomek baron Jan Leopold z Pětikostelí. Čtvrtý díl (Přemysl Otakar II., Václav III., Přemysl III., Václav IV., Václav V., Rudolf I., Oldřich II., Jan Lucemburský, Karel IV., Václav IV., Zikmund, Albert) obdrželo panství Kardašova Řečice a Červená Lhota, jež podědily dcery Ferdinanda Viléma Slavaty Marie Markéta, Marie Karolína a Marie Polyxena. Srov. Preiss 1957, s. 70.

²⁹ Srov. Vlnas 1995, s. 717 – Hoznauerová 2009, s. 68.

František Damián Jakub Josef Sternberg (1676–1723).³⁰ Hrabě věnoval patřičnou pozornost zejména umělecké sbírce na zámku v Zásmukách, neboť dle dochovaného dokumentu z roku 1723 čítala včetně grafiky a drobné plastiky 621 prací.³¹ Drobný úbytek malířských děl je zaznamenán v inventárním soupisu z téhož roku v Častolovicích, který činí 371 položek.³²

Za výraznou osobnost v dějinách sternberských uměleckých sbírek lze považovat hraběte Františka Josefa Sternberga-Manderscheida (1763–1830) [19], významného mecenáše, osvícence, sběratele a milovníka umění, jenž udržoval agilní kontakty s kolínským sběratelem Ferdinandem Franzem Wallrafem (1748–1824).³³ Do našich dějin se hrabě mj. zapsal svou iniciativou založit spolu s dalšími sedmi představiteli šlechtických rodů³⁴ spolek, jenž si kladl za cíl opětovné znovu vyzdvižení umění, ducha a vkusu. Tak vznikla v Praze dne 5. února 1796 Společnost vlasteneckých přátel umění (Privat Gesellschaft patriotischer Kunst Freunde), jejímž předsedou byl v období let 1803–1829 sám hrabě František Sternberg-Manderscheid. Se vznikem Společnosti se také pojí zřízení obrazové galerie sloužící jako vzor pro nastávající umělce a milovníky umění a těž prostředek k zamezení ničení a vývozu uměleckých děl do zahraničí. Od roku 1804 byl kustodem obrazárny stanoven Josef Karel Burde (1779–1848) a tato galerie se

³⁰ Synové Oldřicha Adolfa Sternberga František Damián se sídlem v Zásmukách a Častolovicích a František Leopold, jemuž náležely statky v Žirovnici a na Zelené Hoře, se stali zakladateli dvou rodových větví. Srov. Václavík 2008, s. 81.

³¹ Srov. NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář statku Zásmuky 1723 – Vlnas 1995, s. 717 – Hoznauerová 2009, s. 68.

³² Srov. NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář panství Častolovice 1723 – Vlnas 1995, s. 717.

³³ Srov. Vlnas 1995, s. 718 – Vlnas 2008, s. 26.

³⁴ Na vzniku Společnosti se dále podíleli František Antonín Kolowrat-Liebsteinský (1778–1861), Jan Rudolf Czernin z Chudenic (1757–1845), František Josef z Vrtby, Antonín Isidor Lobkowitz (1773–1819), Bedřich Mořic Nostic-Rieneck (1728–1796), Kristián Kryštof Clam-Gallas (1771–1838) a Josef Čejka z Olbramovic. Prvním prezidentem společnosti byl ustanoven hrabě František Antonín Kolowrat-Novohradský. K úzkému kruhu zakládajících členů Společnosti vlasteneckých přátel umění dále náleželi malíř a kunsthistorik Jan Jakub Quirin Jahn (1739–1802), přírodovědec a inženýr Tobias Gruber, lékař Jan Mayer a sběratel a znalec umění Ignác Veselý. Srov. Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze 1889, s. 14 – Vlnas 1996, s. 25 – Cerman 2011, s. 444.

stala veřejnosti přístupnou institucí.³⁵ Druhým nezbytným ustanovujícím bodem spjatým se vznikem společnosti bylo zřízení umělecké školy, což vedlo v roce 1800 k založení pražské Akademie, jejímž prvním ředitelem se stal Josef Bergler (1753–1829).³⁶

Za prvotní sídlo pojala Společnost v roce 1796 Černínský palác v Praze na Hradčanech. Existence obrazové galerie Společnosti, již lze považovat za předchůdkyni dnešní Národní galerie v Praze, byla do roku 1855 závislá na výpůjčkách uměleckých děl z majetku jejích členů.³⁷ Za cenný pramen věnující se této problematice považujeme přírůstkové *Einreichungs Catalogs der Gemäldegalerie*, případně jejich novodobý opis provedený Luborem Machytkou (1918–2001),³⁸ mapující položky poskytnuté do obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění.³⁹ Jádrem expozice tvořila velkorysá zápůjčka Františka Sternberga-Manderscheida, obsahující 306 maleb pocházejících převážně ze zásmuckých sbírek a z majorátního šternberského paláce v Praze na Malé Straně. Františkův otec, hrabě Filip Kristián Sternberg v roce 1796 obrazárně zapůjčil 96 malířských děl, jeho manželka Augusta, roz. hraběnka z Manderscheidu a Blankenheimu (1744–1811), přispěla obrazárně v roce 1803 vybranými díly ze své kolekce v počtu 86 kusů.⁴⁰ Po smrti Františka Sternberga-Manderscheida v roce 1830 byla část děl poskytnutých Společnosti rozprodána na zahraničních aukcích v Mnichově a Drážďanech. Další podíl byl navrácen Sternberg-Manderscheidovým pěti dcerám a pouze zlomek tehdejších šternberských sbírek zůstal v majetku obrazárny Společnosti. V roce 1856 daroval zpět do Obrazárny dvacet malířských děl Sternberg-Manderscheidův vnuk hrabě Bedřich Sylva-Tarouca (1816–1881).⁴¹ Další podíl maleb z původních šternberských uměleckých sbírek byl do Obrazárny společnosti vlasteneckých přátel

³⁵ Srov. *Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze 1889*, s. 16.

³⁶ Srov. *ibidem*, s. 14 – Vlnas 1996, s. 26.

³⁷ Srov. Vlnas 1996, s. 27.

³⁸ *Archiv NG Praha, fond Společnost vlasteneckých přátel umění, inv. č. 422, kart. 156, EC katalog (opis).*

³⁹ Srov. Žďárský 1997, s. 557.

⁴⁰ Srov. *ibidem* – Vlnas 1995, s. 718 – Vlnas 1996, s. 27 – Vlnas 2008, s. 27.

⁴¹ Další malby z původního majetku Františka Sternberga-Manderscheida věnoval hrabě Sylva-Tarouca brněnskému muzeu a díla ze sídla v Čechách pod Kosířem popsal Jaroslav Mathon v muzeu města Prostějov. Srov. Vlnas 2008, s. 27 – Mathon 1934.

umění převeden roku 1886 z pozůstalosti Friedricha Wallise.⁴² Na častolovický zámek byla některá díla z majorátních sbírek navrácena v době, kdy jej vlastnil Jaroslav Sternberg (1809–1874).⁴³ Ve státním oblastním archivu v Zámrsku se nachází dokumenty pořízené v roce 1900, představující obrazové inventáře na zámcích v Častolovicích [20–21], kde je v tomto roce zaznamenáno 222 obrazů,⁴⁴ a v Zásmukách, obsahující téměř dvojnásobek malířských děl, a to 432.⁴⁵ [22–23]

O osudech zámecké obrazové sbírky Sternbergů v Častolovicích napříč dvacátým stoletím dosud komplexněji nepojednává žádný vědecký text. To je důvodem, proč jsem se rozhodla zaměřit právě na její novodobé dějiny. Vzhledem k povaze materiálů, jež se mi podařilo k danému tématu dohledat, se bude tato magisterská diplomová práce soustředit převážně na období let 1949–1992 a pokusí se prezentovat, jakým způsobem bylo s obrazovou sbírkou nakládáno po zestátnění častolovického zámku v roce 1945.

⁴² Srov. Vlnas 2008, s. 27.

⁴³ Žďárský 1997, s. 557.

⁴⁴ Srov. SOA Zámrsko, fond Rodinný archiv Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24.

⁴⁵ Srov. SOA Zámrsko, fond Rodinný archiv Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25.

2 OBRAZÁRNA OČIMA BADATELŮ

K dějinám častolovické zámecké obrazárny existují různorodé druhy materiálů, z nichž některé jsou tištěné a jiné archivního charakteru. Jako zásadní zdroj informací spjatých s moderními dějinami obrazové sbírky Sternbergů v Častolovicích slouží zejména archivní prameny uložené ve fondech Státního oblastního archivu v Praze, Státního okresního archivu v Zámruku, Národního archivu v Praze, Národní galerie v Praze, Akademie výtvarných umění v Praze a Národního památkového ústavu (pobočka Generálního ředitelství v Praze a Josefově). V pražském Státním oblastním archivu je ve fondu *Velkostatek Zásmyky* uložen dokument představující *Zásmucký inventář z období okupace*.⁴⁶ [24-25] Tento německy psaný soupis inventáře sestává především z výčtu nábytkového vybavení. U popisu obsahu jednotlivých místností zámeckého sídla se nachází samostatná kategorie „*Bilder*“ obsahující prostý číselný výčet malířských děl, v některých případech doplněný o dodatečné informace (např. „*Nr. 430, 431, 432 befinden sich in Prag in Rudolfinum.*“).⁴⁷ [26]

Státní oblastní archiv v Zámruku nabízí badatelům celkem čtyři sternberské zámecké inventáře. Ve fondu *Rodinný archiv Šternberků, Častolovice*, nalézáme v textu již zmíněné soupisy majetku v Častolovicích⁴⁸ a Zásmykách⁴⁹ z roku 1900. Zbývající archivní materiály pocházející z roku 1949 představují „*Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích*“.⁵⁰ Dochovány jsou ve fondu *Velkostatek Častolovice* v české [27] a německojazyčné verzi.⁵¹ Z téhož roku nelezeme ve fondu *Státní památková správa (dodatky)* Národního archivu v Praze další inventární soupis zámeckého mobiliáře,

⁴⁶ Srov. SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, něm.

⁴⁷ Srov. ibidem, s. 27.

⁴⁸ Srov. SOA Zámruks, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24.

⁴⁹ SOA Zámruks, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmyky 1900, kniha č. 25.

⁵⁰ SOA Zámruks, fond Velkostatek Častolovice, inv. č. 38, Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích, papír, obal poškozený, 21 × 31 cm, 1949, kniha č. 38.

⁵¹ SOA Zámruks, fond Velkostatek Častolovice, inv. č. 37, Inventář zařízení zámku v Častolovicích. Bez vazby, sešito, 22 × 34 cm, něm., s. d., kniha č. 37.

pořízený pracovníky Národní kulturní komise.⁵² Uvedené dokumenty z poloviny dvacátého století obsahují stovky, ne-li tisíce položek, zahrnující veškeré zámecké vybavení, přičemž popisy malířských děl se mnohdy omezují na elementární údaje. [28] Fond *Státní památková správa (dodatky)* nabízí i řadu dalších cenných materiálů: z inventárních soupisů dokument *„Přírůstky, nenalezené a přemístěné předměty častolovického zámeckého mobiliáře kulturní hodnoty v roce 1960“*,⁵³ jenž byl součástí předávacího protokolu do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích. [29] Další zprávy z téhož fondu zmiňují obrazy přemístěné na nové místo (Národní galerie v Praze, Národní muzeum v Praze, Vojenské historické muzeum, Krajský archiv, Krajské vlastivědné muzeum v Hradci Králové). Jiné archiválie z jmenovaného fondu popisují převod údajně méně hodnotných děl do bazaru v Rychnově nad Kněžnou a Antikvy v Praze na Příkopech a dovídáme se zde i o likvidaci poškozených děl.⁵⁴ [30] Z roku 1953 následně pochází *„Revize vnitřního vybavení z roku 1953“*, která měla sloužit ke kontrole po rozprodeji a převozech některých kusů zámeckého mobiliáře.⁵⁵ Další materiály se následně věnují zapůjčení dvou obrazů z častolovického zámku Národnímu muzeu v Praze pro výstavu *„Jiří z Poděbrad a jeho doba“*, konané v roce 1959.⁵⁶ [31]

Materiály uložené ve fondech archivu Národní galerie v Praze potvrzují převod malířských děl ze sternberských sbírek do dané instituce.⁵⁷ [32] Specifickou kategorií archiválií následně představují desítky restaurátorských zpráv situovaných v archivech

⁵² NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Soupis bytového zařízení nábytku, obrazů, šatstva, prádla a jiných předmětů na zámku (30. 11. 1949).

⁵³ Srov. ibidem, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960).

⁵⁴ Srov. ibidem, Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice (1952).

⁵⁵ Srov. ibidem, Revizní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve státní zámku Častolovice (1953).

⁵⁶ Srov. ibidem, Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu *„Jiří z Poděbrad a jeho doba“* (1959), nefol.

⁵⁷ Archiv NG Praha, fond Národní galerie v Praze (1945–1990), manipulace 1945–1958, zajišťování – zámky (Častolovice, Zásmuky) (č. j. 1435/1949), nefol.

Národního památkového ústavu se sídlem v Josefově⁵⁸ a Akademie výtvarných umění v Praze.⁵⁹ Ve sbírkách Generálního ředitelství národního památkového ústavu⁶⁰ se nachází množství fotografické dokumentace častolovického zámku, jež byla pořízena primárně ve druhé polovině dvacátého století. Ve fondu se nachází i několik fotografických reprodukcí z roku 1933. [33–35] Snímky uložené v tomto fondu zpodobují převážně exteriéry častolovického zámku – jak samotnou stavbu, tak pohledy do zámeckého parku. Další obrazovou kategorií následně tvoří pohledy do interiéru sídla, které podávají důležité svědectví o tehdejší podobě zámecké expozice, mj. o koncipování malířských děl. [36–49] Podrobnějšímu popisu všech zmíněných archiválií se bude věnovat následující kapitola této diplomové práce.

Lze konstatovat, že dějinám obrazové sbírky ve 20. století se prozatím mnoho autorů v literatuře nevěnovalo. Považuji tedy za vhodné pojmout do této pasáže zaměřující se na dosavadní vývoj badání i texty věnující se starší historii zmíněné obrazové kolekce, které jsou nezbytné k porozumění danému tématu.

Popis některých zámeckých obrazů v Častolovicích nalézáme ve druhém svazku knihy Augusta Sedláčka, *Hrady, zámky a tvrze království českého*.⁶¹ Autor se zaměřil především na malované podobizny příslušníků rodu Sternbergů a jejich blízkých. Četná exponovaná díla, zejména panovnické portréty, označil za nadměru idealizovaná, neboť v mnohých případech se po stránce historické nejedná o korektní vyobrazení. To lze demonstrovat například na vzezření šatu portrétovaných, který v některých případech neodpovídá dané době. August Sedláček také podotkl, že u množství šlechtických podobizen byly nápisy domalovány až dodatečně.⁶² Za velmi cenný obraz autor považoval „výjev jezdce malovaný Rubensem.“⁶³

⁵⁸ NPÚ ÚOP Josefov, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992 (kart. 22–36).

⁵⁹ Archiv AVU Praha, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný.

⁶⁰ Archiv generálního ředitelství NPÚ Praha, fond Sběrka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek.

⁶¹ Sedláček 1994.

⁶² Ibidem, s. 165.

⁶³ Jedná se o kopii vyobrazení Albrechta II. arcivévody Rakouského podle originálního plátna Petra Pavla Rubense. Srov. Vlnas 1996, s. 205.

Z roku 1881 pochází popis častolovického zámku badatele Josefa Gottharda Laška.⁶⁴ Autor rovněž považoval panovnické podobizny včetně portrétů příslušníků rodu Sternbergů a jejich příbuzných za výrazně příkrášlené.⁶⁵ Za výjimečné dílo J. G. Lašek označil malbu znázorňující Viléma Slavatu z Martinic. Badatel se zmínil též o přítomnosti loveckých zátiší, jež se patrně nacházela v zámecké jídelně.⁶⁶

Patřičnou pozornost cyklu českých panovníků ze slavatovských zámeckých sbírek v Jindřichově Hradci věnoval badatel Josef Salaba v sedmnáctém vydání periodika *Památky archaeologické* v roce 1896.⁶⁷ V článku zvaném „Slavatovská obrazárna“ autor hovořil o existenci inventárního soupisu z roku 1692 zahrnujícího malířská díla z jindřichohradecké zámecké galerie. Tento rozsáhlý seznam rovněž obsahoval rozměry a finanční ohodnocení uvedených uměleckých děl.⁶⁸ J. Salaba na základě prozkoumaných archivních pramenů uvedl, že zmíněný panovnický cyklus, čítající na šedesát podobizen, byl zhotoven v 15. století na přání Jindřicha IV. z Hradce (1442–1507) zkopírováním děl, jež zdobila Pražský hrad na Hradčanech.⁶⁹ Pátý díl celku zpodobující panovnickou linii počínající Ladislavem Pohrobkem a končící panovníkem Leopoldem I. Habsburským, který dnes vizuálně doplňuje zámeckou jídelnu zámku v Častolovicích, putoval na základě Salabova textu do města Telče.⁷⁰ Autor v závěru článku dodal, že netuší, kde se většina plátén aktuálně nachází, a vyzývá tak budoucí badatele k jejich vystopování.⁷¹

Z roku 1889 pochází *Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze*⁷², jehož textová část pojednává o historii Společnosti vlasteneckých přátel umění. Autor uvedl, že sběratelskou tradici této „instituce“ zahájil hrabě Kristián Sternberg, jenž ze svého pražského paláce a zámku v Zásmukách zapůjčil do obrazárny šestašedesát uměleckých

⁶⁴ Lašek 1881.

⁶⁵ Srov. ibidem, s. 47.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Salaba 1896.

⁶⁸ Srov. ibidem, s. 711.

⁶⁹ Originální plátna tohoto cyklu byla zničena v roce 1541 v důsledku ničivého požáru Pražského hradu. Srov. ibidem, s. 718.

⁷⁰ Srov. ibidem.

⁷¹ Srov. ibidem.

⁷² *Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze* 1889.

děl.⁷³ Zmíněno je zde rozptýlení obsáhlého obrazového fondu Františka Sternberga-Manderscheida, který byl po roce 1830 přerozdělen mezi jeho dědice.⁷⁴ Krátká pasáž textu je věnována i jednomu z pěti dědiců zesnulého hraběte Bedřichu Sylva-Tarouca, jenž později ze získané pozůstalosti daroval obrazárně dvacet malířských děl.⁷⁵

Antonín Novotný v roce 1926 v periodiku *Zlatá Praha*⁷⁶ pojednal o pražském soukromém sběratelství koncem 18. století. Autor se zde dotýká problematiky sternbersko-manderscheidské sbírky, z níž některá díla putovala do sbírek Společnosti vlasteneckých přátel umění.⁷⁷ Badatel uvedl výčet výjimečných obrazů z této rodové kolekce, mezi který zařazuje například dvě křídla malovaného oltáře od Hanse Holbeina st. (1460–1524),⁷⁸ následně díla autorů jako jsou Hans Burgkmair st. (1473–1531), P. Gaudreau, Jean-Baptiste Greuze (1725–1805), Pieter Snayers (1592–1667?), Frans Snyders (1579–1657), a další.⁷⁹ A. Novotný dále zmínil rozsáhlou grafickou sbírku Františka Sternberga-Manderscheida, ve své původní celistvosti obsahující téměř 73 000 položek, jež byla po smrti hraběte rozptýlena do světa prostřednictvím čtyř zahraničních aukcí v Mnichově a Drážďanech.⁸⁰

Velkým přínosem je i článek Jaroslava Mathona, zvaný „Zlomek bývalé šternberské obrazárny v museu města Prostějova“.⁸¹ V souvislosti s veřejnou aukcí uměleckých děl na zámku v Čechách pod Kosířem J. Mathon zjistil, že se na tomto někdejší sídle hrabat Sylva-Tarouců nacházel fragment obrazů pocházející z bývalých sbírek sternberských hrabat. Dané skutečnosti nasvědčovaly dávno známé příbuzenské vztahy mezi těmito

⁷³ Srov. ibidem, s. 16.

⁷⁴ Srov. ibidem, s. 20–21.

⁷⁵ Srov. ibidem, s. 22.

⁷⁶ Novotný 1926.

⁷⁷ Srov. ibidem, s. 406.

⁷⁸ Jedná se o dva fragmenty Hohenburského oltáře z roku 1509 provedené malířem Hansem Holbeinem st. Díla se dnes nachází ve sbírce starého umění pražské Národní galerie, do níž byla z pozůstalosti Františka Sternberga-Manderscheida zakoupena v roce 1846. Srov. *Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze 1889*, s. 21 – https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_40, https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_41, vyhledáno: 22. 7. 2021.

⁷⁹ Srov. ibidem, s. 407.

⁸⁰ Srov. ibidem.

⁸¹ Mathon 1934.

dvěma rody a také specificky pojatá inventární čísla, umístěná na rubu obrazů, která, jak Jaroslav Mathon později zjistil, korespondovala s údaji uvedenými v *Einreichungskatalogu* Společnosti vlasteneckých přátel umění.⁸² Šest děl bylo následně prostřednictvím zmíněné aukce získáno do majetku prostějovského muzea a některé obrazy byly přesunuty k soukromým sběratelům.⁸³ Badatel uvedl, že mnohá díla byla po smrti Františka Sternberga-Manderscheida rozptýlena mezi jeho potomky. Dceři Leopoldině (1791–1870/1873), provdané za Františka Josefa Lothara Sylva-Taroucu (1773–1835), majitele zámku v Čechách pod Kosířem, tehdy připadlo 98 obrazů. Na zámek v Čechách pod Kosířem mělo doputovat 78 děl, ovšem při aukci pořádané v roce 1924 bylo zjištěno, že u Sylva-Tarouců se sternberských děl dochovalo podstatně méně.⁸⁴

Badatelka Milada Matyášová-Lejsková se v publikaci *Častolovice: Státní zámek, město a okolí* z roku 1954 problematiky zámecké obrazárny dotkla spíše okrajově. Za nejceněnější dílo označila gotickou deskovou malbu z patnáctého století zpodobující *Kristův rod*.⁸⁵ Také zmínila soubor šlechtických podobizen v hlavním sálu zámku, přičemž vznik většiny z nich zasadila do sedmnáctého století. Uvedla i portréty staršího data, *Kunhuty ze Sternberga* a jejích dcer, které pocházejí ze století předcházejícího.⁸⁶ Vznik podobizen českých panovníků v místnosti zvané Tobiáška ohraničila obdobným časovým rámcem. Tato portrétní díla se společně s podobiznou Viléma Slavaty dostala věnem Anny Lucie ze zámku v Jindřichově Hradci.⁸⁷ Téměř identické informace lze nalézt i v publikaci Františka Čurdy, *Častolovice*, z roku 1966.⁸⁸

⁸² Srov. ibidem, s. 32–33. František Josef Lothar Sylva-Tarouca (1773–1835) se v roce 1811 oženil s Marií Leopoldinou Sternberg-Manderscheidovou, dcerou Františka Sternberga-Manderscheida. Z potomků Františka Josefa a Leopoldiny je vhodné jmenovat zejména Bedřicha Sylva-Taroucu (1816–1881), významného sběratele, mecenáše a milovníka umění, jenž v mnohých intencích následoval svého děda. Josef Mathon rovněž zmiňuje, že jména Leopoldiny a Bedřicha lze spatřit na mnohých stranách podacího EC katalogu Společnosti. Srov. ibidem, s. 35–36.

⁸³ Srov. ibidem, s. 32–33.

⁸⁴ Srov. ibidem, s. 39–40.

⁸⁵ Srov. Matyášová-Lejsková 1954, s. 8.

⁸⁶ Srov. ibidem, s. 7.

⁸⁷ Srov. ibidem, s. 8.

⁸⁸ Srov. Čurda 1966, s. 8.

V roce 1957 byl v časopise *Zprávy památkové péče* publikován text Pavla Preisse, ve kterém se autor věnoval zejména problematice cyklů českých panovníků na zámcích v Bechyni, Horšovském Týně, Olešné a Častolovicích, jež původně náležely do početného malířského souboru, instalovaného na zámku v Jindřichově Hradci.⁸⁹ Ve svém příspěvku se P. Preiss zaměřil na historii vzniku těchto podobizen, jejich inspirační zdroje a předchůdce, na následné rozptýlení mezi dědici posledního slavatovského mužského potomka a na ikonografický výklad tohoto schématu. Uvedl, že v roce 1694 byl pověřen malíř Michal Resch provedením kopií cyklu, jenž zdědili Sternbergové.⁹⁰ Častolovické obrazy vykazují slohovou nejednotnost – patrně se jedná o díla více autorů nepřesahujících dobový průměr.⁹¹

V roce 1971 vyšel ke stejnojmenné výstavě katalog *Umělecká díla ze státních zámků východních Čech*. Tato výstava se konala v krajské galerii města Hradce Králové a kladla si za cíl dostat do povědomí veřejnosti i méně známé a přesto kvalitní malířské výtvořy z východočeských zámeckých galerií, která se tehdy nacházela ve stavu před restaurátorskými zásahy.⁹² Tato brožura, ve své úvodní části doplněná textem Josefa Sůvy, obsahuje devětačtyřicet obrazových reprodukcí znázorňujících obrazy instalované na zámcích v Častolovicích⁹³, Opočně a Rychnově nad Kněžnou. V katalogu se nacházejí i díla, jež nebyla na dané výstavě exponována. Autor v úvodní pasáži konstatoval, že pozornost výše jmenovaným obrazárnám byla dosud věnována spíše poskrovnu a apeloval na potřebu jejich podrobného vědeckého průzkumu. Za signifikantní znaky

⁸⁹ Preiss 1957.

⁹⁰ Srov. Preiss 1957, s. 70.

⁹¹ Srov. ibidem, s. 75.

⁹² Srov. Machytka 1973, s. 6.

⁹³ Katalog zahrnuje sedm obrazů z Častolovic: Neznámý autor, Krajina se západem slunce, olej, plátno, 52 × 71 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Neznámý autor (Karel Škréta), Podobizna šlechtice v loveckém oděvu, olej, plátno, 115 × 97 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Neznámý autor, Podobizna dámy v loveckém oděvu, olej, plátno, 206 × 122 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; N. Grund (?), Piják s korbelem, olej, plátno, 58 × 43 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; N. Grund (?), Zpěvák, olej, plátno, 58 × 43, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Kopista J. Jordaense, Vychování Jupiterovo, olej, plátno, 75 × 119 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; A. Godazzi (?), Antické zříceniny, olej, plátno, 110 × 139 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. Sůva 1971, s. 12.

těchto rodových galerií badatel označil především jejich rozsah, rozmanitost a vysokou kvalitu, jež považoval za důležité faktory lícící příběh východočeského barokního umění.⁹⁴

O rok později byl publikován katalog výstavy zvané *Malířství 17. a 18. století ve státních zámcích východních Čech* pořádané ve Východočeské galerii v Pardubicích.⁹⁵ Na jeho textové části se podílel Oldřich Jakub Blažíček. Také tento badatel upozornil na problém plytkých znalostí o východočeských obrazárnách. Vyzdvihl činnost středisek památkové péče, na něž po zestátnění přešla zodpovědnost péče o vybrané památkové artefakty, ale i výtvarných galerií, které se angažovaly v pořádání tematických instalací, prostřednictvím jichž se snažily šířit znalost o pokladech zámeckých mobiliářů mezi laickou veřejností.⁹⁶ Častolovickou obrazovou kolekci autor charakterizoval jako „zbytky šternberských fondů, spíš výzdoba interiérů zahrnující zajímavé podobizny, nežli sbírku“.⁹⁷ Součástí pardubické výstavy v roce 1972 se stala tři plátna: *Zátiší s ovocem* Jana Davidsze de Heema (1606–1684)⁹⁸, olejomalba znázorňující *Mucia Scaevolu* Johanna Heinricha Schönfelda (1609–1684)⁹⁹ [50] a *Alegorická scéna*, jejíž autorství je připisáno Lucasovi van Valckenborch (1535–1597).¹⁰⁰ Na této výstavě byla veřejnosti prezentována díla po odborném restaurátorském ošetření.¹⁰¹

V roce 1973 se ve Východočeské galerii v Pardubicích uskutečnila další výstava s názvem „Setkání s mistry: Výstava málo známých obrazů z východočeských zámků“. Na zpracování katalogu se podíleli Lubor Machytka s Vladimírem Řeřuchou. Z Častolovické obrazové kolekce zde byla veřejnosti představena plátna znázorňující *Římské tržiště*

⁹⁴ Srov. Sůva 1971, s. 2.

⁹⁵ Blažíček 1972.

⁹⁶ Srov. ibidem, s. 6–7.

⁹⁷ Srov. ibidem, s. 9.

⁹⁸ Jan Davidsz de Heem, *Zátiší s ovocem*, olej, plátno, 66 × 56 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 19.

⁹⁹ Johann Heinrich Schönfeld, *Mucius Scaevola*, olej, plátno, 90,5 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 26.

¹⁰⁰ Lucas Van Valckenborch, *Alegorická scéna*, olej, plátno, 165 × 235 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 27–28.

¹⁰¹ Srov. Machytka 1973, s. 6.

s obeliskem¹⁰² Petera Van Bredaela (1629–1719), *Dítě s kočkou*¹⁰³ od Martina Dichtla (1639–1710) a *Krajinu s antickými zříceninami*¹⁰⁴ Johanna Heinricha Schönfelda.¹⁰⁵

Významný badatelský přínos do problematiky vnáší dva texty Milana Žďárského, publikované v sedmdesátých letech 20. století.¹⁰⁶ V článku *Výstava restaurátorských prací a výstava obrazů ze státních zámků ve Východočeském kraji zveřejněném v roce 1972 v periodiku Památková péče* autor pojednal o dvou výstavách uskutečněných v roce 1971. Na zámku v Doudleboch nad Orlicí bylo tehdy veřejnosti představeno téměř šedesát exponátů, jejichž dominantu vedle sochařských děl a gobelínů tvořily restaurované závěsné obrazy. Častolovické malby zde byly prezentovány vedle výtvorů dnes zdobících zámecké obrazárny v Opočně nebo Rychnově nad Kněžnou. M. Žďárský uvedl, že na renovaci mnohých pláten se podílela v roce 1964 restaurátorská škola Bohuslava Slánského (1900–1980)¹⁰⁷ při Akademii výtvarných umění v Praze, další díla renovovala v období let 1969–1970 restaurátorka Elena Crhová (1933).¹⁰⁸ Druhá výstava (*Umělecká díla ze státních zámků východních Čech*) se uskutečnila v květnu a červnu téhož roku v bývalé biskupské rezidenci města Hradce Králové, kde od roku 1963 do poloviny 90. let sídlila galerie. Exponováno zde bylo čtyřicet obrazů z fondů zámků v Opočně, Častolovicích a Rychnově nad Kněžnou, které v té době nebyly součástí stálých expozic.¹⁰⁹ Badatel v závěru textu konstatoval, že katalogu vydanému ku příležitosti této výstavy

¹⁰² Peter Van Bredael, *Římské tržiště s obeliskem*, olej, plátno, 115 × 200 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 39.

¹⁰³ Martin Dichtl, *Dítě s kočkou*, 1668, olej, plátno, 77 × 98 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 30.

¹⁰⁴ Johann Heinrich Schönfeld, 1653, *Krajina s antickými zříceninami*, olej, plátno, 90,5 × 85 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 36.

¹⁰⁵ Srov. ibidem, s. 7–8.

¹⁰⁶ Srov. Žďárský 1972 – Žďárský 1977.

¹⁰⁷ Srov. Žďárský 1971, s. 59–60.

¹⁰⁸ Srov. ibidem, s. 60.

¹⁰⁹ Z častolovického depozitáře byla na této výstavě byla například představena plátina vyobrazující „Titův oblouk a Farnéské zahrady“ Viviana Codazziho, „Podobizna šlechtice v loveckém oděvu“, dílo Karla Škréty, jehož autorství nebylo tehdy objasněno, případně dílo Norberta Grunda „Piják s korbelem“. Srov. ibidem.

mohla být věnována větší péče, neboť se zde k plátnům nachází pouze lakonické informace, navíc s chybnými údaji.¹¹⁰

Zásadní badatelský přínos nabízí stať Milana Žďárského z roku 1977 zvaná *Obrazy na státním zámku v Častolovicích*, jež byla publikována v periodiku *Památky a příroda*.¹¹¹ Milan Žďárský zde pojednal o rozsahu a povaze častolovické zámecké obrazové kolekce. Malby na základě svého charakteru rozdělil do čtyř kategorií: galerie českých panovníků, portréty pořízené do velkého sálu, soubor obrazů pocházející z obrazových sbírek Kristiána Sternberga a Františka Sternberga-Manderscheida a obrazy získané po zestátnění zámku po roce 1945.¹¹² Badatel se ve své stati zabýval proveniencí a autorstvím častolovických malířských děl, která umělecko-kriticky analyzoval a zhodnotil. U mnohých příkladů přinesl aktuální poznatky zjištěné v průběhu restaurátorských prací realizovaných počátkem sedmdesátých let 20. století. V případě pasáží věnujících se obrazům českých panovníků je z textu zřejmá důkladná znalost příspěvku Pavla Preisse, který se věnoval panovnickým cyklům na českých zámcích.¹¹³ Do druhé kategorie M. Žďárský začlenil vedle osmatřiceti portrétů zpodobujících příslušníky sternberského rodu a jejich příbuzných protějškové portréty zobrazující Viléma Slavatu s Lucií Otýlíí, Karla V. a Filipa II. Ty se do Častolovic, stejně jako fragment z panovnického cyklu, dostaly ze zámku v Jindřichově Hradci jako dědictví Anny Lucie, roz. Slavatové, která se provdala za Oldřicha Adolfa Vratislava Sternberga, zakladatele sternberských uměleckých sbírek. Autor rovněž vyzdvihl i některé šlechtické podobizny exponované mimo hlavní sál.¹¹⁴

Za nejhodnotnější považoval Milan Žďárský obrazy pocházející z bývalých sbírek Kristiána Sternberga a Františka Sternberga-Manderscheida, šlechticů, kteří stáli o zrodu Společnosti vlasteneckých přátel umění. Tomuto období M. Žďárský věnoval nejvíce pozornosti. Uvedl důležitý archivní pramen – *Einreichungs Catalog*. Badatel konstatoval, že některé obrazy zapůjčené z majorátního paláce v Praze na Malé Straně a ze zámku

¹¹⁰ Srov. ibidem, s. 61.

¹¹¹ Žďárský 1977.

¹¹² Srov. Žďárský 1977, s. 556.

¹¹³ Preiss 1957.

¹¹⁴ Srov. Žďárský 1977, s. 557.

v Zásnukách lze dnes pozorovat v expozici častolovického zámku. M. Žďárský rovněž uvedl osudy děl po zesnutí Františka Sternberga-Manderscheida v roce 1830. Dále se autor věnoval dílům spadajícím do kategorie nizozemského umění 16. a 17. století, které je v Častolovicích zastoupeno nejpočetněji, a dále vybraným dílům německého, italského a českého původu.¹¹⁵ Obrazy, které se na zámek dostaly v průběhu 19. a 20. století, badatel neoznačil zdaleka za tak významně kvalitní jako ty, které se nacházely ve sbírkách Kristiána a Františka Sternbergů.¹¹⁶ Mezi nově získané přírůstky, které si zaslouží pozornost zahrnul *Pohled do interiéru gotického chrámu*, jehož autorem je Johann Ludwig Ernst Morgenstern (1738–1819),¹¹⁷ dále *Podobiznu komtesy z Grosvemoru Thomase Lawrence* nebo plátno *Marse s Venuší*, kopii podle díla Petra Paula Rubense.¹¹⁸ Ze sternberského majetku mezi svozem ze zámku Lnáře se do Častolovic po roce 1948 dostala čtveřice pláten zpodobujících alegorie čtyř ročních období.¹¹⁹ V závěru stati autor věnuje pozornost i malovaným kazetovým stropům z doby Oppersdorfů, jež se nacházejí ve Velkém sále a k němu přilehlých místnostech.¹²⁰ Tuto problematiku již dříve zpracovala Milada Matyášová-Lejsková, která ji obohatila o nové poznatky vztahující se ke grafickým předlohám těchto maleb.¹²¹

Neméně přínosné informace badateli nabízí kniha *Navracené poklady: Restitutio in integrum*,¹²² zaměřující se na otázky konfiskací a restitucí hradů, zámků a církevních objektů. Marie Mžysková se v hesle věnovaném Častolovicím zmínila o rodové galerii vzniklé za Adolfa Vratislava Sternberga a stejně tak o fragmentu panovnického cyklu ze zámku v Jindřichově Hradci. Badatelka ve stručnosti uvedla osudy častolovického zámku, který je od roku 1694, s výjimkou období jeho zestátnění od závěru čtyřicátých let 20. století do roku 1992, majetkem Sternbergů. Autorka uvedla, že v říjnu 1959 došlo ke

¹¹⁵ Srov. ibidem, s. 557–558.

¹¹⁶ Srov. ibidem, s. 559.

¹¹⁷ Johann Ludwig Ernst Morgenstern, *Pohled do interiéru gotického chrámu*, 1781, olej, dřevo, 38 × 33 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹¹⁸ Neznámý autor, *Mars a Venuše*, olej, plátno, 114 × 109,5 cm, současné umístění neznámé.

¹¹⁹ Srov. Žďárský 1977, s. 559.

¹²⁰ Srov. ibidem.

¹²¹ Srov. Matyášová-Lejsková 1954, s. 6.

¹²² Mžysková 1994.

komisionálnímu vytrídění mobiliáře a následnému převedení hodnotných předmětů do centrálních odborných institucí jako byla Národní galerie, Národní muzeum, Vojenské historické muzeum v Praze, Krajský archiv a Krajské vlastivědné muzeum v Hradci Králové.¹²³

Základní přehled šternberských uměleckých sbírek přinesl v roce 1995 badatel Vít Vlnas ve druhém díle *Encyklopedie českého výtvarného umění*.¹²⁴ Autor se vyjádřil k obecné charakteristice těchto rodových galerií a zmínil zámecké obrazové inventáře z Častolovic a Zásmyk. Zvýšenou pozornost soustředil na sbírky Augusty ze Sternberga, roz. hraběnky z Manderscheidu a Blankenheimu. Augusta svou sbírku bohatou na díla nizozemských, italských a německých autorů převedla do Prahy ze svých rodových panství v Porýní. Dále se badatel výrazněji zaměřil na obrazovou kolekci jejího syna Františka Sternberga-Manderscheida, hojnou na díla českých, nizozemských a italských mistrů renesančního a barokního umění.¹²⁵

Selementárními informacemi týkajícími se dějin východočeského zámku v Častolovicích a šternberské obrazové galerie má čtenář možnost se seznámit v publikacích věnujících se českým hradům, zámkům a dalším tuzemským pamětihodnostem.¹²⁶ Kupříkladu Ivo Kořán na interiérové instalaci častolovického zámku vyzdvihl portréty českých panovníků a příslušníků šternberského rodu.¹²⁷ Podobně je tomu i v případě encyklopedie *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*,¹²⁸ která taktéž obsahuje údaje o rodinné obrazové galerii vzniklé za Adolfa Vratislava Sternberga, včetně jejich datace.¹²⁹ O mnoho rozvinutější informace neposkytuje ani kniha Vladimíra Hrubého¹³⁰ z roku 1990, který z častolovické sbírky Sternbergů zmínil díla velikanů jako jsou Karel Škréta (1610–1674), Johann Heinrich

¹²³ Srov. ibidem, s. 36.

¹²⁴ Srov. Vlnas 1995, s. 717–718.

¹²⁵ Srov. ibidem.

¹²⁶ Kořán 1977 – Šimek 1989 – Hrubý 1990 – Musil–Svoboda 1998.

¹²⁷ Srov. Kořán 1977, s. 175.

¹²⁸ Šimek 1989.

¹²⁹ Srov. ibidem, s. 70.

¹³⁰ Hrubý 1990.

Schönfeld nebo Johann Michael Rottmayr (1656–1730).¹³¹ V publikaci *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou* autoři uvádí téměř identické informace.¹³²

Ladislav Daniel zmínil sternberské sbírky z perspektivy aristokratického sběratelství benátského malířství. Uvádí informace o množství malířských děl na zámcích v Častolovicích a Zásmukách na základě obrazových inventářů pořízených v letech 1704 a dále o výpůjčce děl Augusty ze Sternberga a jejího syna Františka Josefa Sternberga-Manderscheida do obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění. Zmiňuje osudy obrazárny, která byla po smrti Sternberga-Manderscheida rozptýlena mezi jeho dědice.¹³³

Jaromír Neumann některé řádky své publikace *Škrétové*¹³⁴ věnoval dílu představujícímu *Podobiznu mladého lovce* z častolovického zámku. [16] Domníval se, že plátno, jehož autorství jednoznačně připadá Karlu Škrétovi, zvěčňuje portrét Jana Norberta Sternberga (1644–1678). Autor také konstatoval, že plátno bylo v rozmezí let 1806–1861 vypůjčeno do obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění, naneštěstí bylo posléze opomenuto a připisováno malíři Janu Kupeckému (1666–1740).¹³⁵ Badatel si rovněž všiml analogického prvku v podobě psa očichávajícího ulovenou zvěř na výjevu mladého lovce, jež přirovnal k obdobnému elementu na plátně Joachima von Sandrarta (1606–1688) a který tento malíř uplatnil na plátně zvaném *Listopad* z roku 1693.¹³⁶ [51] Tyto poznatky jsou mj. reprodukovány v publikaci *Karel Škréta (1610–1674): doba a dílo* z roku 2010, kde obrazu věnovala pozornost badatelka Marcela Vondráčková.¹³⁷

V roce 2008 vychází periodikum *Cour d'honneur*¹³⁸ věnované rodu Sternbergů, do něhož přispěla řada významných badatelů věnujících se rozličným tématům spjatým s jedním z nejstarších šlechtických rodů. Vít Vlnas zde detailněji rozvedl znalosti o sternberských obrazových sbírkách, jež jsou známé z jeho staršího příspěvku

¹³¹ Srov. ibidem, s. 2.

¹³² Srov. Musil–Svoboda 1998, s. 33.

¹³³ Srov. Daniel 1998, s. 24.

¹³⁴ Neumann 2000.

¹³⁵ Srov. ibidem, s. 92.

¹³⁶ Srov. ibidem, s. 93.

¹³⁷ Srov. Vondráčková 2010, s. 88.

¹³⁸ Vlnas 2008.

encyklopedického charakteru.¹³⁹ Marie Mžuková se ve své stati zaměřila na problematiku historických podobizen rodu.¹⁴⁰ Uvedla, že jedna z nejobsáhlejších kolekcí šlechtických portrétů se vedle zámku v Bechyni či Slavkově nachází v Častolovicích. Marie Mžuková konstatovala, že početný soubor podobizen pocházel ze zámku Zásmyky, kam vedle portrétů pocházejících z rukou anonymních umělců náleží i obrazy vytvořené v období let 1659–1677, které badatelka připisuje Christianu Dittmananovi z Lavensteinu.¹⁴¹ Za jednu z nejhodnotnějších maleb na častolovickém zámku autorka považuje podobiznu Františka Filipa Sternberga (1708–1786), jejímž autorem je Josef Hickel (1708–1786).¹⁴² [52] Badatelka zmiňuje například i díla zpodobující příslušníky sternberského rodu, která byla exponována v Čechách pod Kosářem a jež jsou dnes povětšinou umístěna na zámku v Lysicích.¹⁴³ Od počátku 19. století Sternbergů portrétoval první ředitel pražské Akademie Josef Bergler, na základě jehož kresby zhotovil v roce 1813 Alois Drda (1782–1833) litografii zpodobující sedícího Františka Sternberg-Manderscheida, která se dnes nachází v Častolovicích.¹⁴⁴ [53] Marie Mžuková zmínila i kopie portrétů provedené Eduardem Kleinem ze zásmucké sbírky, jež se dnes mj. nacházejí i na častolovickém zámku.¹⁴⁵

O častolovických zámeckých malbách pojednal také Jiří Václavík ve své publikaci *Častolovice*.¹⁴⁶ Uvedl, že po roce 1694 dal Oldřich Adolf Vratislav Sternberg vyzdobit hlavní sál zámku šlechtickými portréty a zmínil fragment cyklu panovnických portrétů v jídelně zvané Tobiáška, který získala jeho manželka věnem. Konstatoval, že podobnou panovnickou galerií kdysi disponoval i Pražský hrad, avšak naneštěstí byla zničena v roce

¹³⁹ Vláš 1995.

¹⁴⁰ Mžuková 2008.

¹⁴¹ Srov. ibidem, s. 33.

¹⁴² Josef Hickel, František Filip Sternberg v ornátu Řádu zlatého rouna, 18. století, olej, plátno, 152,5 × 114 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 35–36.

¹⁴³ Srov. ibidem, s. 36.

¹⁴⁴ Srov. ibidem, s. 38.

¹⁴⁵ Srov. ibidem, s. 39.

¹⁴⁶ Václavík 2008.

1541 vlivem požáru. Autor rovněž zmínil, že obrazy z častolovického zámku kdysi tvořily základ obrazárny Společnosti vlasteneckých přátel umění.¹⁴⁷

Libuše Hoznauerová ve své publikaci *Historie Zásmuk*¹⁴⁸ uvedla, že dědictvím Anny Lucie Slavatové z Chlumu a Košumberka byla do zásmucké obrazové sbírky převedena plátna českých panovníků, a teprve po roce 1693 byl tento malířský cyklus přemístěn na zámek do Častolovic.¹⁴⁹ Informace o množství děl v inventářích k jednotlivým letopočtům na zámcích v Častolovicích a Zásmukách, stejně tak jako informace o charakteru těchto sbírek patrně přejala od Víta Vlnase.¹⁵⁰ Marie Mžysková ve své publikaci specializované na *Nizozemská zátiší ze šlechtických sbírek*¹⁵¹ zmínila dva obrazy antverpských malířů, Jana Baptisty Boutatse (osmdesátá léta 17. století – 1743), jehož dílo autorka přímo necitovala, ale srovnala jej s obdobnou kompozicí *Zátiší s rybami a drůbeží*, která se nachází na zámku v Rychnově nad Kněžnou.¹⁵² Druhým dílem je plátno vlámského mistra Jana Davidsze de Heema (1606–1684) zpodobující *Zátiší s ovocem*.¹⁵³

Nesporně důležitým archivním pramenem se v této badatelské oblasti stávají zámecké inventáře z fondu Fideikomisní spisy v pražském Národním archivu, mapující rozsah a podobu fideikomisního majetku. Této problematice se v roce 2018 věnoval Tomáš Sekyrka.¹⁵⁴ V textu publikovaném v díle *Hortus inventariorum: Statě k problematice inventářů pro dějiny umění*¹⁵⁵ se autor zabýval termínem fideikomis, který objasňuje.¹⁵⁶ Badatel se zmínil o existenci zámeckých inventářů ze starších dob, kdy

¹⁴⁷ Srov. Václavík 2008, s. 89–90.

¹⁴⁸ Hoznauerová 2009.

¹⁴⁹ Srov. Hoznauerová 2009, s. 68.

¹⁵⁰ Vlnas 1995 – Vlnas 2008.

¹⁵¹ Mžysková 2012.

¹⁵² Srov. ibidem, s. 51.

¹⁵³ Jan Davidsz de Heem, *Zátiší s ovocem*, olej, plátno, 66 × 56 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem, s. 154.

¹⁵⁴ Sekyrka 2018.

¹⁵⁵ Roháček – Slavíček 2018.

¹⁵⁶ Autor mj. uvádí, že se Sternbergové podíleli na založení dvou rodinných svěřenství, přičemž první, založené Václavem Vojtěchem Sternbergem (1643–1708), zahrnovalo panství Zelená Hora, Žirovnice, Stráž a pražský palác na Hradčanech. Na vzniku druhého fideikomisu – jak již bylo zmíněno v úvodní pasáži této diplomové práce – se v roce 1701 zasloužil mladší bratr Václava Vojtěcha, Adolf Vratislav

Sternbergové častolovické panství dosud nevlastnili (1676 a 1681), přičemž informace v nich obsažené charakterizoval jako velmi stručné, s absencí důležitých údajů jako je například autorské určení, rozměry jednotlivých pláten, případně jejich finanční ohodnocení.¹⁵⁷ Tomáš Sekyrka dále zmínil existenci nejstaršího dochovaného fideikomisního soupisu z roku 1703, jenž mapuje majetek situovaný v malostranském majorátním paláci v Praze, a dále inventární soupisy z Častolovic a Zásmuk z roku 1704.¹⁵⁸ Badatel se pozastavil nad skutečností, že se v dokumentaci k častolovicko-zásmuckému fideikomisu nachází i inventář z roku 1708 shrnující vybavení Šternberského paláce v Praze na Hradčanech, který byl součástí prvního sternberského svěřenství, zřízeného Václavem Vojtěchem Sternbergem.¹⁵⁹ Autor konstatoval, že nemá smysl v daném textu prezentovat další inventáře, nicméně z kunsthistorického hlediska za zajímavý považoval ten, jenž byl sepsán v Častolovicích roku 1723. Mezi fideikomisními inventáři z pražského fondu vzniklými do konce 18. století se autorovi článku nepodařilo doložit, že by se na vzniku některého z nich podílel malíř, což bývalo obvyklou záležitostí.¹⁶⁰

Nelze opomenout rezultáty výzkumu badatelky Jany Zapletalové, které byly v roce 2018 publikovány v italském periodiku *Bollettino d'Arte*.¹⁶¹ Autorka se zaměřila na průzkum obrazu *Josefa Putifarova žena*,¹⁶² [54] jehož autorství nebylo dlouhou dobu zcela objasněno a jenž byl považován za dílo anonymního italského mistra 17. století. Jana Zapletalová navrhla dílo připsat jednomu z předních žáků Guida Reniho (1575–1642), původem flámskému malíři Michele Desubleovi (1602–1676).¹⁶³ Za nejbližší

Sternberg, a zahrnoval panství v Častolovicích a Zásmukách, pražský malostranský palác spolu s obrazovou sbírkou. Srov. ibidem, s. 94–95.

¹⁵⁷ Srov. ibidem, s. 95–96.

¹⁵⁸ Srov. ibidem, s. 96–97.

¹⁵⁹ Srov. ibidem, s. 97.

¹⁶⁰ Srov. ibidem.

¹⁶¹ Zapletalová 2018.

¹⁶² Michele Desubleo, *Josef a Putifarova žena*, 30. léta 17. století, olej, plátno, 106 × 148 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁶³ Ibidem, s. 39.

paralelu tomuto obrazu badatelka označuje dílo Guida Reniho znázorňující identický námět exponovaný v J. Paul Getty Museu v Los Angeles.¹⁶⁴

Mezi recentní texty pojednávající o častolovické obrazové sbírce lze zařadit příspěvek Immy Walderdorff *Schloss Častolovice in Böhmen* v německojazyčném periodiku *Arx*.¹⁶⁵ Častolovickou obrazovou kolekci označila za jednu z nejvýznamnějších soukromých sbírek v Čechách. Autorka zde představila obrazovou galerii českých panovníků v zámecké jídelně zvané Tobiáška; zabývá se původem a osudy tohoto malířského cyklu.¹⁶⁶ Čtenář má rovněž možnost seznámit se s tzv. Rytířským sálem, jehož stěny pokrývají obrazy příslušníků sternberského rodu, jejich příbuzných, případně příslušníků císařského dvora. Z těchto pláten autorka vyzdvihla především *Kopii podobizny císaře Karla V. se psem* (1500–1558) [55] provedenou podle originálního plátna malíře Tiziana Vecellia (1488/1490?–1576), které je dnes umístěno v Madridském Museo del Prado. Častolovickou kopii lze považovat za práci dílny rakouského malíře Jakoba Seiseneggera (1505–1567).¹⁶⁷ Imma Walderdorff dále zmínila akvarel drobného formátu namalovaný samotnou císařovnou Marií Terezií (1717–1780), která dílo věnovala Eleonoře Leopoldině Sternberg, roz. Starhemberg (1712–1800). [56] Zmíněný výjev zpodobuje hlavu Ježíše Krista na Veroničině roušce (tzv. veraikon).¹⁶⁸ Zvláštní pozornost autorka textu dále věnovala obrazům Johanna Heinricha Schönfelda¹⁶⁹, [57] Karla

¹⁶⁴ Guido Reni, *Josef a Putifarova žena*, asi 1630, olej, plátno, 126,4 × 170 cm, Los Angeles, Kalifornie, J. Paul Getty Museum. Srov. ibidem, s. 40.

¹⁶⁵ Walderdorff 2019.

¹⁶⁶ Srov. Walderdorff 2019, s. 10.

¹⁶⁷ Srov. ibidem, s. 12.

¹⁶⁸ Srov. ibidem, s. 12.

¹⁶⁹ Johann Heinrich Schönfeld, 1653, *Krajina s antickými zříceninami*, olej, plátno, 90,5 × 85 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

Škréty¹⁷⁰, [16] případně kopiím provedeným podle originálů Petra Paula Rubense (*Salome s hlavou sv. Jana Křtitele, Hlava Medusy*).¹⁷¹

V roce 2021 publikovala trojice autorů Eliška Zlatohlávková, Jana Zapletalová a Miroslav Kindl prostřednictvím *Oxford University Press* stat' *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*.¹⁷² Badatelé si kladli za cíl představit čtenáři historii této obrazové sbírky, kontextualizovat ji v rámci dějin sběratelství na území Čech a Moravy a prostřednictvím nedávno objevených archivních pramenů výsledky tohoto výzkumu demonstrovat na vybraných mistrovských dílech na základě stylistické analýzy a neinvazivního fyzikálního zkoumání.¹⁷³ Vyzdvihli kvalitní umělecká díla vybraných autorů nizozemské a vlámské provenience,¹⁷⁴ středoevropské malby¹⁷⁵ a některá díla italských mistrů,¹⁷⁶ jejichž umění je v častolovické zámecké sbírce zastoupeno poskromnu. Badatelé se v článku detailněji věnovali třem obrazům německého malíře Johanna Heinricha Schönfelda,¹⁷⁷ [50, 57–58] jejichž osudy blíže rekonstruovali. Přinesli hypotézu, že Adolf Vratislav Sternberg mohl Schönfeldova plátna získat prostřednictvím kontaktu s Karlem Škrétou, který tehdy působil jako dvorní malíř Sternbergů a jenž v roce 1620 odešel do Stuttgartu, kde pobýval i malíř Johann Heinrich Schönfeld.¹⁷⁸

¹⁷⁰ Karel Škréta, *Podobizna šlechtice v loveckém oděvu*, olej, plátno, 115 × 97 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Badatelka konstatuje, že se jedná o podobiznu Karla Adama Sternberga. Rovněž uvádí, že dílo bylo v letech 1806–1861 exponováno Společností vlasteneckých přátel umění v Praze. Koncem 19. století obraz putoval na zámek v Zásmukách, odkud byl v období restitucí majetku transportován do Častolovic. Srov. ibidem, s. 13.

¹⁷¹ Srov. ibidem.

¹⁷² Zlatohlávková – Zapletalová – Kindl 2021.

¹⁷³ Srov. ibidem, s. 1.

¹⁷⁴ Lucas Van Valckenborch, David Teniers II, Christpijn van der Broecke, Pieter Bout atd. Srov. ibidem, s. 4.

¹⁷⁵ Karel Škréta, Johann Michael Rottmayr, Hans Rottenhammer, jehož dílo bylo badateli označeno za dílenskou kopii. Srov. ibidem.

¹⁷⁶ Michele Desubleo, Viviano Codazzi. Srov. ibidem, s. 5.

¹⁷⁷ Johann Heinrich Schönfeld, *Mucius Scaevola*, olej, plátno, 90,5 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Johann Heinrich Schönfeld, *Josef Egyptský a jeho bratři*, olej, plátno, 91 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Johann Heinrich Schönfeld, *Antická krajina s ruinami*, olej, plátno, 95 × 88 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁷⁸ Srov. ibidem, s. 6.

Detailnější výzkum si zasloužily i dva protějškové obrazy *Sol* a *Luna*.¹⁷⁹ [59–60] Díla badatelé připsali na základě záznamu v EC katalogu Společnosti vlasteneckých přátel umění doplněného zkratkou „cvb“ antverpskému mistrovi Chrispijnu van den Broecke (1523–1591). Tuto domněnku podpořila metoda zpracování díla, která plně koresponduje s malířovým rukopisem.¹⁸⁰ Nejpočetnější poznatky následně přinesl výzkum plátna *Pokušení sv. Antonína* od Davida Tenierse II.¹⁸¹ [61], který tento námět zpodobnil opakovaně.¹⁸² Pozornost stať dále věnovala dvěma kvalitním kopiím sv. Jeroným a sv. Šebestián¹⁸³ zhotoveným podle děl italského malíře Guida Reniho.¹⁸⁴ [62–63]

Marie Mžýková publikovala v roce 2021 knihu *V doteku antiky: starověké inspirace v nizozemském umění ze šlechtických sbírek*. V oddíle o božském kováři Hefaistovi věnovala autorka pozornost Rubensově dílu dotýkajícímu se tématu Venušina vyzbrojování a „odzbrojování“ Marta. Badatelka uvedla, že originální plátno *Mars a Venuše* je dnes situováno v J. Paul Getty Museum v Malibu a zmínila existenci kopie tohoto obrazu, která se dříve nacházela na zámku v Častolovicích. [64–65] Přiložená černobílá fotografie podává svědectví o podobě a tehdejším stavu tohoto díla. Rovněž je zde uvedeno inventární číslo obrazu (5228), korespondující s dřívějším poznatkem M. Žďárského, který toto plátno označil za nový přírůstek na častolovickém zámku po roce 1948.¹⁸⁵ Současné umístění tohoto díla není dosud známé.

¹⁷⁹ Chrispijn van der Broeck, *Sol*, 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Chrispijn van der Broeck, *Luna*, 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁸⁰ Srov. ibidem, s. 7.

¹⁸¹ David Teniers II., *Pokušení sv. Antonína*, 40. léta 17. století, olej, dřevo, 60 × 83,5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁸² Srov. ibidem, s. 7–10.

¹⁸³ Následovník Guida Reniho, sv. Jeroným, po roce 1625, olej, plátno, 112 × 84 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Následovník Guida Reniho, sv. Šebestián, po roce 1616, olej, plátno, 129 × 96 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

¹⁸⁴ Srov. ibidem, s. 10–12.

¹⁸⁵ Srov. Žďárský 1977, s. 559.

3 NOVODOBÉ DĚJINY ČASTOLOVICKÉ ZÁMECKÉ OBRAZÁRNY

V období let 1899–1937 vlastnil častolovicko-zásmucký fideikomis hrabě Leopold Albert Sternberg (1865–1937).¹⁸⁶ Jak již bylo zmíněno v pasážích této práce, z roku 1900 se ve Státním oblastním archivu v Zámruku dochovaly zámecké inventáře z Častolovic¹⁸⁷ [20–21] a Zásmuk,¹⁸⁸ [22–23] které mapují rozsah a charakter sternberských obrazových sbírek k danému období. Od poloviny dvacátých let 20. století byl správou panství v Zásmukách pověřen syn Leopolda Alberta, Leopold Stanislav (1896–1957), který později po otcově smrti v roce 1937 rodový majetek zdědil.¹⁸⁹ Na zásmuckém zámku pobýval Leopold Sternberg se svou manželkou Cecilíí, roz. Reventlow-Criminil, (1908–1983) v období let 1928–1937, kdy se s tehdy roční dcerou Dianou přestěhovali do Častolovic.¹⁹⁰

Leopold Stanislav Sternberg, otec Franzisky Diany Phipps Sternberg, která je současnou majitelkou častolovického zámku, náležel k jednomu z dvanácti představitelů české vlastenecké šlechty, jež dne 17. září 1938 předala prezidentu Edvardu Benešovi (1884–1948) podepsanou deklaraci starých rodů, kterou oficiálně přednesl hrabě František Josef Kinský (1879–1975).¹⁹¹ Odvážné projevy odporu vůči nacistické moci eskalované prohlášením z 24. ledna 1939, v němž se řada příslušníků české a moravské šlechty vyslovila pro zachování územní celistvosti Československého státu, vedly k jejich následnému vykořistění a k zabavení jim náležejících rodových majetků vojáky okupační armády.¹⁹² K jeho navrácení došlo po skončení druhé světové války v květnu roku 1945.¹⁹³ Dobu války od roku 1941 přečkali Leopold Sternberg s manželkou Cecilíí a dcerou Dianou ve svém pražském bytě v paláci maltézského velkopřevora na Malé

¹⁸⁶ Srov. Václavík 2008, s. 83.

¹⁸⁷ SOA Zámruks, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24.

¹⁸⁸ SOA Zámruks, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25.

¹⁸⁹ Srov. Václavík 2008, s. 83.

¹⁹⁰ Huňátová 2022, s. 30.

¹⁹¹ Srov. ibidem – Dufek 2011, s. 323.

¹⁹² Srov. Václavík 2008, s. 83 – Dufek 2011, s. 323 – Jelínková-Homolová 2017, s. 261.

¹⁹³ Srov. Václavík 2008, s. 83.

Straně. Po skončení druhé světové války se rodina na častolovický zámek vrátila.¹⁹⁴ [66] V únoru roku 1948 se politické moci v tehdejší Československu ujala komunistická strana. Rodový majetek Leopolda Sternberga byl znárodněn a v zájmu svého bezpečí byl s rodinou nucen odjet z vlasti.¹⁹⁵ [67]

Dne 11. listopadu 1949 vešel v platnost zákon o revizi první pozemkové reformy č. 142/1947 Sb., na jehož základě byl častolovický zámek a pozemky k němu náležející převzaty československým státem.¹⁹⁶ K 29. červenci téhož roku bylo zdejší sídlo převedeno ze správy druhého odboru ministerstva zemědělství¹⁹⁷ do rukou Národní kulturní komise, organizace ustanovené z popudu prezidenta republiky Edvarda Beneše na základě zákona č. 137/1946 Sb. Ta si kladla za cíl péči a správu zestátněných památek a jejich následné zpopularizování mezi širší veřejností. Správkyní zámeckého objektu byla určena Marie Ouřadová, která se tehdy stala jedinou zaměstnankyní.¹⁹⁸ Příslušníci Národní kulturní komise se rozhodli zpřístupnit část sídla veřejnosti, což zahrnovalo především sály disponující původními renesančními kazetovými stropy. Na svém místě zůstal i malířský soubor znázorňující české panovníky, jež mohou návštěvníci zámku obdivovat dodnes. Prostory novorenesančního traktu sídla posloužily k účelům národního podniku Textilia, který zde školil své zaměstnance v politických otázkách.¹⁹⁹ Badatel Jiří Václavík uvedl, že v roce 1949 proběhla na zámeckém nádvoří veřejná dražba,

¹⁹⁴ Srov. Sternberg 2002, s. 18 – Kaplanová 2017, s. 22 – Huňátová 2022, s. 34.

¹⁹⁵ Leopold Sternberg se svou manželkou Cecilíí Sternberg, roz. Reventlow-Criminil, a jejich dcerou Dianou pobývali krátký čas v Paříži, posléze v období let 1948–1953 ve Spojených státech Amerických (New York, St. Petersburg) a od roku 1953 žili na Jamajce, kde se v roce 1957 Diana provdala za Harryho Phippse. V roce 1959 se manželskému páru narodila v Palm Beach na Floridě dcera Alexandra. Po roce se rodina přestěhovala do Paříže a posléze se navrátila zpět do Spojených států. Po zesnutí Harryho v roce 1962 se Diana s dcerou přestěhovaly do Londýna. Srov. Huňátová 2022, s. 34 – Glassheim 2012, s. 234. O poutavém životním osudu Sternbergů dále pojednává autobiografická kniha Cecilie Sternberg, *Cesta. Paměti české aristokratky*, Praha – Litomyšl 2002.

¹⁹⁶ Srov. Mžuková 1994, s. 36 – Uhlíková 2004, s. 172.

¹⁹⁷ NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, *Jednostranné opatření o převodu správy st. z. Častolovice ze správy SPS v likvidaci v Praze do správy Krajského vlastivědného ústavu – Středisko péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové (8. října 1959)*, nefol.

¹⁹⁸ Srov. *ibidem*, Zápis z 29. 7. 1949 o převzetí zámeckého objektu v Častolovicích do správy NKK, nefol. – Lejsková-Matyášová 1954, s. 2 – Hlobil 1982, s. 9–10 – Uhlíková 2004, s. 19, 172.

¹⁹⁹ Srov. Uhlíková 2004, s. 172.

jejímž prostřednictvím měla řada tamních obyvatel příležitost zakoupit vybrané kusy někdejšího zámeckého mobiliáře. Zbývající vybavení, které nebylo odkoupeno, bylo zčásti ponecháno v expozici, v depozitáři, případně odvezeno na jiné zámky.²⁰⁰

O dva roky později byla Národní kulturní komise zrušena a v jejích intencích dále pokračovala Státní památková správa se sídlem v Praze.²⁰¹ V roce 1953 bylo do pravé části zámku umístěno odborné učiliště Kovoprůmyslu a v sedmdesátých letech zde byl zřízen internát.²⁰² Od roku 1955 působil na pozici správce častolovického zámku Václav Kroupa.²⁰³ V roce 1959 byl zámek převeden ze správy Ministerstva školství a kultury – Státní památkové péče,²⁰⁴ do níž přešel v roce 1956, do rukou Krajského vlastivědného ústavu – Středisku péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové.²⁰⁵ O rok později připadla tato zodpovědnost Krajskému středisku památkové péče a ochrany přírody v Pardubicích.²⁰⁶ Od roku 1964 byl správce zámku Václav Kroupa nahrazen panem Miloslavem Matasem.²⁰⁷

Zásmucký zámecký inventář z období okupace

Ve Státním oblastním archivu v Praze se nachází zásmucký inventář z období vojenské okupace Čech, Moravy a Slezska nacistickým Německem v období let 1939–1945.²⁰⁸ [25–26] Inventář sepsaný v německém jazyce představuje běžný soupis zámeckého mobiliáře,

²⁰⁰ Srov. Václavík 2008, s. 90.

²⁰¹ Srov. Lejsková-Matyášová 1954, s. 2.

²⁰² Srov. Václavík 2008, s. 90.

²⁰³ Srov. NA Praha, , fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86,, Zápis z 23. 4. 1955 o předání a převzetí inventáře, nefol.

²⁰⁴ Srov. ibidem, Potvrzení o přidělu zámeckého objektu v Častolovicích Ministerstvu školství a kultury – státní památková péče (1956), nefol.

²⁰⁵ Srov. ibidem, Jednostranné opatření o převodu správy st. z. Častolovice ze správy SPS v likvidaci v Praze do správy Krajského vlastivědného ústavu – Středisko péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové, 5. listopadu 1959, nefol.

²⁰⁶ Srov. ibidem, Jednostranné opatření o převodu správy movitého majetku kulturní povahy do správy KS SPPOP Východočeského kraje v Pardubicích (1960–1962), nefol.

²⁰⁷ Srov. Václavík 2008, s. 90.

²⁰⁸ Srov. SOA Praha, fond Velkostatek Zásmuky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, něm.

jehož podstatná část sestává především ze soupisu nábytku. Samostatnou kategorií v tomto inventáři tvoří „*Bilder*“, jež je přidružena k seznamu věcí v jednotlivých místnostech zámku v Zásmukách. Uvedená skupina obsahuje vedle záznamu o obrazech i pár stručných zmínek o sochařských dílech.²⁰⁹ Obrazy jsou zde evidovány prostřednictvím prostých čísel, jimiž byla jednotlivá díla opatřena na své rubové straně. K částečnému rozklíčování námětu, ve zcela ojedinělých případech autorství, může posloužit zámecký obrazový inventář z roku 1900, prostřednictvím něhož lze určit díla zpravidla disponující číslem vyšším než 223.²¹⁰

V období po roce 1939 se na zásmuckém zámku nacházelo na 320 děl, zahrnujících malby, kresby a grafiky. V zásmucké sbírce převládaly rozličné žánry znázorňující zátiší (*Zátiší s lebkou: Vanitas*,²¹¹ *Květinové zátiší*²¹²), krajiny (*Italská krajina s architekturou*,²¹³ *Krajina se starým mlýnem*²¹⁴), portréty (*Portrét dámy v interiéru s papouškem*,²¹⁵ *Portrét mladého lovce* malíře Karla Škréty²¹⁶) včetně vyobrazení příslušníků rodu Sternbergů (*Portrét zakladatele Adolfa Vratislava Sternberga*,²¹⁷ *Portrét Františka Damiána, hraběte Sternberga v alonžové paruce*²¹⁸). V zámecké obrazárně pochopitelně nechyběla ani díla znázorňující mytologické (*Venuše s Amorem*,²¹⁹ *Medúza*²²⁰) a biblické výjevy (*Zuzana*

²⁰⁹ Srov. ibidem, s. 7, 8.

²¹⁰ Právě obrazem s tímto číslováním zásmucký obrazový inventář z roku 1900 začíná a navazuje tak na častolovický soupis z téhož roku. Srov. SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25 – SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24. Obrazy opatřené číslem nižším než 223, mnohdy doplněné příponou Z, představují starší značení, odkazující k odlišnému obrazovému soupisu. Inventář z roku 1900 obsahuje i informaci o značení uměleckých děl v inventářích z let 1858 a 1874, nicméně tyto údaje se mezi sebou často překrývají a ne ve všech případech zcela souhlasí.

²¹¹ Č. 353.

²¹² Č. 364.

²¹³ Č. 370.

²¹⁴ Č. 388.

²¹⁵ Č. 228.

²¹⁶ Č. 246.

²¹⁷ Č. 281.

²¹⁸ Č. 244.

²¹⁹ Č. 350.

²²⁰ Č. 297.

v lázni,²²¹ *Poslední soud*,²²² *Josef a Putifarova žena* ²²³). Vyšší frekvence uměleckých děl se sakrální tematikou bylo pochopitelně možné nalézt v zámecké kapli, kde se nacházelo 15 takových vyobrazení.²²⁴ Zmínku si zaslouží i tři díla doplněná informací o jejich tehdejší umístění v pražském Rudolfinu: *Zavraždění Semiramis* Sebastiana Concy (1680–1764),²²⁵ *Sv. Šebestián*, za jehož autora je v zásmuckém inventáři z roku 1900 označen Jusepe de Ribera (1591–1652),²²⁶ a dílo v témže inventáři, připsané Joachimovi von Sandrartovi (1606–1688), znázorňující *Mojžíše s deskami desatera*.²²⁷

Cecilia Sternberg pojednává o častolovických obrazech

Několik informací vztahujících se k dějinám sternberské obrazové kolekce v Častolovicích nalezneme v autobiografické knize *Cesta: Paměti české aristokratky*,²²⁸ v níž hraběnka Cecilia Sternberg, roz. Reventlow-Criminil, podala výpověď o životě své rodiny a dalších členů evropské aristokracie. V publikaci nalezneme zmínky o častolovických obrazech: v období 20. let dvacátého století, kdy byl správou zásmuckého panství pověřen Leopold Sternberg a kdy rodina pobývala v tamním zahradním domku, nacházelo se zde vybavení, vč. obrazů z Častolovic.²²⁹ Dále lze v této knize nalézt popis tzv. Velkého sálu: „*Celou stěnu mezi vysokými okny zabíraly rodinné portréty – stovky Sternbergů v brnění nebo dobových oděvech. Podlahu zde tvořily parkety, s hvězdami zasazenými do čtverců stejné velikosti jako obrazy na jedinečném vykládaném stropu, na nějž se materiál přivázel povozy z Itálie, když se v šestnáctém století zámek stavěl. Tyto obrazy v ozdobných rámech zobrazovaly příběhy*

²²¹ Č. 296.

²²² Č. 334.

²²³ Č. 385.

²²⁴ Srov. SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmycký inventář z období okupace, kart. 183, něm., s. 50–51.

²²⁵ Č. 430.

²²⁶ Č. 431. Uvedené dílo se v současné době nachází ve sbírce starého umění Národní galerie v Praze. Autorství malby bylo připsáno Luca Giordanovi (1634–1705), jenž následoval Riberovy malířské intence. Srov. <https://artdatabase.ngprague.cz/soupisove-katalogy/detail-dila/?dilo=69>, vyhledáno: 13. 9. 2021.

²²⁷ Č. 432.

²²⁸ Sternberg 2002.

²²⁹ Srov. ibidem, s. 14.

ze *Starého a Nového zákona*...“.²³⁰ Cecilie Sternberg rovněž podotkla, že po návratu do Častolovic s koncem druhé světové války, kterou přečkali ve svém pražském bytě, seznali, že žádné exponáty na sídle nebyly poškozeny ani odcizeny, což se nedalo tvrdit o zámku v Zásmukách, který nenapravitelně poškodili němečtí vojáci a následně sovětské vojenské jednotky.²³¹

S příchodem komunistické éry v Československu postihl aristokratické rodiny – Sternbergovy nevyjímaje – nepřívětivý osud, v důsledku něhož byli nuceni prchnout do exilu. S tímto činem rodině vypomáhal Laurence Adolph Steinhardt (1892–1950) působící jako velvyslanec Spojených států amerických ve Švédsku, Peru, Sovětském svazu, Turecku, Československu a Kanadě, s nímž a s jehož chotí se Cecilia s Leopoldem v předchozích letech úzce sblížili.²³² V Ceciliině autobiografickém textu nalezneme zmínku o Steinhardtově doporučení odvézt si s sebou do zahraničí několik cenností. Z tohoto popudu se hraběnka mj. rozhodla pár hodin před odjezdem z Častolovic v roce 1948 vyjmout z rámců množství anglických tisků, které nahradila reprodukcemi z anglických časopisů. Při jejich pozdějším prodeji se ukázalo, že se z velké části jednalo o bezcenné reprodukcce.²³³ Mezi další cennosti pocházející z častolovické obrazové sbírky náležela i plátna, jejichž dovoz sám Steinhardt zprostředkoval.²³⁴ Mezi tato díla náležel obraz připisovaný Petru Paulu Rubensovi, *vlámská Madona*,²³⁵ jejíž autorství bylo tehdy připisováno Hansu Memlingovi (1433–1494), dále *Zrození Páně* malíře Lucase Cranacha st. (1472–1553) a obraz rakouského malíře Ruelanda Frueaufa st. (1440–1507), na němž „*Panna Marie v bílém vztahuje ruce k zmrzačenému dítěti*“.²³⁶ Uvedená díla byla rodina během svého pobytu ve Spojených státech amerických nucena prodat, aby mohla pobývat na Floridě. C. Sternberg uvedla, že tehdy do Glen Cove zavítali důstojní muži, kteří díla

²³⁰ Srov. ibidem, s. 18.

²³¹ Srov. ibidem.

²³² Srov. Sternberg 2002, s. 16 – Hrdinová 2017, s. 100–105.

²³³ Srov. Sternberg 2002, s. 435.

²³⁴ Srov. ibidem, s. 427.

²³⁵ Leopold Sternberg tento obraz prodal svému bratranci za pět tisíc dolarů. Dílo později získala Diana zpět od svého strýce jako svatební dar. Zprvu jej odmítala přijmout, ale posléze byla ujištěna, že se jedná o kopii. Obraz je dnes součástí expozice na častolovickém zámku. Srov. Huňátová 2022, s. 46.

²³⁶ Srov. ibidem, s. 515.

prozkoumali, vyptali se na jejich původ, autorství a projevíli o ně zájem. Podařilo se prodat všechna tři, přičemž jedno z nich připadlo Hartfordské galerii a další dvě byla umístěna ve Washingtonu. Za prodaná díla Sternbergové neutřžili mnoho financí, neboť obdobné předměty nebyly na tehdejší uměleckém trhu příliš vyhledávaným artiklem.²³⁷ „*S těmi obrazy jsem se loučila s těžším srdcem než s čímkoli z toho ostatního. Jestliže vynikly v Častolovicích, oč působivěji pak vypadaly v našem apartmá v Devonu, v mém ateliéru a nakonec v longislandském domku. Dokázaly proměnit jakékoli prostředí: jako by vždy otevřely okna do jiného, kouzelného světa. Nejvíce jsem želela Madony, připisované, jak se později ukázalo neprávem, Memlingovi. Seděla na malém vršku, u nohou rozkvetlé drobné kvítky, šarlatový plášť doširoka rozestřený v gotických záhybech. Na klíně držela malého Ježíška a z něho vycházela záře, která se dotýkala její smutné bledé tváře, úzkých rukou a zlatých vlasů a rozlévala se do dáli přes kopce a údolí, hrady a města: všechno se stáπέlo v tajemném světle jakoby vystupujícím z dítěte*“.²³⁸ Prozatím není zjištěno, kde se uvedená umělecká díla nachází, domnívám se, že by se mohlo jednat o zajímavý podnět badatelům, kteří se budou problematikou dějin častolovické obrazové sbírky Sternbergů v budoucnu věnovat.

Častolovické zámecké inventáře z roku 1949

Z roku 1949 pochází „*Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích*“, dnes uložený ve fondu *Velkostatek Častolovice* Státního okresního archivu v Zámrsku.²³⁹ [27] Zmíněný soupis je dochován i ve své německojazyčné verzi.²⁴⁰ Z tohoto poměrně obšírného inventáře lze vyčíst, že zámek v polovině 20. století zdobilo přes osm set obrazových výjevů, zahrnujících jak olejomalby realizované na rozmanitých materiálech, tak kresby, nejčastěji provedené uhlem a pastelem, grafické tisky nebo „papírové obrazy“. Slabou stránkou tohoto inventáře je jeho povrchnost a vyšší míra

²³⁷ Srov. ibidem, s. 521.

²³⁸ Srov. ibidem.

²³⁹ Srov. SOA Zámorsk, fond *Velkostatek Častolovice*, inv. č. 38, *Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích, papír, obal poškoz.* 21 × 31 cm, 1949, č. knihy 38.

²⁴⁰ Srov. ibidem, inv. č. 37, *Inventář zařízení zámku v Častolovicích*. Bez vazby, sešito, 22 × 34 cm, něm., s. d., č. knihy 37.

nesystematičnosti, která nasvědčuje, že se na tvorbě dokumentu patrně podílelo více pracovníků, navíc bez znalosti starších obrazových inventářů mapujících rozsah a charakter zámecké obrazové sbírky v Častolovicích. Soupis mnohdy obsahuje poměrně strohé a ledabylé informace, většinou uvádějící počet položek, jejich provenienci (v tomto seznamu primárně zastoupenou rakouským, italským, francouzským a anglickým původem), zřídka techniku provedení uměleckých děl a motiv, který je na dané práci vyobrazen. V některých případech je v seznamu uvedeno, zda jde o obraz „malý“ či „velký“, jakého je tvaru, případně podává informaci o způsobu jeho rámování. Otázce autorství není v daném soupisu věnována žádná pozornost. Je nutné podotknout, že míra zastoupení těchto údajů se u jednotlivých položek různí.

Větší frekvenci malířských děl inventář zaznamenává v tzv. dlouhé chodbě, v níž bylo tehdy exponováno 82 obrazů zahrnujících obrazy generálů, loveckých výjevů nebo koní.²⁴¹ Početnější množství uměleckých děl bylo rovněž situováno v klenutém pokoji č. 7, který sloužil jako skladiště. Zde se vedle obrazů znázorňujících sakrální výjevy (*Panna Marie Bolestná, sv. František, Kalvárie*) nacházely portréty a fotografie jak příslušníků šternberského rodu a jejich příbuzných (*E. L. Sternberg, hr. Kinská, Leopold Sternberg*), tak díla znázorňující prostý lid (*Poprsí cikánského chlapce, Poprsí starého muže, Babka*). Nechyběly zde ani oblíbené jezdecké a lovecké motivy (*Dostihový jezdec, Dostihy, Lovec jelena*), alegorická znázornění (*Čich, Hmat*) nebo krajinné výjevy.²⁴² Svou integritu si zachoval tzv. Velký salon, v němž je do dnešních dnů zachováno osmatřicet portrétů příslušníků šternberského rodu a jejich nejbližších.²⁴³ Podobně je tomu i v případě Velké jídelny, v níž je zaznamenán soubor o jedenácti portrétech českých králů.²⁴⁴

Samotnou kategorii následně tvoří tiskové obrazy situované v zámecké knihovně.²⁴⁵ Z inventárního soupisu lze vyčíst, že se ve skříni č. 4 čtvrtého oddělení nacházely „1 černé destky s 86 různými tiskovými obrazy“, dvoje desky s reprodukcemi

²⁴¹ Srov. *ibidem*, inv. č. 38, Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích, papír, obal poškoz. 21 × 31 cm, 1949, č. knihy 38, s. 1.

²⁴² Srov. *ibidem*, s. 38–39.

²⁴³ Srov. *ibidem*, s. 40.

²⁴⁴ Srov. *ibidem*, s. 42.

²⁴⁵ Srov. *ibidem*, s. 107–110.

tisků od J. V. Myslbeka či Petra Brandla nebo „207 tiskových obrazů školy Pinakothek, Mnichov v destkách.“²⁴⁶

Druhý častolovický soupis zámeckého majetku z 30. dne měsíce listopadu roku 1949, na jehož realizaci se podíleli pracovníci Národní kulturní komise, můžeme nalézt ve fondu *Státní památková správa Praha (dodatky)* Národního archivu v Praze.²⁴⁷ [28] Uvedený seznam je zpracován s větší péčí, než je tomu v případě soupisu *inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích* uloženém ve Státním okresním archivu v Zámrsku. I zde je uvedeno více než osm set obrazových výjevů zahrnujících rozmanité kategorie, včetně obrazových reprodukcí, které byly situovány zejména v prostorách novorenesančního traktu sídla, v nichž sídlil národní podnik Textilia: „2 obrázky reprodukce, bílé rámy“,²⁴⁸ „1 obraz reprodukce – srnka.“²⁴⁹

V soupisu provedeném Národní kulturní komisí nalézáme čísla zaznamenaných objektů, počet kusů, dále je zde uveden o něco detailnější popis námětů výtvarných děl a ve většině případů nechybí údaj o technice zpracování, charakteru podložky a podobě orámování. Informace k autorství obrazů je přítomna výjimečně: „5 obrázků od Skrety – muži, pozlacené rámy“,²⁵⁰ „1 obraz od Lohra, zimní krajina na dřevě, pozlacený rám“,²⁵¹ či „1 obraz od Sedláčka, práce na poli, jednoduchý zlacený rám“. ²⁵²

Přírůstky, nenalezené a přemístěné předměty častolovického zámeckého mobiliáře kulturní hodnoty v roce 1960

Součástí předávacího protokolu do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích ze dne 10. června 1960 je záznam mapující přírůstky, nenalezené a přemístěné předměty mobiliáře kulturní hodnoty

²⁴⁶ Srov. ibidem, s. 109.

²⁴⁷ Srov. NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Soupis bytového zařízení nábytku, obrazů, šatstva, prádla a jiných předmětů na zámku (30. 11. 1949).

²⁴⁸ Srov. ibidem, s. 72.

²⁴⁹ Srov. ibidem, s. 114.

²⁵⁰ Srov. ibidem, s. 24.

²⁵¹ Srov. ibidem, s. 25.

²⁵² Srov. ibidem, s. 28.

častolovického zámku.²⁵³ Nově objevené objekty zastupuje celkem sedm poškozených olejomalb na dřevě, prezentujících lovecké výjevy.²⁵⁴ Tyto obrazy, jejichž původní funkce představovala obložení interiérového zdiva, byly nalezeny na půdě zámeckého objektu pracovníci památkové péče Evou Krtilovou, jež je označila za památkově hodnotné.²⁵⁵ Naopak mezi předměty, které nebyly při předávací inventuře nalezeny, náleží tři barevné litografie s mytologickými náměty představující *Cupida a Aglaiu*,²⁵⁶ *Jupitera a Aglaiu*,²⁵⁷ *Cupida a Eufrosyné*,²⁵⁸ rovněž obraz provedený totožnou uměleckou technikou zpodobující blíže nespecifikovanou *Návštěvu*.²⁵⁹ Tyto čtyři litografie měly na základě předávacího protokolu shořet při požáru v roce 1953.²⁶⁰ *Dodatek k jednostrannému opatření o převodu správy národního majetku ze dne 15. října 1962*²⁶¹ důvod zániku těchto uměleckých děl vyvrací, neboť „...k požáru došlo dne 28. 2. 1953, avšak při pořizování operativní technické evidence v době od 22. srpna do 18. října 1953 byly litografie na zámku nalezeny a zapsány [...]. Popis v operativně technické evidenci u litografie inv. č. 3717 „rám ohořelý“ svědčí o tom, že litografie byly na státním zámku Častolovice zjištěny ještě po požáru.“²⁶² Později, při důkladné kontrole objektu, byly čtyři barevné litografie dodatečně

²⁵³ Srov. *ibidem*, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960), nefol.

²⁵⁴ Srov. *ibidem*, Státní zámek v Častolovicích – Přírůstky mobiliáře kulturní hodnoty (1960), nefol.

²⁵⁵ Srov. *ibidem*, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960), s. 3.

²⁵⁶ Neznámý autor, Cupid a Aglaia, neznámý rok vzniku, litografie, papír, 68 cm × 63 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁵⁷ Neznámý autor, Jupiter a Aglaia, neznámý rok vzniku, litografie, papír, 68 cm × 63 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁵⁸ Neznámý autor, Cupid a Eufrosyné, neznámý rok vzniku, litografie, papír, 68 cm × 63 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁵⁹ Neznámý autor, Návštěva, neznámý rok vzniku, litografie, papír, 42 cm × 26 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁶⁰ Srov. *ibidem*.

²⁶¹ Srov. *ibidem*, Jednostranné opatření o převodu správy movitého majetku užitkové povahy do správy KS SPPOP Východočeského kraje v Pardubicích – dodatky k jednostrannému opatření (1960–1962).

²⁶² *Ibidem*, s. 4.

nalezeny.²⁶³ Zápis dne 26. listopadu, jehož předmětem je *šetření k přípisu Státní památkové správy v likvidaci ze dne 2. listopadu 1962 č. 2083/61 v náhradovém řízení pro škody způsobené ztrátou mobiliáře Státního zámku Častolovice* informuje, že čtyři barevné litografie opatřené inventárními čísly 3717, 3718, 3719 a 3720 byly dodatečně nalezeny, leč bez ráků a znehodnocené vlivem času a působením požáru.²⁶⁴ V *dodatku k jednostrannému opatření o převodu správy národního majetku ze dne 15. října 1962*²⁶⁵ je dále zmíněna ztráta dvou zámeckých plánů, které nebyly podle zápisu ze dne 20. dubna nalezeny již při odevzdání mobiliáře častolovického zámku správci Kroupovi. Marie Ouřadová, předcházející správkyň objektu, odůvodnila absenci uměleckých děl jako omyl při soupisu. Státní památková správa toto vysvětlení uznala.²⁶⁶

Složka dále obsahuje spis představující *„Příkazy k přemístění inventáře ze st. zámku v Častolovicích na jiné objekty od poslední inventarizace v roce 1953.“* Zde se uvádí, že na příkaz SPS v Praze ze dne 17. 5. 1955 č. 8239/55-VI byly Oldřichem Jakubem Blažíčkem vybrány čtyři obrazy, které byly následně transportovány na zámek v Rychnově nad Kněžnou.²⁶⁷ Jednalo se například o olejomalbu na plátně z počátku devatenáctého století představující *Dvě ženy před toaletou*²⁶⁸, barevnou litografii *Dva muži s dýmkami*,²⁶⁹ nebo o portrét *Dívky s korály*,²⁷⁰ rovněž provedený technikou barevné litografie.

²⁶³ Srov. *ibidem*, *Jednostranné opatření o převodu správy movitého majetku užitkové povahy do správy KS SPPOP Východočeského kraje v Pardubicích – Státní zámek Častolovice – prošetření ztráty mobiliáře* (26. listopadu 1962), s. 1.

²⁶⁴ Srov. *ibidem*, s. 2.

²⁶⁵ Srov. *ibidem*, *Jednostranné opatření o převodu správy movitého majetku užitkové povahy do správy KS SPPOP Východočeského kraje v Pardubicích – dodatky k jednostrannému opatření* (1960–1962).

²⁶⁶ Srov. *ibidem*.

²⁶⁷ Srov. *ibidem*, *Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením* (10. června 1960), s. 3.

²⁶⁸ Neznámý autor, *Dvě ženy před toaletou*, poč. 19. století, olej, plátno, 120 cm × 175 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁶⁹ Neznámý autor, *Dva muži s dýmkami*, neznámý rok vzniku, barevná litografie, papír, 55 × 42 cm, dříve zámek Častolovice.

²⁷⁰ Neznámý autor, *Dívka s korály*, neznámý rok vzniku, barevná litografie, papír, 55 × 42 cm, dříve zámek Častolovice.

Častolovický zámecký inventář z roku 1960

Součástí Protokolu o jednání schvalovací komise pro vytrídění památkového mobiliáře na státním zámku v Častolovicích je soupis zámeckého vybavení z roku 1960, rozdělený do několika kategorií: obrazy, nábytek, porcelán, plastika, textilie, sklo, zbraně a brnění, zrcadla, kovové předměty, osvětlovací tělesa, hodiny, které jsou součástí častolovické zámecké instalace. Do druhé skupiny poté spadají kategorie vybavení, umístěné ve skladištích (nábytek, obrazy²⁷¹, plastika, kresby²⁷², porcelán, kovové předměty, kamenina, grafika²⁷³, plány²⁷⁴), případně v zámecké knihovně (volné grafické listy²⁷⁵). [29]

Uvedený soupis eviduje celkem 118 obrazových výjevů doplňujících instalaci častolovického zámku,²⁷⁶ dalších 172 položek zaznamenává kategorie „Obrazy – sklad“.²⁷⁷ U čtyř děl (inv. č. 41–44) zobrazujících portréty šlechticů se nachází poznámka „svoz Lnáře“, odkud byla tato díla transportována. Ve skladu se dále nacházely dvě kresby²⁷⁸ a 194 grafických listů, z nichž 101 představovalo podobizny rakouských generálů, které byly předány Vojenskému historickému muzeu. Prostý výčet inventárních čísel dále představuje celkem 454 vybraných volných grafických listů uložených v knihovně a 221 architektonických plánů.

V dokumentu jsou předměty prezentovány na základě interiérové dispozice sídla („místnost č. 11“, „jižní chodba“, „kaple“). Mezi výchozí informace, které jsou zde o daných umělecko-historických předmětech k dispozici, náleží inventární číslo, název díla, technika zhotovení a typ podložky, u některých děl se nachází informace o jejich zarámování a ve většině případů je zde snaha o dataci těchto uměleckých objektů. V menší četnosti je

²⁷¹ Srov. *ibidem*, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960), s. 3.

²⁷² Srov. *ibidem*, s. 32.

²⁷³ Srov. *ibidem*, s. 49.

²⁷⁴ Srov. *ibidem*, s. 52.

²⁷⁵ Srov. *ibidem*, s. 50.

²⁷⁶ Srov. *ibidem*, s. s. 1–4.

²⁷⁷ Srov. *ibidem*, s. 27–30.

²⁷⁸ Srov. *ibidem*, s. 32.

u jednotlivých výjevů zodpovězena otázka jejich autorství, která je objasněna primárně v případě grafických listů situovaných ve skladišti. U nich dominují jména jako „*Kleiner-Corvinus*“,²⁷⁹ jejichž tvorba je v častolovické sbírce Sternbergů zastoupena mědirytinami znázorňujícími památky Vídně. O něco méně jsou v této grafické sbírce zastoupeni rokokoví umělci „*Fragonard/Le Prince/Vangorp-Launay*“, jejichž dílo je zde prezentováno scénami zpodobujícími kupříkladu *Šťastnou rodinu*, *Drahé dítě*, *Kojení*, nebo *Malého kazatele*).²⁸⁰

Častolovické obrazy opouštějí zámek

Marie Mžýková v publikaci *Navrácené poklady: Restitutio in integrum* uvádí, že ve dnech 9. a 12. října 1959 došlo ke komisionálnímu vytrídění mobiliáře a k němu spjatému transferu cenných objektů ze zámeckého mobiliáře do centrálních odborných institucí.²⁸¹ Některé předměty kulturní hodnoty z Častolovic tehdy připadly Národní galerii v Praze (malé renesanční bronzы a barokní rám),²⁸² další objekty byly v rámci hlavního města transportovány do Národního muzea (řecká a etrusko-římská keramika,²⁸³ knižní svozy²⁸⁴), Vojenského historického muzea v Hradci Králové,²⁸⁵ jemuž připadlo 101 grafických listů s podobiznami rakouských generálů²⁸⁶ nebo Státního ústavu pro drahé kovy. Vybrané předměty, především kusy historického nábytku, propůjčila správa

²⁷⁹ Srov. *Ibidem* s. 48.

²⁸⁰ *Ibidem*, s. 49.

²⁸¹ Mžýková 1994, s. 36.

²⁸² Srov. NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960).

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ Srov. *ibidem*, Převod knižních svozů do správy Národního muzea (Jednostranné opatření (1959). Ke dni 23. února 1960 čítala zámecká knihovna v Častolovicích na 5 832 svazků. Srov. *ibidem*, Častolovice – státní zámek – Jednostranné opatření o převodu správy zámecké instalované knihovny (23. února 1960), nefol.

²⁸⁵ Srov. *ibidem*, Žádost o převod některých součástí zám. mobiliáře častolovického zámku do správy odborných institucí (6. listopadu 1961), nefol.

²⁸⁶ Srov. *ibidem*, Protokol o jednání schvalovací komise pro vytrídění památkového mobiliáře na státním zámku v Častolovicích (6. listopadu 1959), s. 3.

častolovického zámku benešovskému a pražskému divadlu na Žižkově.²⁸⁷ Historický nábytek připadnul v roce 1956 i pražskému Průmyslovému paláci.²⁸⁸ Další historicky hodnotné objekty putovaly do Krajského archivu (rukopisy potvrzující privilegia města Týniště nad Orlicí z let 1788, 1811 a 1830)²⁸⁹ a Krajského vlastivědného muzea v Hradci Králové (archeologické nálezy).²⁹⁰ O uvedené situaci blíže vypovídají archivní materiály uložené ve fondu *Státní památková správa Praha (dodatky)* pražského Národního archivu.²⁹¹

Z těchto pramenů se lze dobát, že převodu obrazových děl z častolovického zámku do odborných institucí předcházely v souladu s tehdejšími ustanoveními pokusy o prodej méně hodnotných předmětů bazaru v Rychnově nad Kněžnou, jenž byl realizován v roce 1951.²⁹² Tyto informace je možné dohledat v *Seznamu předmětů zakoupených po eliminaci prodejny „Bazár“, nár. podnik v Rychnově nad Kněžnou*. Vedle „jedenácti papírových rozbitých obrázků“ v celkové hodnotě 100 Kčs se v tomto soupisu dále vyskytuje nehodnotná malba na plátně, znázorňující Boží muka, která byla opatřena poznámkou „šrot“. Podobně je tomu i v případě sedmnácti blíže nespecifikovaných obrázků, provedených technikou barvotisku nebo čtyř obrazových reprodukcí.²⁹³

Zápis o dodatečném odprodeji poškozených (neprodejných) předmětů, které nepřevzal národní podnik „Bazár“ uvádí informace o prodeji několika obrazů různým zájemcům v celkové hodnotě 1560 Kčs.²⁹⁴ Mimo díla znázorňující náměty jako Elysejská

²⁸⁷ Srov. *ibidem*, Státní zámek Častolovice – zpráva o odsouhlasení evidence mobiliáře podle směrnic Ústřední likvidační správy čj. 2500/58 I/2 (1959), nefol.

²⁸⁸ Srov. *ibidem*, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. ledna 1960), s. 3.

²⁸⁹ Srov. *ibidem*.

²⁹⁰ Srov. *ibidem* – Mžysková 1994, s. 36.

²⁹¹ NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86.

²⁹² *Ibidem*, Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice (1952).

²⁹³ Srov. *ibidem*, Seznam předmětů zakoupených po eliminaci prodejny „Bazár“ nár. podnik v Rychnově nad Kněžnou, s. 25, 26, 29, 34, 36.

²⁹⁴ *Ibidem*, Zápis o dodatečném odprodeji poškozených (neprodejných) předmětů, které nepřevzal národní podnik „Bazár“.

pole nebo Ježíše Krista náležely do této kategorie tři barvotisky o neznámých vyobrazeních, dále šest reprodukcí a „*různé obrázky*“, jejichž počet není uveden.²⁹⁵

Mnohé předměty z častolovického zámku nepostihl vzhledem ke stavu poškození zcela přívětivý osud a byly tak určeny k likvidaci. Tyto údaje je možné dohledat v *Seznamu vyřazeného inventáře, poškozeného, rozbitého, textilií od molů rozežraných, kteréžto předměty odmítl Bazár odkoupiti jako nepotřebné*, pořízeného dne 9. dubna 1952 v Častolovicích a signovaného oblastním inspektorem Národní kulturní komise Rudolfem Krupkou, správkyní zámku Marií Ouřadovou a finančním referátem v Rychnově nad Kněžnou, Josefem Machánem.²⁹⁶ Uvedený soupis obsahuje dvaadvacet rozbitých obrazů, které odmítl Bazár v Rychnově nad Kněžnou a Antikva v Praze odkoupit a byly tak určeny pro sběr surovin.

Následující dokument představuje *Soupis vyřazených předmětů, které odkoupila firma „Antikva“ Praha, Příkopy*.²⁹⁷ Ten zahrnuje 16 předmětů obrazového charakteru o celkové peněžní hodnotě 1 610 Kčs. Opět sem spadají malířské reprodukcce, tisky, dále akvarely a olejomalby, kupříkladu znázorňující „*krajinku*“, „*hlavy koní*“, „*kapličku v poli*“ nebo „*obrázek mnicha*“.²⁹⁸ [30]

Ze dne 20. října 1953 pochází spis představující smlouvu o dílo uzavřenou mezi Státní památkovou správou a Jaroslavem Wagnerem s Helenou Wagnerovou, jimž bylo svěřeno provedení „*revise a soupisu mobiliáře na státním zámku v Častolovicích*“.²⁹⁹ Tento inventární soupis měl primárně sloužit ke kontrole po rozprodeji a převozech některých kusů zámeckého mobiliáře, který se uskutečnil v předcházejících letech. Citovaná evidence měla být realizována v etapě od 18. srpna do 30. října 1953, kdy bylo pracovníkům v tomto období zajištěno ubytování v místě výkonu práce. Ze smlouvy se rovněž dozvídáme, že za zpracování jednoho inventárního kusu byli pracovníci odměněni částkou ve výši 0,65 Kčs. Pověření byli realizací a vyhotovením svěřeného díla a vedením

²⁹⁵ Srov. ibidem, s. 7.

²⁹⁶ Ibidem, *Seznam vyřazeného inventáře, poškozeného, rozbitého, textilií od molů rozežraných, kteréžto předměty odmítl Bazár odkoupiti jako nepotřebné* (9. 4. 1952), nefol.

²⁹⁷ Ibidem, *Soupis vyřazených předmětů, které odkoupila firma „Antikva“ Praha, Příkopy*.

²⁹⁸ Srov. ibidem, s. 1–3.

²⁹⁹ Ibidem, *Častolovice, státní zámek, Smlouva o dílo s Dr. Wagnerem a H. Wagnerovou* (20. října 1953).

denních záznamů o své činnosti (*Denní záznamy o soupisu a revisi inventáře ve státním zámku v Častolovicích, konané ve dnech 22. 8. – 18. 10. 1953*),³⁰⁰ které společně s pracovním výkazem zasílali každý třicátý den v měsíci na příslušný odbor Státní památkové správy.

V *Důvodové zprávě* ze dne 18. 10. 1953 výkonem pověřené osoby uvedly, že navzdory některým komplikacím v podobě zhoršeného přístupu do některých místností zámku, v některých dnech omezeného přístupu k psacímu stroji, nebo špatně provedené předchozí eliminaci předmětů bylo do inventáře pojato celkem 5309 položek.³⁰¹ K obrazům pevně instalovaným ve stropěch a zdech byly na základě informace obsažené v této zprávě nakresleny informativní skici.³⁰²

Revize vnitřního vybavení z roku 1953

Revisní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve stát. zámku v Častolovicích z 18. října 1953³⁰³ byla vyhotovena na základě vlastního zámeckého inventáře podle soupisu Národního památkového fondu ze dne 30. listopadu 1949³⁰⁴ a dalších dokladů o svozové nebo likvidační činnosti. Jedním z výsledků této revize je *Seznam nenalezených předmětů ze zámeckého inventáře*, zachycující pouze dva údaje spjaté s malířskými výtvary.³⁰⁵ První z nich představuje položku se starým inventárním číslem 1682: „1 obraz, malovaný olejem na plátně, svinutý. Obraz byl umístěn, spíše uložen, na půdě. Dle sdělení správce zámku a oblastního inspektora byl ve velmi chatrném stavu a jako takový byl omylem při úklidu vyřazen. Byl pendantem dvou totožných obrazů /č. inv. 3553 a 3554/, které jsou nepatrné výtvarné hodnoty.“ Čtvrtou kategorii revizní zprávy z roku 1953 následně zaujímají

³⁰⁰ Srov. ibidem, s. 3.

³⁰¹ Ibidem, *Důvodová zpráva o soupisu inventáře ve stát. zámku v Častolovicích* (18. října 1953).

³⁰² Přítomnost zmíněných skic jsem ve fondu Státní památková správa (dodatky) nezaznamenala. (Pozn. aut.)

³⁰³ Ibidem, *Revizní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve státní zámku Častolovice* (18. října 1953).

³⁰⁴ Ibidem, *Soupis bytového zařízení nábytku, obrazů, šatstva, prádla a jiných předmětů na zámku* (30. 11. 1949).

³⁰⁵ Srov. ibidem, *Revizní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve státní zámku Častolovice* (18. října 1953), s. 2.

„předměty, které nebyly zapsány komisí Národního památkového fondu“. Výčet těchto předmětů představuje pouze prostý seznam nově přidělených inventárních čísel.³⁰⁶

Příloha č. 4 náležející k danému dokumentu, pořízená dne 20. září 1957 po výsledné kontrole interiérového vybavení objektu, obsahuje *Seznam předmětů navíc nalezených ze zámeckého mobiliáře na státním zámku v Častolovicích*.³⁰⁷ Zde se nachází nově číslované předměty o celkovém počtu 943 nových přírůstků. Největší podíl zde mají položky s inv. č. 3988–4884 představující 897 volných grafických listů o různých rozměrech „s motivy šlechticů, krajin a hradů“. Zbývajících čtyřiačtyřicet obrazů zastupují portréty šlechticů (*Jindřiška Sternberg, Leopold Sternberg, Žofie Sternberg*), prostých dam (*Portrét dámy, Dáma se závojem*) nebo zátiší (*Zátiší s růžemi a andílky, Zátiší s ovocem*). Nově je v seznamu zaevidováno i dvaatřicet malovaných olejových obrazů na kazetovém stropu s biblickými výjevy a s motivy „*Tobiášovy episydy*“.³⁰⁸

Situační zpráva ze dne 20. dubna 1955 sepsaná v souvislosti se změnou správce častolovického zámku, jímž se v tomto roce stal Václav Kroupa, taktéž komentuje stav zámeckého inventáře, na jehož revizi se v roce 1953 podíleli Jaroslav a Helena Wagnerovi. V inventáři bylo tehdy zaevidováno téměř 5300 inventárních čísel. Na 1200 inventárních kusů se nacházelo v zámecké knihovně, kde byly v seznamu zapsány plány a rozličné grafické listy uložené v deskách. Většina předmětů byla uložena ve skladištních místnostech, kde o ně bylo řádně pečováno. S neméně důslednou péčí bylo zacházeno i se zámeckou expozicí, která byla zpřístupněna veřejnosti. Dopis také obsahuje informaci, že v inventárním soupisu byly nalezeny jisté nesrovnalosti v číslech a popisech, což zavinila soupisová skupina v roce 1953.³⁰⁹ V přiloženém seznamu navíc nalezených předmětů je uvedeno šest obrazů představujících „*miniaturní obrázek Panny Marie*“, „*barvotisk Panny Marie s děťátkem bez rámu*“, „*tisk s buldokem*“ a „*tři oltářní plátna*“.³¹⁰

³⁰⁶ Srov. ibidem, s. 5.

³⁰⁷ Srov. NA Praha, Ibidem, *Seznam předmětů navíc nalezených ze zámeckého mobiliáře na státním zámku v Častolovicích*, s. 4.

³⁰⁸ Srov. ibidem, s. 1–3.

³⁰⁹ Srov. ibidem, Zápis z 23. 4. 1955 o předání a převzetí inventáře, s. 2.

³¹⁰ Srov. ibidem, *Seznam předmětů navíc nalezených ze zámeckého mobiliáře na státním zámku v Častolovicích*, s. 2–3.

Národní galerie v Praze

V archivním fondu Národní galerie v Praze (1945–1990)³¹¹ se nachází některé dokumenty potvrzující převod malířských děl ze sternberských sbírek do dané instituce. Za počáteční impuls lze považovat dopis z ředitelství Národní galerie ze dne 14. dubna 1949 adresovaný Národní kulturní komisi, v němž je projeven zájem o umělecké předměty exponované na zámcích v Častolovicích, Žamberku a v Jindřichově Hradci s cílem poskytnout těmto uměleckým předmětům co nejlepší podmínky pro jejich zachování.³¹² Z předmětů exponovaných v častolovickém zámku projevil ředitel Národní galerie zájem zejména o „obraz *Teniersův a jiný připsaný Rubensovi*“. Reakcí na tuto žádost je dopis pocházející ze dne 25. dubna 1949 z rukou přednosty administrativní kanceláře Národní kulturní komise, Bohumila Patky. V něm autor konstatuje, že „...o svěření uměleckých děl ze zámků Častolovic a Žamberku Národní galerii může být rozhodnuto teprve při likvidaci zařízení těchto objektů eliminační komisí Národního pozemkového fondu a předsedy Národní kulturní komise nebo jeho zástupce.“³¹³

Ze dne 3. ledna 1949 pochází korespondence mezi Dr. Šebestou z Ministerstva školství, věd a umění a ředitelstvím Národní galerie v Praze, v níž se nachází kopie dopisu ze dne 24. prosince 1948 adresovaného Ministerstvu školství, věd a umění.³¹⁴ V něm tehdejší národní správce statku Zásmuky Ing. Vamberra oznamuje, že se ve skladišti tohoto zámku nachází obrazová sbírka Leopolda Sternberga, kterou by bylo záhodno odborně prohlédnout některým z pracovníků Státního památkového úřadu či Národní galerie a usoudit, jak s ní bude dále nakládáno.³¹⁵

Dopis ředitele Národní galerie z 2. května 1949 informuje, že byl do Zásmuk vyslán odborný pracovník Národní galerie, jenž se podílel na průzkumu obrazů nacházejících se ve skladišti zásmuckého zámku. [32] Ten konstatoval, že díla zde uložená vykazují kolísavou kvalitu, přičemž většina z nich představuje spíše obrazy průměrné až

³¹¹ Archiv NG Praha, fond Národní galerie v Praze (1945–1990), manipulace 1945–1958, zajišťování – zámky (Častolovice, Zásmuky) (č. j. 1435/1949), nefol.

³¹² Srov. ibidem.

³¹³ Srov. ibidem.

³¹⁴ Srov. ibidem.

³¹⁵ Srov. ibidem.

podprůměrné hodnoty. Malby vykazující vyšší jakost provedení byly separovány do speciální místnosti a připraveny k přepravě do instituce, mj. na základě vládního usnesení z 15. března 1949, podle kterého měla být cenná umělecká díla z bývalých zámeckých sbírek a jim podobných prostorů soustředěna v pražské Národní galerii:

1. *D. Teniers ml., pokušení sv. Antonína, olej na dřevě*
2. *Flámský mistr ze 17. stol., Malířská dílna, olej na dřevě*
3. *J. v. Breidel, Přístav, olej na plátně*
4. *K. Hirschely, Květinové zátiší, olej na plechu*
5. *K. Hirschely, Květinové zátiší, olej na plechu*
6. *Flámský mistr ze 17. stol., Hlava stařeny, olej na dřevě*
7. *Flámský mistr ze 17. stol., Hlava stařeny, olej na dřevě*
8. *Flámský mistr z 18. stol., olej na dřevě*
9. *Flámský mistr z 18. stol., olej na dřevě*
10. *H. Schönfeld, Poslední večeře, olej na plátně*
11. *Italský mistr ze 16. stol., Podobizna ženy, olej na plátně*
12. *Holandský mistr z 18. stol., Zátiší s lebkou, olej na plechu*³¹⁶

Poslední dokument zabývající se touto problematikou byl vyhotoven 10. května 1949. V něm Dr. Šebesta z Ministerstva školství, věd a umění žádal Národní správu v Zásnukách, aby byla díla uvedená v seznamu odevzdána do Národní galerie.³¹⁷

Zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu Jiří z Poděbrad

Dne 4. března 1958 vydala na příkaz SPS v likvidaci v Praze a se souhlasem Krajského střediska památek a ochrany přírody v Hradci Králové správa státního zámku v Častolovicích dva obrazy, určené pro výstavu „Jiří z Poděbrad a jeho doba“, která se

³¹⁶ Srov. ibidem.

³¹⁷ Srov. ibidem.

konala pod záštitou Národního muzea v Praze v roce 1959.³¹⁸ Zmíněná situace se týkala obrazů zpodobujících krále *Jiřího z Poděbrad*³¹⁹ a jeho choť, *Kunhutu ze Sternberga*³²⁰. [31]

Dne 12. března téhož roku navštívil tehdejší správce častolovického zámku Václav Kroupa v době své dovolené zmíněnou expozici. Při této příležitosti zjistil, že zapůjčené obrazy, respektive jejich rámování převozem z Častolovic do Prahy utrpělo poškození v podobě odřenín. V dopise ze dne 10. června 1959 adresovaném Krajskému středisku péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové správce zámku žádal, aby Státní památková správa v likvidaci v Praze vyslala do Národního muzea některého ze svých odborníků, který by daná plátna prohlédl, určil míru jejich poškození a upozornil ředitele Národního muzea na vzniklou závadu. V. Kroupa rovněž požádal, aby byly obrazy po ukončení výstavy, konkrétně do 30. června 1959, ve svém původním stavu navraceny a znovu instalovány na svá místa: „*Tyto obrazy velmi postrádáme, neb prázdná místa po obrazech ruší vzhled instalovaných místností*“.³²¹

Dopis Zoroslavy Drobné, přednostky historicko-archeologického oddělení Národního muzea v Praze, reagující *na stav obrazů ze zámku v Častolovicích* oznamuje, že dne 23. února roku 1960 navrátila správa zmíněného oddělení dva vypůjčené obrazy, které se staly součástí výstavy *Jiří z Poděbrad a jeho doba*. Z. Drobná taktéž dodala, že při prohlídce dvou zapůjčených pláten skutečně před jejich navrácením bylo zjištěno, že „...*slepé rámy (zejména obrazu Kunhuty) jsou silně napadeny červotočem, který dřevo již skoro úplně rozrušil*“.³²²

³¹⁸ Srov. NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „*Jiří z Poděbrad a jeho doba*“ (1959), nefol.

³¹⁹ Neznámý autor, *Jiří z Poděbrad*, závěr 17. století, olej, plátno, 215 cm × 155 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

³²⁰ Neznámý autor, *Kunhuta ze Sternberga*, závěr 17. století, olej, plátno, 225 × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.

³²¹ Srov. NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „*Jiří z Poděbrad a jeho doba*“ (1959), nefol.

³²² Srov. *ibidem*, *Stav obrazů ze zámku v Častolovicích* (27. 2. 1960), nefol.

Častolovické zámecké obrazy: problematika jejich restaurování a konzervování

Jak již bylo zmíněno ve druhé kapitole této práce, Obrazárna očima badatelů, kladoucí si za cíl analýzu dosavadního badatelského vývoje dané problematiky, některá malířská díla z častolovické zámecké sbírky bylo v sedmdesátých letech 20. století možné spatřit na čtyřech východočeských výstavách. V roce 1971 tomu tak bylo v případě expozice „*Umělecká díla ze státních zámků východních Čech*“, konané v krajské galerii města Hradce Králové. Tato výstava prezentovala sedm obrazů, mezi něž náleželo dílo Karla Škréty, Norberta Grunta a dalších v té době neznámých, případně hypoteticky určených autorů.³²³ V témže roce se na zámku v Doudlebských nad Orlicí uskutečnila rozsáhlá výstava šedesáti exponátů rozmanitého charakteru, z nichž významnou složku tvořila i malířská díla ze zámků v Opočně, Rychnově nad Kněžnou a Častolovicích.³²⁴ Následující výstava „*Malířství 17. a 18. století ve státních zámcích východních Čech*“ pořádaná ve Východočeské galerii v Pardubicích se konala o rok později. Zde byla z častolovické zámecké sbírky veřejnosti představena celkem tři plátina autorů Jana Davidsze de Heem, Johanna Heinricha Schönfelda a rovněž dílo připisované tvůrci Lucasovi van Valckenborch.³²⁵ V roce 1973 byla ve stejné instituci k vidění expozice nesoucí název „*Setkání s mistry: Výstava málo známých obrazů z východočeských zámků*“, na níž se objevily tři obrazy z Častolovic: díla Petera Van Bredaela, Martina Dichtela a Johanna Heinricha Schönfelda.³²⁶

Badatel Milan Žďárský ve své stati „*Výstava restaurátorských prací a výstava obrazů ze státních zámků ve Východočeském kraji*“, publikované v roce 1972 v periodiku *Památková péče* uvedl, že se na restaurování mnohých pláten podílela v roce 1964 restaurátorská škola Bohumila Slánského při Akademii výtvarných umění v Praze. Na renovaci dalších děl se na základě informací z citovaného článku podílela v období let 1969–1970 restaurátorka Elena Crhová.³²⁷ Záznam ze dne 14. března roku 1960, uložený v archivu Akademie výtvarných umění v Praze³²⁸ pojednal o situaci, kdy dne 25. února

³²³ Sůva 1971.

³²⁴ Srov. Žďárský 1972, s. 59–60.

³²⁵ Blažíček 1972

³²⁶ Machytka 1973.

³²⁷ Srov. Žďárský 1972, s. 59–60.

³²⁸ Archiv AVU, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný.

1960 provedli pracovníci Státní památkové správy v likvidaci, Jan Šebesta a Jarmila Vltavská spolu s asistentem na Akademii výtvarných umění v Praze Ivanem Gruberem kontrolu malířských děl ze státních zámků. Škola malířských a konzervačních technik při pražské Akademii přijala v roce 1950 šedesát osm obrazů původem ze státního zámku ve Valticích a čtyřadvacet děl z Častolovic, na jejichž restaurátorských a konzervačních zásazích se měla daná instituce podílet. Ze záznamu je patrné, že k datu vzniku tohoto dokumentu dosud nebylo s opravami častolovických obrazů započato. Odhad jejich dokončení byl stanoven v časovém rozsahu do konce roku 1962. Celková částka vyhrazená na opravu malířských děl z těchto dvou zámeckých sbírek činila 5000 Kčs.

Součástí dokumentu je seznam zaznamenávající oněch čtyřadvacet dosud neopravených obrazů ze státního zámku v Častolovicích, jež byly uloženy na Akademii výtvarných umění k restaurování v rámci státních závěrečných zkoušek:

1. *Malíř 17. stol.: Romantická krajina s výjevem v popředí, 102 × 112 cm*
2. *Q. Reni: Svatý Sebestián /stará kopie/? olej na plátně, 129 × 96 cm*
3. *Nizozemský malíř 17. stol.: Zátíší s ovocem, olej na plátně, 69,5 × 58,5 cm*
4. *Malíř 17. stol.: Oslava vítězství nad Holofernem, olej na plátně, 112 × 150 cm*
5. *Rudolfínský malíř: Venuše s Amorem, olej na plátně, 145 × 93 cm [68–69]*
6. *Barokní malíř: Podobizna šlechtičny, olej na plátně, 112 × 82 cm*
7. *Barokní malíř: Podobizna dvou dětí s květinami, olej na plátně, 103 × 84 cm*
8. *Malíř 18. stol.: Romantická krajina s loveckým výjevem, olej na plátně, 104 × 102 cm*
9. *Italský malíř 17. stol.: Krajina se zříceninou, olej na plátně, 100 × 133 cm*
10. *Italský malíř 17. stol.: Romantická krajina se zříceninami, olej na plátně, 99 × 133 cm*
11. *Italský malíř 17. stol.: Romantická krajina se zříceninami, olej na plátně, 99 × 133 cm*
12. *Malíř 2. pol. 17. stol.: Selská slavnost dle Rubense, olej na plátně, 95 × 141 cm*
13. *Italský malíř 17. stol.: Skalnatá krajina, olej na plátně, 99 × 133 cm*
14. *Malíř 17. stol. – Rosa di Tivoli?: Pastýř skotu, olej na plátně, 158 × 190 cm*
15. *Malíř 16. stol.: Madona, malba na dřevěné desce velikosti i s rámem 73 × 54 cm*
16. *Vlámský malíř 17. stol.: Podobizna šlechtice, olej na plátně, 67,5 × 47,5 cm*
17. *Nizozemský malíř zač. 17. století: Malba na oválné desce dřevěné velikosti 68 × 51 cm*

18. Barokní malíř: Podobizna dvou dětí, olej na plátně, 112 × 82 cm
19. Rokokový malíř: Podobizna muže držícího medaili v levé ruce, olej na plátně, 99 × 76 cm
20. Podobizna kněze, olej na plátně, 94 × 72 cm
21. Malíř 2. poloviny 17. stol.: olej na plátně, historický výjev, 53 × 66 cm
22. Malíř 17. stol.: Historický výjev, olej na plátně, 46 x 62 cm
23. Malíř z poč. 18. stol.: Podobizna šlechtice, olej na plátně, 63 x 51 cm
24. Malíř 2. pol. 18. stol.: Podobizna důstojníka, olej na plátně, 212 x 137 cm

V archivu Akademie výtvarných umění v Praze se nachází pouze část dokumentů, které pojednávají o opravách deseti maleb z častolovické zámecké obrazárny. Na opravách uvedených malířských děl se podíleli studenti převážně třetích a čtvrtých ročníků dané instituce: Vlastislav Lachout,³²⁹ Jan Mikuláš Hála,³³⁰ Vladislava Králová³³¹,

³²⁹ Seele, Obraz důstojníka, 1803, olej, plátno, absence rozměrů, současné umístění neznámé, realizováno 1964–1965. Srov. Archiv AVU, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný.

³³⁰ Neznámý autor, Romantická krajina, rok vzniku neuveden, olej, plátno, 133 × 98,5 cm, současné umístění neznámé, realizováno 1964–1965; Rudolfský malíř, Venuše s Amorem, rok vzniku neuveden, olej, plátno, 145 × 93 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg, realizováno 1964–1965. Srov. ibidem.

³³¹ Rosa di Tivoli, Pastýř skotu, rok vzniku neuveden, olej, plátno, 158 × 190 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem.

S. Bareš,³³² J. Laštovička,³³³ Marcela Šebelová Vašků,³³⁴ J. Izák,³³⁵ P. Lach,³³⁶ Rumjana Najdenova.³³⁷

Od konce šedesátých let dvacátého století do počátku let devadesátých probíhaly na častolovické zámecké obrazové sbírce rozsáhlé restaurátorské práce, které byly financovány Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody v Pardubicích. O tomto restaurátorském zásahu pojednává množství restaurátorských zpráv uložených v archivu územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Josefově, jež se zabývá ochranou, dokumentací a prezentací památek a památkových zón na území Královéhradeckého kraje.³³⁸ Na základě archivních materiálů zde uložených bylo realizováno celkem 232 restaurátorských zásahů, na nichž se podílela skupina restaurátorů a akademických malířů, do níž náleželi Elena Crhová, Zuzana Poláková-Řepová, Jana Kremanová, Dušan Říha, Marie Binevičová, Věra Zezuláková-Frömllová, Raimund Ondráček, Jiří Brodský, Dagmar Hrušková-Schwarzová, Antonín Novák, Magdalena Černá, Radana Hamsíková Salmonová, Ivana Příbylová, Kateřina Knorová-Kňourková, Zora Grohmanová-Šantlová, Karel Stretti, Jiřina Altová, Jaroslav Alt, Alena Veselá, Alena Bergerová, Milena Šoltészová, Petr Bareš, Helena Jurásková Mücková, Jiří Seifert, Milada Stroblová a Antonín Strobl.³³⁹

³³² Neznámý autor, Podobizna muže, 16. století, olej, dřevo, 68 × 51 cm, realizováno 1962–1963, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg; Neznámý autor, Podobizna dvou dětí, olej, plátno, 112 × 83 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg, realizováno 1960–1961. Srov. ibidem.

³³³ Neznámý autor, Zátíší se zeleninou, konec 16./počátek 17. století, olej, plátno, 45,5 × 55,2 cm, realizováno 1962, současné umístění neznámé. Srov. ibidem.

³³⁴ Neznámý autor, Podobizna dvou dětí, olej, plátno, 103,5 × 83,5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. ibidem. U této restaurátorské zprávy chybí jakýkoli popis procesu opravy, patrně jeho restaurace nakonec nebyla danou studentkou realizována. Plátno bylo následně restaurováno v roce 1987 ak. mal. Alenou Bergerovou pod záštitou KSPPOP Pardubice. (Pozn. aut.) Srov. ibidem.

³³⁵ Neznámý autor, Krajina, konec 17. století, olej, plátno, 134 × 100 cm, současné umístění neznámé. Srov. ibidem.

³³⁶ Neznámý autor, Krajina se zříceninami, olej, plátno, neznámé rozměry, současné umístění neznámé. Srov. ibidem. Student tuto práci pouze rozpracoval. (Pozn. aut.)

³³⁷ Neznámý italský mistr, Romantická krajina. Srov. ibidem. Bližší specifikace chybí. (Pozn. aut.)

³³⁸ Srov. <https://www.npu.cz/cs/uop-josefov>, vyhledáno: 12. 1. 2022.

³³⁹ NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992 (kart. 22–36).

Primárním cílem zmíněných restaurátorských zásahů byla záchrana a následná konzervace těchto děl, která se mnohdy nacházela v havarijním stavu způsobeném různorodými faktory, mezi něž lze zařadit nevhodné klimatické podmínky – především vlhkost, která se projevila v podobě plísní nebo degradací lakových vrstev. Další defekty se na malbách projevily kupříkladu důsledkem předešlé neodborné manipulace s obrazy. Taková poškození vznikla mechanickými závadami v podobě rýh, oděrek a v extrémních případech trhlinami. Příkladem nevhodného zacházení může být plátno zpodobující *hraběnku W. P. Sternberg* z roku 1690, které bylo v minulosti patrně stočeno a uloženo ve skladu.³⁴⁰ Na obrazech malovaných na dřevěných deskách byly mnohdy zaznamenány defekty způsobené přítomností červotoče. Za další faktor negativně ovlivňující stav maleb lze obecně vnímat vliv času, který se na plátnech projevil povrchovými nečistotami – prachem aj.

Díla v častolovické zámecké obrazárně rovněž nezřídka utrpěla v důsledku neodborných restaurátorských zásahů provedených v minulosti. Řada malířských děl, patrně v období osmnáctého století – o čemž vypovídá rozdílná vazba plátna pro tuto dobu charakteristická – byla velikostně nastavována, aby lépe korespondovala s rozměrnými výjevy v prostorách Velkého sálu. Diletantské opravy se projevily neodbornou rentoalází na novou podložku, kdy v některých případech vlivem vystavení vysokým teplotám došlo k spálení okrajů malby, dále jejich nevhodným napnutím na blindrámy, nekvalitně provedenými opravami tmelem či necitlivými přemalbami a retušemi, které postupem času ztmavly. K mnohým restauracím rovněž došlo patrně v devatenáctém a na počátku dvacátého století. Není dosud známo, kdo se na starších renovacích děl ze sternberské zámecké obrazové sbírky v Častolovicích podílel.

Hlavní myšlenkou restaurátorské akce bylo navrátit obrazům jejich původní vzezření a oprostít je od pozdějších malířských doplňků. Ne vždy bylo možno tohoto výsledku docílit, zejména v případě některých pláten z Velkého sálu zámku, jejichž rozměry byly v barokním období zvětšeny. Takovým situacím předcházely konzultace se zástupci z řad odborníků Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody

³⁴⁰ Srov. *ibidem*, kart. 35, sign. RZ RK 168, inv. č. 1227.

v Pardubicích v čele s Luborem Machytkou, kteří stanovili nejvhodnější restaurátorský postup. V následujících řádcích této diplomové práce se pokusím vyzdvihnout některé poznatky, které tyto práce na malířských dílech přinesly.

Nejmarkantnější množství restaurátorských oprav provedl Dušan Říha, jenž se na základě pramenů uložených v archivu územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Josefově podílel na renovaci celkem šedesáti realizací, veskrze portrétních děl, mezi něž lze zařadit již několikrát citované podobizny českých panovníků situovaných v Tobiášce, a dále podobizny příslušníků šlechtického rodu Sternbergů a jejich příbuzných – Kouniců, Kolovratů nebo Liechtensteinů.³⁴¹ Pětačtyřicet děl na plátně a pětadvacet deskových obrazů z kolekce hlavního sálu, jež nejsou ve zprávě blíže specifikovány, zrestaurovali Petr Bareš a Jiří Brodský.³⁴² Některé opravy přinesly i nová zjištění zodpovídající otázku autorství. Akademické malířce a restaurátorce Eleně Crhové se podařilo nalézt na díle *Kluziště* signaturu flámského malíře Pietra Bouta (P. Bout N/7/1678), která se nacházela i na rubu originálního plátna v podobě nápisu „Orig der Holander de Boit“.³⁴³ [70] Dva monogramy s letopočtem 1587 byly objeveny akademickou malířkou a restaurátorkou Věrou Frömlovou na dílech flámského mistra zpodobujících a *Sol a Lunu*.³⁴⁴ [59–60] Signatura J. F. Deuven byla v roce 1986 nalezena i v případě dvou podobizen *Marie Leopoldiny Lichtenstein roz. Sternberg* [71] a *Františka Josefa Lichstensteina*, na jejichž renovaci se podílel akademický malíř a restaurátor Petr Bareš.³⁴⁵

Zpráva Milady Matyášové-Lejskové ze dne 27. 9. 1972 popisuje situaci, kdy mladé restaurátorky Jana Kremanová a Zuzana Řepová odhalily, že desky s loveckými výjevy

³⁴¹ Srov. *ibidem*, kart. 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33.

³⁴² Srov. *ibidem*, kart. 34, sign. RZ RK 166, inv. č. 1225.

³⁴³ Srov. *ibidem*, kart. 22, sign. RZ RK 102, inv. č. 1161.

³⁴⁴ Srov. *ibidem*, kart. 25, sign. RZ RK 24, inv. č. 1183. Článek Elišky Zlatohlávkové, Jany Zapletalové a Miroslava Kindla objasňuje autorství těchto dvou portrétů a zmíněné malířské práce připisují malíři Christijnovi van der Broeckovi (1523–1591). Srov. Zlatohlávková – Zapletalová – Kindl 2021, s. 4.

³⁴⁵ Srov. *ibidem*, kart. 34., sign. RZ RK 166, inv. č. 1225.

zpodobující *Lov na bobry*,³⁴⁶ *Hon na zajíce*,³⁴⁷ a *Hon na lišku*,³⁴⁸ které před rokem 1960 v Častolovicích objevila pracovnice památkové péče Eva Krtilová, jsou svými rozměry a způsobem zhotovení téměř totožné jako nástrovní kazety situované na zámku ve žlebech. Obě restaurátorky měly s renovací žlebských desek zkušenost, a proto byly pověřeny pracemi na malbách častolovických.³⁴⁹

Tři díla z častolovické zámecké obrazárny vzbuzovala větší pozornost, neboť se nabízela hypotéza, že se jedná o portréty malované Karlem Škrétou. Rentgenový průzkum plátna zpodobujícího *Portrét Sternberkovny jako Diany*³⁵⁰ [15] provedený restaurátorkou Alenou Veselou tuto domněnku vyvrátil a byl podpořen i názorem badatele Pavla Preisse (*1926), který byl ke konzultaci přizván. Škrétovo autorství nebylo potvrzeno ani při renovaci *Podobizny neznámého šlechtice (blíže neurčený hrabě ze Sternberga)*³⁵¹ [72] provedené restaurátorkou Alenou Bergerovou, u níž se badatelé domnívali, že by se pod vrstvou přemaleb mohla nacházet kvalitnější malba tohoto malířského velikána. Naopak podobizna *Mladého lovce* prokázala mistrně zvládnutou techniku zpracování, která je pro tvorbu Karla Škréty signifikantní.

Za neméně přínosný lze považovat podrobný uměleckohistorický průzkum díla neznámého malíře ve stylu Arcimbolda,³⁵² na kterém se podílel badatel Lubor Machytka. [73] Autor teze konstatoval, že květiny jsou formovány do postavy pastýřky ze sedmnáctého století, nikoli do podoby muže, jak se do té doby jiní výzkumníci domnívali. Dva květy kaliny na základě Machytkova názoru zpodobují ňadra, pod nimiž je zašněrovaný živůtek, v rukou třímá pastýřskou hůl, nikoli kopí. Badatel také ve starých

³⁴⁶ Neznámý autor, *Lov na bobry*, 1650, tempera, dřevěná deska, 109 × 128 cm. Srov. *ibidem*, kart. 23, sign. RZ RK 111, inv. č. 1170.

³⁴⁷ Neznámý autor, *Hon na zajíce*, 1650, tempera, dřevěná deska, 108 × 140 cm. Srov. *ibidem*.

³⁴⁸ Neznámý autor, *Hon na lišku*, 1650, tempera, dřevo, 108 × 133 cm. Srov. *ibidem*.

³⁴⁹ Srov. *ibidem*.

³⁵⁰ Neznámý autor, *Portrét Šternberkovny jako Diany*, pol. 17. století, olej, plátno, 210 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. *ibidem*, kart. 32, sign. RZ RK 154, inv. č. 1213.

³⁵¹ Neznámý autor, *Podobizna neznámého šlechtice (blíže neurčený hrabě ze Šternberka)*, 17.-18. století, olej, plátno, 100 × 82 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. *ibidem*, kart. 34, sign. RZ RK 163, inv. č. 1222.

³⁵² Neznámý autor, *Zátiší s květinami v podobě muže*, 17. století, olej, plátno, 102 × 70 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Srov. *ibidem*.

inventářích zjistil, že obraz je fragmentem čtyřdílného cyklu na téma čtyř ročních období. Dochovaný obraz patrně symbolizuje Jaro.³⁵³

Restaurátorka Elena Crhová, v textu již několikrát zmíněná, se rovněž podílela na renovaci obrazu *Klanění tří králů*, jež realizovala v roce 1973, kdy bylo plátno umístěno v obrazárně častolovického zámku.³⁵⁴ [74] Jde o dílo, které se před renovací nacházelo v havarijním stavu.³⁵⁵ Plátno představuje kopii stejnojmenného díla malíře vrcholné renesance Paola Veronese (1528–1588), [75] které se v současnosti nachází na Státním zámku v Litomyšli pod inventární číslem č. L-05451/001.³⁵⁶ [76]

³⁵³ Srov. *ibidem*.

³⁵⁴ Neznámý autor, *Klanění tří králů* (kopie podle Veroneseho), olej, plátno, 156 × 141 cm.

³⁵⁵ Srov. *ibidem*, kart. 22, sign. RZ RK 108, inv. č. 1167.

³⁵⁶ Pozn. aut.

4 ZÁVĚREM

Častolovická zámecká obrazárna Sternbergů představuje sbírku značného významu. Práce si klade za cíl interpretaci archivních dokumentů, které se převážně věnují mnohým dosud nepublikovaným informacím vztahujícím se k dějinám obrazárny ve druhé polovině dvacátého století. Na počátku výzkumu rezonovala otázka, jak vlastní téma diplomové práce časově vymezit. V úvahu připadalo postihnout komplexní dějiny obrazové sbírky Sternbergů od počátku dvacátého století. Nejzazší dokumenty pocházející z tohoto období představují sternberské obrazové inventáře z Častolovic³⁵⁷ a Zásmuk³⁵⁸ z roku 1900. V diplomové práci je obsažena zmínka o zásmuckém zámeckém inventáři z období okupace za druhé světové války,³⁵⁹ ovšem obdobný dokument věnující se obrazům v Častolovicích jsem v navštívených archívech nenalezla. Jakým způsobem bylo s uměleckými díly nakládáno v období před a během druhé světové války zůstává nadále nedořešenou otázkou, která si jistě zaslouží na kulturněhistorickém poli pozornost.

Některé zmínky o malířských dílech pocházejících ze sternberské obrazové sbírky v Častolovicích nalézáme v autobiografické publikaci *Cesta Cecilie Sternbergové*. Zde se dozvídáme, že si rodina s sebou v rámci emigrace do Spojených států amerických po roce 1948 odvezla tři plátna s náboženskou tematikou a množství anglických tisků, která zde později prodala v důsledku nepříznivé finanční situace. Dalším významným zdrojem poznatků se mi staly zejména archivní materiály uložené v několika tuzemských institucích, na jejichž základě je možné utvořit si představu o skutečnosti, jak bylo ve vytčeném období s výtvarnými díly exponovanými na častolovickém zámku nakládáno. Tyto objevené materiály lze začlenit do čtyř kategorií, a sice inventárních soupisů, situačních zpráv, restaurátorských zpráv a fotodokumentace. Vzhledem k obšírné povaze této problematiky nebylo možné věnovat se důsledněji všem malířským dílům, proto jsem

³⁵⁷ Srov. SOA Zámrska, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24.

³⁵⁸ Srov. SOA Zámrska, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25.

³⁵⁹ SOA Praha, fond Velkostatek Zásmuky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, něm.

se rozhodla pohlížet na dějiny častolovické obrazové sbírky jako na komplexní celek s několika zdůrazněnými momenty.

Z prostudovaných materiálů je zřejmé, že si orgány, v jejichž správě se častolovické sídlo napříč dvacátým stoletím nacházelo, bezesporu uvědomovaly význam této památky, které se snažili věnovat adekvátní péči. Jejich zájmem byla mj. evidence sbírkových předmětů prostřednictvím inventárních soupisů. Důslednost těchto materiálů je mnohdy spekulativního rázu, zejména ve spojitosti s obrazovou sbírkou, jejichž informacím mohla být věnována o něco preciznější péče, obzvláště zaměříme-li se na inventární soupis častolovického zámku z roku 1949. Dále došlo z iniciativy těchto institucí k desítkám restaurátorských oprav předmětů, které se mnohdy nacházely v havarijním stavu. Následně byly tyto obrazy prezentovány milovníkům umění a památek, ať již prostřednictvím tehdy nově zpřístupněných prohlídkových okruhů, nebo v souvislosti s několika realizovanými výstavami, které představovaly nově restaurovaná umělecká díla z východočeských zámků. Některé exponáty putovaly na výstavu *Jiří z Poděbrad a jeho doba*, konanou v roce 1959 pod záštitou Národního muzea v Praze.

Přesto napříč moderními dějinami častolovické zámecké obrazárny Sternbergů nacházíme některé problematické momenty. Badatel Jiří Václavík uvádí, že v roce 1949 proběhla na zámeckém nádvoří veřejná dražba, prostřednictvím které měla řada tamních obyvatel příležitost zakoupit vybrané kusy někdejšího zámeckého mobiliáře.³⁶⁰ Archivní dokument, který by tuto událost blíže popisoval, se mi prozatím nepodařilo dohledat. Zároveň se nejednalo o jediný případ, kdy byla umělecká díla z častolovického zámku rozptýlena na jiná místa. Tuto skutečnost zmiňuje Marie Mžuková, která nastínila přesun exponátů ze šternberských sbírek do Národní galerie v Praze, Národního muzea v Praze, Vojenského historického muzea, Krajského archivu a Krajského vlastivědného muzea v Hradci Králové.³⁶¹ Na jednu stranu lze tyto počiny vnímat jako proces, který si kladl za cíl umístit umělecká díla do specifického kulturně historického kontextu, což lze

³⁶⁰ Srov. Václavík 2008, s. 90.

³⁶¹ Srov. Mžuková 1994, s. 36 – *NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960).*

kupříkladu demonstrovat na přesunu podobizen s vojenskou tématikou do Vojenského historického muzea, na stranu druhou byla tímto počinem narušena integrita dlouhodobě budovaného sběratelského celku, o který řadu století usiloval šlechtický rod, jako byli Sternbergové. Další archivní prameny následně dokládají převod méně hodnotných děl firmám „Antikva“ v Praze na Příkopech nebo „Bazáru“ v Rychnově nad Kněžnou, případně se zmiňují o likvidaci některých z nich. Přínosnou badatelskou kategorii tvoří fotodokumentace zámecké expozice, prostřednictvím níž jsme schopni dedukovat, jakým způsobem byly obrazy na častolovickém zámku exponovány a komparovat je s dnešním způsobem instalace.

SEZNAM PRAMENŮ

Vysokoškolské absolventské práce

Hrdinová 2017

Lenka Hrdinová, *Leopold Sternberg. Život rakousko-uherského šlechtice ve 20. století* (diplomní práce), FF UK, Praha 2017.

Kaplanová 2017

Anna Kaplanová, *Zámek Častolovice* (diplomní práce), PedF UK, Praha 2017.

Archiválie

Archiv Akademie výtvarných umění v Praze

Archiv AVU Praha, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný.

Archiv generálního ředitelství Národního památkového ústavu v Praze

Archiv generálního ředitelství NPÚ Praha, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek.

Archiv Národní galerie v Praze

Archiv NG Praha, Častolovice – inventáře obrazů 1676, 1681, 1704, 1723 (opis), sign. AA 2848/1.

Archiv NG Praha, fond Společnost vlasteneckých přátel umění, inv. č. 422, kart. 156, EC katalog (opis).

Archiv NG Praha, fond Národní galerie v Praze (1945–1990), manipulace 1945–1958, zajišťování – zámky (Častolovice, Zásmuky) (č. j. 1435/1949), nefol.

Archiv Územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Josefově

NPÚ ÚOP Josefov, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992 (kart. 22–36).

Národní archiv v Praze

NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář statku Častolovice 1676.

NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář panství Častolovice 1704.

NA Praha, fond Fideikomisní spisy, inv. č. 128, sign. VII E 17 (F 32/98), kart. 911, Inventář statku Zásmuky 1723.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Zápis z 29. 7. 1949 o převzetí zámeckého objektu v Častolovicích do správy NKK, nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Soupis bytového zařízení nábytku, obrazů, šatstva, prádla a jiných předmětů na zámku (30. 11. 1949).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice (1952).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Seznam předmětů zakoupených po eliminaci prodejnou „Bazár“ nár. podnik v Rychnově nad Kněžnou.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Zápis o dodatečném odprodeji poškozených (neprodejných) předmětů, které nepřevzal národní podnik „Bazár“.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Seznam vyřazeného inventáře, poškozeného, rozbitého, textilií od molů rozežraných, kteréžto předměty odmítl Bazár odkoupiti jako nepotřebné (9. 4. 1952), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Soupis vyřazených předmětů, které odkoupila firma „Antikva“ Praha, Příkopy.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Seznam předmětů navíc nalezených ze zámeckého mobiliáře na státním zámku v Častolovicích.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Revizní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve státní zámku Častolovice (1953).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice, státní zámek, Smlouva o dílo s Dr. Wagnerem a H. Wagnerovou (20. října 1953).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Důvodová zpráva o soupisu inventáře ve stát. zámku v Častolovicích (18. října 1953).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Revizní zpráva o vnitřním zařízení a svozech ve státní zámku Častolovice (18. října 1953).

Srov. NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Zápis z 23. 4. 1955 o předání a převzetí inventáře, nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Potvrzení o přidělu zámeckého objektu v Častolovicích Ministerstvu školství a kultury – státní památková péče (1956), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „Jiří z Poděbrad a jeho doba“ (1959), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Jednostranné opatření o převodu správy st. z. Častolovice ze správy SPS v likvidaci v Praze do správy Krajského vlastivědného ústavu – Středisko péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové (8. října 1959), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Jednostranné opatření o převodu správy st. z. Častolovice ze správy SPS v likvidaci v Praze do správy Krajského vlastivědného ústavu – Středisko péče o památky a ochranu přírody v Hradci Králové, 5. listopadu 1959, nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Převod knižních svazů do správy Národního muzea (Jednostranné opatření (1959).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Protokol o jednání schvalovací komise pro vytřídění památkového mobiliáře na státním zámku v Častolovicích (6. listopadu 1959).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Státní zámek Častolovice – zpráva o odsouhlasení evidence mobiliáře podle směrnic Ústřední likvidační správy čj. 2500/58 I/2 (1959), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „Jiří z Poděbrad a jeho doba“ (1959), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Státní zámek v Častolovicích – Přírůstky mobiliáře kulturní hodnoty (1960), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. ledna 1960).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – Jednostranné opatření o převodu správy zámecké instalované knihovny (23. února 1960), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Stav obrazů ze zámku v Častolovicích (27. 2. 1960), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960).

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Žádost o převod některých součástí zám. mobiliáře častolovického zámku do správy odborných institucí (6. listopadu 1961), nefol.

NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Jednostranné opatření o převodu správy movitého majetku užitkové povahy do správy KS SPPOP Východočeského kraje v Pardubicích – Státní zámek Častolovice – prošetření ztráty mobiliáře (26. listopadu 1962).

Státní oblastní archiv v Praze

SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmycký inventář z období okupace, kart. 183, něm.

Státní oblastní archiv v Zámrsku

SOA Zámorsk, fond Rodinný archiv Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24

SOA Zámorsk, fond Rodinný archiv Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zámuky 1900, kniha č. 25.

SOA Zámorsk, fond Velkostatek Častolovice, inv. č. 38, Soupis inventáře, zařízení, šatstva, prádla a knih v zámku v Častolovicích, papír, obal poškozený, 21 × 31 cm, 1949, kniha č. 38.

SOA Zámorsk, fond Velkostatek Častolovice, inv. č. 37, Inventář zařízení zámku v Častolovicích. Bez vazby, sešito, 22 × 34 cm, něm., s. d., kniha č. 37.

SEZNAM LITERATURY

Blažíček 1972

Oldřich Jakub Blažíček, *Malířství 17. a 18. století ve státních zámcích východních Čech* (kat. výst.), Pardubice 1972.

Cerman 2011

Ivo Cerman, *Šlechtická kultura v 18. století: Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011.

Čurda 1966

František Čurda, *Častolovice*, Pardubice 1966.

Dufek 2011

Pavel Dufek, Restituce šlechtických velkostatků v Čechách po druhé světové válce, in: *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*, Praha 2011, s. 323–337.

Glassheim 2012

Eagle Glassheim, *Urození nacionalisté. Česká šlechta a národnostní otázka v 1. pol. 20. století*, Praha 2012.

Hlobil 1982

Ivo Hlobil, K teorii interiérové instalace české památkové péče, *Sborník památkové péče v severomoravském kraji V*, 1982, s. 9–30.

Hoznauerová 2009

Libuše Hoznauerová, *Historie Zásmuk*, Zásmuky 2009.

Hrubý 1990

Vladimír Hrubý, *Hrady a zámky východních Čech*, Pardubice 1990.

Huňátová 2022

Dana Huňátová, *Setkání s Dianou Phipps Sternbergovou*, Zlín 2022.

Jelínková-Homolová 2017

Dita Jelínková Homolová, *Šlechta v proměnách. Osudy aristokracie v Československu v letech 1918*, Praha 2017.

Josef Gotthard Lašek 1881

Josef Gotthard Lašek, *Častolovice nad Orlicí: jich dějiny a popsání*, Tábor 1881.

Juřík 2013

Pavel Juřík, *Šternberkové: panský rod v Čechách a na Moravě*, Praha 2013.

Katalog obrazárny v domě umělců Rudolfinum v Praze, Praha 1889.

Kořán 1977

[IK] Ivo Kořán, heslo: Častolovice, in: Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977, s. 174–178.

Kubeš 2005

Jiří Kubeš, *Hlavní sál – sebereflexe šlechty ve výzdobě společenských místností venkovských rezidencí*, *Česko-slovenská historická ročenka*, 2005, s. 31–59.

Lejsková-Matyášová 1954

Milada Lejsková-Matyášová – Olga Květoňová – Bohumír Lifka, *Častolovice: Státní zámek, město a okolí*, Praha 1954.

Machytka 1973

Lubor Machytka (ed.), *Setkání s mistry: výstava málo známých obrazů z východočeských zámků* (kat. výst.), Pardubice 1973.

Mathon 1934

Jaroslav Mathon, Zlomek bývalé šternberské obrazárny v museu města Prostějova, in: Jan Kuhdel (red.), *Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané*, XI, Prostějov 1934.

Musil–Svoboda 1998

František Musil – Ladislav Svoboda, heslo: Častolovice, in: idem, *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí* 1998, s. 29–33.

Mžysková 1994

Marie Mžysková [MMŽ], heslo Častolovice, in: Marie Mžysková (ed.), *Navrácené poklady: Restitutio in integrum* (kat. výst.), Praha 1994, s. 36.

Mžysková 2008

Marie Mžysková, K zobrazení Sternbergů v českých sbírkách, *Cour d'honneur: hrady, zámky, paláce*, Praha 2008, s. 31–40.

Mžysková 2012

Marie Mžysková, *Nizozemská zátiší ze šlechtických sbírek*, Praha 2012.

Mžysková 2021

Marie Mžysková, *V doteku antiky. Starověké inspirace v nizozemském umění ze šlechtických sbírek*, Praha 2021.

Novotný 1926

Antonín Novotný, Pražské soukromé sběratelství koncem XVIII. století, *Zlatá Praha* XLIII, 1926, s. 402–410.

Preiss 1957

Pavel Preiss, Cykly českých panovníků na státních zámcích: příspěvek k ikonografii českých knížat a králů, *Zprávy památkové péče* XVII/2, 1957, s. 65–78.

Roháček–Slavíček 2018

Jiří Roháček – Lubomír Slavíček (edd.), *Hortus inventariorum: Statě k problematice inventářů pro dějiny umění*, Praha 2018.

Salaba 1897

Josef Salaba, Slavatovská obrazárna, *Památky archeologické* XVII, 1896–1897, s. 709–718.

Sekyrka 2018

Tomáš Sekyrka, Inventáře ve fondu Fideikomisní spisy v pražském Národním archivu. Možnosti a meze jejich využití, in: Jiří Roháček – Lubomír Slavíček (edd.), *Hortus inventariorum: Statě k problematice inventářů pro dějiny umění*, Praha 2018.

Sternberg 2002

Cecilia Sternbergová, *Cesta. Paměti české aristokratky*, Praha – Litomyšl 2002.

Sůva 1971

Josef Sůva, *Umělecká díla ze státních zámků východních Čech* (kat. výst.), Hradec Králové 1971.

Šimek 1989

Tomáš Šimek (et al), heslo: Častolovice – zámek, in: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, VI. díl (východní Čechy), Praha, 1989, s. 67–71.

Uhlíková 2004

Kristina Uhlíková, *Národní kulturní komise 1947–1951*, Praha 2004.

Václavík 2008

Jiří Václavík, *Častolovice*, Častolovice 2008.

Vlnas 1995

[VVI] Vít Vlnas, heslo: sbírky šternberské, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, 2. díl (N–Ž), Praha 1995, s. 717–718.

Vlnas 1996

Vít Vlnas (ed.), *Obrazárna v Čechách 1796–1918* (kat. výst.), Praha 1996.

Vlnas 2008

Vít Vlnas, Umělecké sbírky hrabat Sternbergů, *Hour d'honneur*, 2008, s. 25–27.

Vlnas 2008

Vít Vlnas, *Umělecké sbírky sternbergů, Cour d'honneur: hrady, zámky, paláce*, Praha 2008, s. 24–27.

Vondráčková 2010

Marcela Vondráčková [MV], heslo: Podobizna mladého lovce, in: Lenka Stolárová – Vít Vlnas (edd.), *Karel Škréta (1610–1674): doba a dílo*, Praha 2010, s. 88.

Walderdorff 2019

Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, *Arx* I, 2019, s. 9–14.

Zapletalová 2019

Jana Zapletalová, Una proposta per Michele Desubleo: Il dipinto con 'Giuseppe E La Moglie di Putifarre' di Častolovice, *Bollettino d'Arte* XXXIX XL, 2018, s. 39–40.

Zlatohlávková – Zapletalová – Kindl 2021

Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau, *Oxford University Press*, 2021.

Žďárský 1972

Milan Žďárský, Výstava restaurátorských prací a výstava obrazů ze státních zámků ve Východočeském kraji, *Památková péče* LXXII/1, 1972, s. 59–61.

Žďárský 1977

Milan Žďárský, Obrazy na státním zámku v Častolovicích, *Památky a příroda* IX, 1977, s. 556–560.

SEZNAM OBRAZOVÉ DOKUMENTACE

Obr. 1/ Poloha častolovického zámku vyznačená na mapě. Foto:

https://stezkahraduazamku.eu/content/id_castles_map/17.png, vyhledáno 18. 8. 2022.

Obr. 2/ Častolovice, zámek, pohled na jižní hlavní průčelí. Foto:

<https://foto.turistika.cz/foto/268694/122376/castolovice-image.jpg>, vyhledáno 7. 8. 2022.

Obr. 3/ Častolovice, zámek, letecký pohled. Foto:

<https://cdn.aukro.cz/images/sk1597571705139/castolovice-zamek-letecky-pohled-vf-81426312.jpeg>, vyhledáno 7. 8. 2022.

Obr. 4/ Častolovice, zámek, pohled na severní stranu nádvoří. Foto: Anna Kaplanová, *Zámek Častolovice* (diplomní práce), PedF UK, Praha 2017, s. 96.

Obr. 5/ Častolovice, zámek, půdorys prvního patra. Foto: Milada Lejsková-Matyášová – Olga Květoňová – Bohumír Lifka, *Častolovice: Státní zámek, město a okolí*, Praha 1954.

Obr. 6/ Častolovice, zámek, průhled arkádovou chodbou v prvním patře. Foto:

<https://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>, vyhledáno 18. 8. 2022.

Obr. 7/ Častolovice, zámek, tzv. Dámský pokoj v prvním patře. Foto: <https://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>, vyhledáno 18. 8. 2022.

<https://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>, vyhledáno 18. 8. 2022.

Obr. 8/ Častolovice, zámek, tzv. Empirový pokoj v prvním patře. Foto:

<https://www.zamek-castolovice.cz/expozice/>, vyhledáno 18. 8. 2022.

Obr. 9/ Franziska Diana Phipps Sternberg. Foto: [https://www.uniform-](https://www.uniform-buttons.com/files/knofliky_a_slechta/franziska_diana_sternbergova_phipps.jpg)

[buttons.com/files/knofliky a slechta/franziska diana sternbergova phipps.jpg](https://www.uniform-buttons.com/files/knofliky_a_slechta/franziska_diana_sternbergova_phipps.jpg),

vyhledáno 10. 8. 2022.

Obr. 10/ Adolf Vratislav Sternberg. Foto:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Vratislav_ze_Šternberka#/media/Soubor:Adolf_Wratislaw_Graf_von_Sternberg_\(1627–1703\)_bild02.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Vratislav_ze_Šternberka#/media/Soubor:Adolf_Wratislaw_Graf_von_Sternberg_(1627–1703)_bild02.jpg), vyhledáno 10. 8. 2022.

Obr. 11/ Praha (Malá Strana), Šternberský palác. Foto:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Šternberský_palác_%28Malá_Strana%29#/media/Soubor:Šternberský_palác_2.JPG, vyhledáno: 10. 8. 2022.

Obr. 12/ Zásmuky, zámek. Foto:

https://www.kampocesku.cz/jpg/galerie/velky/24526_11_Zasmuky_3.jpg, vyhledáno: 10. 8. 2022.

Obr. 13/ Častolovice, zámek, tzv. Rytířský sál v prvním patře zámku. Foto:

https://www.regiontourist.cz/uploads/what_to_do/201/zamek-castolovice-vlastni121.jpg, vyhledáno: 10. 8. 2022.

Obr. 14./ Neznámý autor, Pastýřka ve žlutém šatě, 18. století, olej, plátno, 182 cm × 106 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 30, sign. RZ RK 146. Foto: Autorka.

Obr. 15/ Neznámý autor, Portrét Šternberkovny jako Diany, pol. 17. stol., olej, plátno, 210 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 32, sign. RZ RK 154. Foto: Autorka.

Obr. 16/ Karel Škréta, Podobizna mladého lovce, po 1660, olej, plátno, 115 × 96 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, *Arx* I, 2019, s. 12.

Obr. 17/ Neznámý autor, Vladislav II. Jagelonský, závěr 17. století, olej, plátno, 216 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, Arx I, 2019, s. 10.

Obr. 18/ Neznámý autor, Ferdinand II., počátek 18. století, olej, plátno, 215 cm × 125 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, Arx I, 2019, s. 11.

Obr. 19/ Josef Lavos, František Sternberg-Manderscheid, 1820, olej, plátno, neznámé rozměry a místo uložení. Foto:

https://www.nm.cz/file/14449ae9f43ed383744da95106a0e0bc/2274/5426-v-detail-H2-011813_FrantisekSternberg-Manderscheid_foto-RadovanBocek.jpg, vyhledáno: 10. 8. 2022.

Obr. 20./ Třetí strana častolovického zámeckého inventáře z roku 1900. Zdroj: SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24, s. 3. Foto: Autorka.

Obr. 21/ Šestá strana častolovického zámeckého inventáře z roku 1900. Zdroj: SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 536, nesign., Inventář sbírky obrazů Častolovice 1900, kniha č. 24, s. 6. Foto: Autorka.

Obr. 22/ Druhá strana zásmuckého zámeckého inventáře z roku 1900. Zdroj: SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25, s. 2. Foto: Autorka.

Obr. 23/ Pátá strana zásmuckého zámeckého inventáře z roku 1900. Zdroj: SOA Zámorsk, fond RA Šternberků, Častolovice (1167) 1517-1948 (1984), inv. č. 537, nesign., Inventář sbírky obrazů Zásmuky 1900, kniha č. 25, s. 5. Foto: Autorka.

Obr. 24/ Desky zásmuckého zámeckého inventáře z období okupace. Zdroj: SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, něm, s. 26. Foto: Autorka.

Obr. 25/ Dvacátá šestá strana zásmuckého zámeckého inventáře z období okupace. Zdroj: SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, něm, s. 26. Foto: Autorka.

Obr. 26/ Dvacátá sedmá strana zásmuckého zámeckého inventáře z období okupace. Zdroj: SOA Praha, fond Velkostatek Zásmyky, inv. č. 934, Zásmucký inventář z období okupace, kart. 183, s. 27. něm. Foto: Autorka.

Obr. 27/ Třicátá osmá strana častolovického zámeckého inventáře z roku 1949. Zdroj: SOA Zámorsk, fond Velkostatek Častolovice, inv. č. 37, Inventář zařízení zámku v Častolovicích. Bez vazby, sešito, 22 × 34 cm, něm., s. d., č. knihy 37, s. 38. Foto: Autorka.

Obr. 28/ První strana častolovického inventárního soupisu pořízeného v roce 1949 NKK. Zdroj: NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Soupis bytového zařízení nábytku, obrazů, šatstva, prádla a jiných předmětů na zámku (30. 11. 1949), 1949, s. 1. Foto: Autorka

Obr. 29/ První strana častolovického inventárního soupisu pořízeného v roce 1960. Zdroj: NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86, Častolovice – státní zámek – movitý majetek kulturní povahy – převod do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje v Pardubicích jednostranným opatřením (10. června 1960), s. 1. Foto: Autorka

Obr. 30/ Úvodní strana kartonu „Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice“. Zdroj: NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86 Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice (1952). Foto: Autorka

Obr. 31/ Úvodní strana spisu o zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „Jiří z Poděbrad a jeho doba“. Zdroj: NA Praha, fond Státní památková správa Praha (dodatky), kart. č. 57, inv. č. 86 Spisy o zapůjčení kulturního mobiliáře – Častolovice, st. zámek, zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu „Jiří z Poděbrad a jeho doba“ (1959), nefol. Foto: Autorka

Obr. 32/ Dopis z ředitelství Národní galerie v Praze. Zdroj: Archiv NG Praha, fond Národní galerie v Praze (1945–1990), manipulace 1945–1958, zajišťování – zámky (Častolovice, Zásmyky) (č. j. 1435/1949), nefol. Foto: Autorka

Obr. 33/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, hlavní (jihovýchodní) průčelí se vstupní věží – pohled od jihu, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 10 x 15 cm. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 90.794. Foto: Hana Veselá

Obr. 34/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, nádvoří – nároží severozápadního a severovýchodního křídla (někdejší renesanční budova z doby kol. r. 1600, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 13 x 18 cm. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 90.797. Foto: Hana Veselá

Obr. 35/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, celkový pohled na zámek od severovýchodu z parku, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 13 x 18 cm. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 90.798. Foto: Hana Veselá

Obr. 36/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: hlavní schodiště, analogová fotografie, 18 x 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.099. Foto: Hana Veselá

Obr. 37/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: ložnice v prvním patře, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.100. Foto: Hana Veselá

Obr. 38/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: souprava stolu s křesly a pohovkou v místnosti prvního patra, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.101. Foto: Hana Veselá

Obr. 39/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.102. Foto: Hana Veselá.

Obr. 40/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře s biedermeierovým nábytkem, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.103. Foto: Hana Veselá.

Obr. 41/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře s empírovým nábytkem, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.104. Foto: Hana Veselá.

Obr. 42/ O. Hilmerová, zámek Častolovice, chodba v prvním patře, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.105. Foto: Hana Veselá.

Obr. 43/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, chodba v prvním patře renesančního traktu se zasklenými arkádami, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.106. Foto: Hana Veselá.

Obr. 44/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, jídelna s renesančními – barokními portréty, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.107. Foto: Hana Veselá.

Obr. 45/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, hlavní sál s renesančními portréty /17. století/, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.111. Foto: Hana Veselá.

Obr. 46/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, hlavní sál – barokní křesla /17. století/ a stolek před krbem, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.112. Foto: Hana Veselá.

Obr. 47/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, průhled z kaple velkým sálem k jídelně, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.116. Foto: Hana Veselá.

Obr. 48/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, chodba v přízemí novějšího křídla, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.128. Foto: Hana Veselá.

Obr. 49/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, studovna podnikové školy „Textilia“ v prvním patře novějšího křídla, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951. Zdroj: Archiv generálního ředitelství NPÚ v Praze, Sbírka fotografické dokumentace, sign. Častolovice – zámek, inv. č. 49.129. Foto: Hana Veselá.

Obr. 50/ Johann Heinrich Schönfeld, Mucius Scaevola, olej, plátno, 90,5 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, Oxford University Press, 2021, s. 7).

Obr. 51/ Joachim von Sandrart, Listopad (Lovec), 1642–1643, olej, plátno, 119 × 89 cm, Bayerische Staatsgemäldesammlungen, Schleissheim. Foto: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b6/Joachim_von_Sandrart_-_Der_Monat_November.jpg, vyhledáno: 16. 8. 2022.

Obr. 52/ Josef Hickel, František Filip hrabě Sternberg v ornátu Řádu zlatého rouna, olej, plátno, 152 × 114 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Marie Mžysková, *K zobrazení Sternbergů v českých sbírkách*, *Cour d'honneur: hrady, zámky, paláce*, Praha 2008, s. 37.

Obr. 53/ Josef Jan Alois Drda, František Josef Sternberg-Manderscheid podle kresby Josefa Berglera ml., 1813, neznámé rozměry, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Vít Vlnas, *Umělecké sbírky sternbergů*, *Cour d'honneur: hrady, zámky, paláce*, Praha 2008, s. 26.

Obr. 54/ Michele Desubleo, Josef a Putifarova žena, kol. 1630, olej, plátno, 106 × 148 cm. Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, Oxford University Press, 2021, s. 5).

Obr. 55/ Jakob Seisenegger (dílno), Císař Karel V., olej, plátno, neznámé rozměry, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, *Schloss Častolovice in Böhmen*, *Arx I*, 2019, s. 11.

Obr. 56/ Marie Terezie, Hlava Krista na Veroničině roušce, akvarel, neznámé rozměry, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, *Arx I*, 2019, s. 12.

Obr. 57/ Johann Heinrich Schönfeld, 1653, Krajina s antickými zříceninami, olej, plátno, 90,5 × 85 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Imma Walderdorff, Schloss Častolovice in Böhmen, *Arx I*, 2019, s. 11.

Obr. 58/ Johann Heinrich Schönfeld, Josef Egyptský a jeho bratři, olej, plátno, 91 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, *Oxford University Press*, 2021, s. 8).

Obr. 59/ Christijnn van der Broeck, Sol, 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, *Oxford University Press*, 2021, s. 9).

Obr. 60/ Christijnn van der Broeck, Luna, 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, *Oxford University Press*, 2021, s. 9).

Obr. 61/ David Teniers II., Pokušení sv. Antonína, 40. léta 17. století, olej, dřevo, 60 × 83,5 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau*, *Oxford University Press*, 2021, s. 11).

Obr. 62/ Následovník Guida Reniho, sv. Jeroným, po roce 1625, ole, plátno, 112 × 84 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau, Oxford University Press*, 2021, s. 11).

Obr. 63/ Následovník Guida Reniho, sv. Šebestián, po roce 1616, olej, plátno, 129 × 96 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Reprofoto: Miroslav Kindl (Eliška Zlatohlávková – Jana Zapletalová – Miroslav Kindl, *Chefs-d'œuvre of the Sternberg collection: Selected masterpieces from the Častolovice chateau, Oxford University Press*, 2021, s. 11).

Obr. 64/ Neznámý autor, Mars a Venuše, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 114 × 109,5 cm, současné umístění neznámé. Reprofoto: Marie Mžýková, *V doteku antiky. Starověké inspirace v nizozemském umění ze šlechtických sbírek*, Praha 2021, s. 231.

Obr. 65/ Peter Paul Rubens a Jan Brueghel st., Návrat z války: Mars odzbrojen Venuší, olej, plátno, asi 1610, 127,3 × 163,5 cm, J. Paul Getty Museum, Malibu.

Zdroj:

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d7/Peter Paul Rubens %28Flemish%29 - The Return from War- Mars Disarmed by Venus - Google Art Project.jpg/2475px-Peter Paul Rubens %28Flemish%29 - The Return from War- Mars Disarmed by Venus - Google Art Project.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d7/Peter_Paul_Rubens_%28Flemish%29_-_The_Return_from_War-_Mars_Disarmed_by_Venus_-_Google_Art_Project.jpg/2475px-Peter_Paul_Rubens_%28Flemish%29_-_The_Return_from_War-_Mars_Disarmed_by_Venus_-_Google_Art_Project.jpg), vyhledáno: 21. 8. 2022.

Obr. 66/ Neznámý autor, Leopold, Cecilia a Diana Sternbeg, neznámý rok vzniku, analogová fotografie, neznámé rozměry. Reprofoto: Cecilia Sternbergová, *Cesta. Paměti české aristokratky*, Praha – Litomyšl 2002.

Obr. 67/ Neznámý autor, Diana, Cecilia a Leopold Sternberg se švagrovou, baronkou Fanny Plessenovou v st. Petersburgu na Floridě, 1952, analogová fotografie, neznámé rozměry. Reprofoto: Cecilia Sternbergová, *Cesta. Paměti české aristokratky*, Praha – Litomyšl 2002.

Obr. 68/ Rudolfský mistr (Hans von Aachen?), Venuše s Amorem, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 145 x 93 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav v průběhu restaurátorského zásahu Eleny Crhové. Zdroj: Archiv AVU, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný. Foto: Autorka.

Obr. 69/ Rudolfský mistr (Hans von Aachen?), Venuše s Amorem, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 145 x 93 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav po restaurátorském zásahu Eleny Crhové. Zdroj: Archiv AVU, Fond Akademie výtvarných umění Praha, NAD 4, nezpracovaný. Foto: Autorka

Obr. 70/ Pieter Bout, Kluziště, olej, plátno, 68 × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav po restaurátorském zásahu Jana Hály. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 22, sign. RZ RK 102, inv. č. 1161. Foto: Autorka.

Obr. 71/ J. F. Deuven, Marie Leopoldina Lichtenstein roz. Sternberg, olej, plátno, 68 × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav po restaurátorském zásahu Jana Hály. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 22, sign. RZ RK 102, inv. č. 1161. Foto: Autorka.

Obr. 72/ Neznámý autor, *Podobizna neznámého šlechtice* (blíže neurčený hrabě ze Šternberka), 17.–18. století, olej, plátno, 100 × 82 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 34, sign. RZ RK 163, inv. č. 1222. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 22, sign. RZ RK 102, inv. č. 1161. Foto: Autorka.

Obr. 73/ Neznámý autor, Zátiší s květinami v podobě muže, 17. století, olej, plátno, 102 × 70 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 34, sign. RZ RK 163, inv. č. 1222. Foto: Autorka.

Obr. 74/ Neznámý autor, Klanění tří králů, olej, plátno, 156 × 141 cm, kopie díla Veroneseho, Litomyšl, státní zámek. Zdroj: NPÚ ÚOP v Josefově, Zprávy o restaurování malovaných obrazů ze zámku v Častolovicích, 1969–1992, kart. 22, sign. RZ RK 108, inv. č. 1167. Foto: Autorka.

Obr. 75/ Paolo Veronese, Klanění tří králů, olej, plátno, 355,6 × 320 cm, 1573, Londýn, National Gallery. Zdroj: <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/paolo-veronese-the-adoration-of-the-kings>, vyhledáno: 22. 8. 2022.

Obr. 76/ Neznámý autor, Klanění tří králů, olej, plátno, 156 × 141 cm, kopie díla Veroneseho, Litomyšl, státní zámek. Foto: NPÚ ÚPS v Sychrově.

OBRAZOVÁ DOKUMENTACE

Obr. 1/ Poloha častolovického zámku vyznačená na mapě

Obr. 2/ Častolovice, zámek, pohled na jižní hlavní průčelí

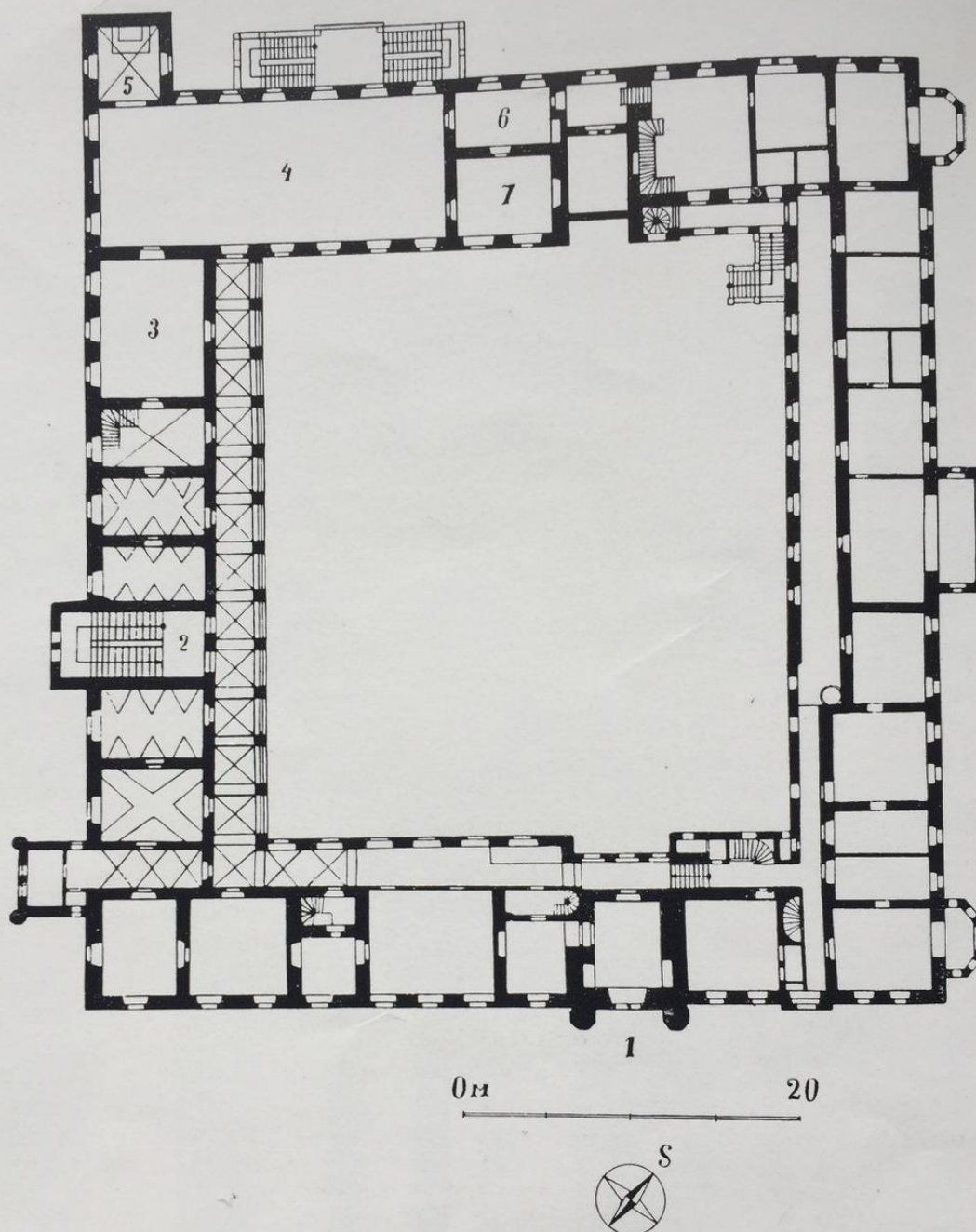

— Zámek Častolovice —

Obr. 3/ Častolovice, zámek, letecký pohled

Obr. 4/ Častolovice, zámek, pohled na severní stranu nádvoří

Půdorys I. patra státního zámku v Častolovicích

- 1 Vstupní risalit s hlavním vchodem v přízemí
- 2 Hlavní schodiště
- 3 Jídelní síň zvaná Tobíaška
- 4 Velký sál s nástropními starozákonními výjevy
- 5 Kaple Božího Těla
- 6, 7 Malé síně s kasetovými stropy s náměty z Ovidiových Proměn
- 8 Arkádová chodba

Obr. 5/ Častolovice, zámek, půdorys prvního patra

Obr. 6/ Častolovice, zámek, průhled arkádovou chodbou v prvním patře

Obr. 7/ Častolovice, zámek, tzv. Dámský pokoj v prvním patře

Obr. 8/ Častolovice, zámek, tzv. Empirový pokoj v prvním patře

Obr. 9/ Franziska Diana Phipps Sternberg

Obr. 10/ Adolf Vratislav Sternberg

Obr. 11/ Praha (Malá Strana), Šternberský palác

Obr. 12/ Zásmyky, zámek

Obr. 13/ Častolovice, zámek, tzv. Rytířský sál v prvním patře zámku

Obr. 14/ Neznámý autor, Pastýřka ve žlutém šatě, 18. století, olej, plátno, 182 cm × 106 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 15/ Neznámý autor, Portrét Šternberkovny jako Diany, pol. 17. století, olej, plátno, 210 × 120 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 16/ Karel Škréta, Podobizna mladého lovce, po 1660, olej, plátno, 115 × 96 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 17/ Neznámý autor, Vladislav II. Jagelonský, závěr 17. století, olej, plátno, 216 cm x 125 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 18/ Neznámý autor, Ferdinand II., počátek 18. století, olej, plátno, 215 cm x 125 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 19/ Josef Lavos, František Sternberg-Manderscheid, 1820, olej, plátno,
neznámé rozměry a místo uložení

Verzeichnis

der im Schlosse zu Čestolowitz im Monate
Juli 1900 vorgefundenen zum Adolf
Katiolac Gf. Sternbergischen Fideicommiss
gehörigen Gemälde

[illegible]

Nr.	Lagerort	Menge mit	Gewicht mit		Lagerort mit	Lagerort mit	Lagerort mit	Anmerkungen
			kg	g		kg	g	
	<u>Lebensmittel</u>							
	<u>Zimmer XVII</u>							
128	weiße Semmel mit vielen Bittern, die sich mit 2. Obst für den 16. Jahrb.	128	89	6			66	für Längst.
129	für alten Markt, mit ein. Topf im Hofe, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91	10		41	zu Längst, wird zur Reinigung verwendet
130	für alten Markt in Längst, 17 Stk. 17 Stk. Längst	"	74	91	8		66	veraltet
131	für alten Markt in Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			43	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
132	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			75	veraltet
133	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			75	"
134	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			36	"
135	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			93	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
	<u>Flusskapelle</u>							
136	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			53	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
137	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			52	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
	<u>III. Wohnzimmer</u>							
138	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			91	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
139	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			50	veraltet
140	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			74	"
141	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			81	Längst, wird zur Reinigung verwendet
	<u>Zimmer XX a</u>							
142	weiße Semmel, 17 Stk. Längst, 17 Stk. Längst	"	74	91			78	für Längst, wird zur Reinigung verwendet
	<u>Eintrag</u>							

Verzeichniss

Der im Schloss zu Lärnuck im Wlennd
OPtober 1900 vorgefundnen Gemälde
Wabslan d. Sternbergischen Bildsammler ge.
festigen Gemälde.

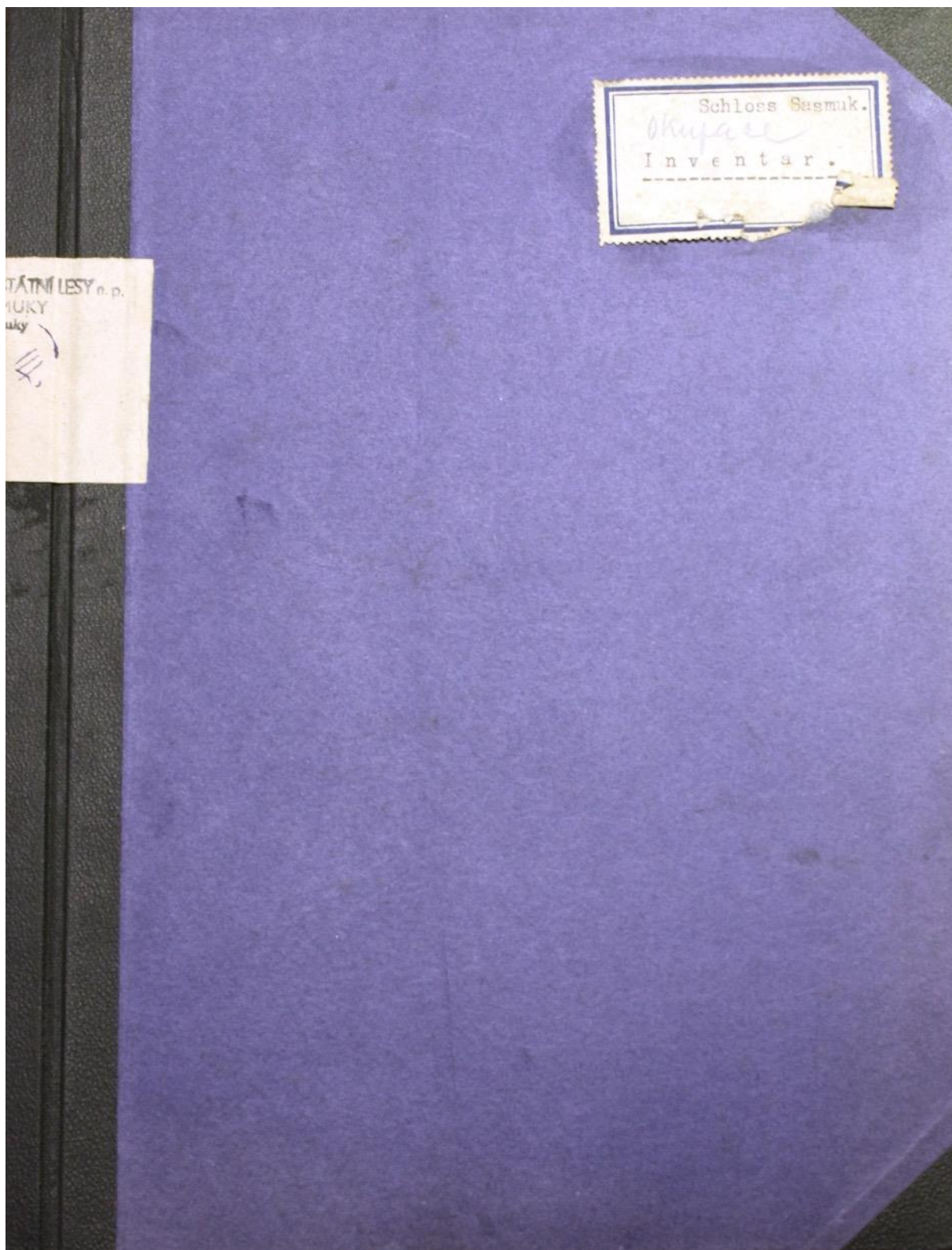
(Bezüglich der Nummerierung wird auf die wieder.
gebenen Bemerkungen der Castelnauer Gemälde.
sammlung verwiesen.)

Post. Nr.	Gegenstand	Ma. Ter. at	Größe		H	L	Jahre		Anmerk.
			Breite	Höhe			1858	1879	
223	Portrait eines alten Mannes in weißer Brustst. Brause, Brustst. Anfang des 18. Jahrh.	Leinw.	0.66	0.51	4	-	160	27	aus Lärnuck
224	Portr. eines jungen Mannes in Profil gelbe Farbe, Ende d. 17. Jahrh.	"	0.65	0.95	-	-	108	22	"
225	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. d. letzten Viertel d. 18. Jahrh. gelbe Farbe	"	0.64	0.52	-	-	66	25	"
226	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. d. letzten Viertel d. 18. Jahrh. gelbe Farbe	"	0.63	0.72	-	-	-	32	aus Lärnuck
227	" eines Mannes in weißer Brustst. in der Mitte d. 18. Jahrh. gelbe Farbe	"	0.58	0.71	6	-	109	28	aus Lärnuck
228	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. aus Prag, 17. Jahrh.	"	0.54	0.74	-	-	135	24	aus Lärnuck
229	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. aus Prag, 17. Jahrh.	"	0.57	0.61	5	-	166	16	aus Lärnuck
230	Mund. Portrait in Profil, aus dem 18. Jahrh. (aus dem 18. Jahrh.)	Leinw.	0.54	1.13	16	-	177	58	aus Lärnuck
231	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. aus Prag, 17. Jahrh.	"	0.59	1.15	3	-	-	33	aus Lärnuck
232	Portrait eines Mannes in weißer Brustst. aus Prag, 17. Jahrh.	"	0.70	1.18	-	-	157	54	aus Lärnuck
zusammen						34			

Obr. 22/ Druhá strana záměckého záznamníku z roku 1900

Nr.	Gegenstand	Mtl.	Gewicht		Maß		Anmerk.
			Br.	Stk.	H.	L.	
	<i>Widerbogen</i>						
341	Recessus mit dem fürchte gesammte, 17 Jahre	Ein.	171	11	15	-	40 93 sehr defekt, nicht
342	Stück aus dem fürchte gesammte, 17 Jahre	Ein.	133	0,97	15	-	256, 160 gr. def. sehr, nicht defekt
343	Recessus gesamt		133	0,97	15	-	256, 91 " "
344	Recessus gesamt (Stück aus dem fürchte gesammte, 17 Jahre)		166	1,52	2	50	22, 175 Stück aus dem fürchte gesammte
345	Recessus: gesamt, 17 Jahre		151	0,97	6	-	536, 103 Stück aus dem fürchte gesammte
346	Ein Stück aus dem fürchte gesammte, 17 Jahre	Ein.	164	0,97	10	-	164 97 " " gesamt, nicht defekt
347	Recessus: gesamt, 17 Jahre	Ein.	170	1,01	12	-	258 105 gr. def. sehr, nicht defekt
348	Ein Stück aus dem fürchte gesammte, 17 Jahre		175	0,97	-	-	65 96 Stück aus dem fürchte gesammte
349	Ein Stück aus dem fürchte gesammte, 17 Jahre		155	1,09	30	-	260 97 gr. def. sehr, nicht defekt
350	Recessus: gesamt, 17 Jahre		170	0,97	-	-	58 108 Stück aus dem fürchte gesammte
351	Recessus: gesamt, 17 Jahre		170	0,97	-	-	219 114 ganz gesamt, nicht defekt
352	Recessus: gesamt, 17 Jahre		162	0,97	4	-	59 107 ganz gesamt, nicht defekt
353	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	15	-	62 109 gr. def. sehr, nicht defekt
354	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	8	-	62 109 gr. def. sehr, nicht defekt
355	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	12	-	35 84 Stück aus dem fürchte gesammte
356	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	164 163 " " sehr defekt
357	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	4	-	170 114 ganz gesamt, nicht defekt
358	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	20	-	37 85 gr. def. sehr, nicht defekt
359	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	203 164 Stück aus dem fürchte gesammte
360	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	" " " "
361	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	55 115 Stück aus dem fürchte gesammte
362	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	2 116 " " " "
363	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	520 114 " " " "
364	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	" " " "
365	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	64 112 " " " "
366	Recessus: gesamt, 17 Jahre		160	0,97	-	-	211 " " " "
	<i>Gesamt</i>						

Obr. 23/ Pátá strana zásmuckého zámeckého inventáře z roku 1900

Obr. 24/ Desky zásmuckého zámeckého inventáře z období okupace

Großer Salon.

Speisesaal

- In der Mitte 1 weisser Tisch
 1 kleines Sofa in der Ecke /mit Streifen/ /aus dem Hause/
 6 Sessel mit Sternentisch
 2 Hierogliffen 141
 1 Sekretär 176/1, 176/2
 1 Teil von einem Bücherschrank
 1 Statuengruppe /Waldstein/
 1 grünes Sofa aschenbecher aus Glas
 2 grüne Lehnstühle 1 Statuengruppe
 1 Kanapee
 1 Klavier Förster, 1 Schaufelchen
 1 runder Tisch
 1 Diwan in der Ecke
 2 Lehnstühle in der Ecke
 2 kleinere Lehnstühle in der Ecke
 1 dunkler runder Tisch
 1 schwerer Eichentisch
 1 Wurfspiel
 3 Lehnstühle aus rotem Sammet
 1 Schreibtisch, 1 Tintenfass, 1 Briefständer
 1 Siegelstempel, Frosch, 1 Briefmappe
 1 Federputzer, 4 Aschenbecher,
 1 Aschenbecher mit Hufeisen
 1 roter Tisch, 7 Photographien
 1 Tisch mit geschnitztem Unterteil
 1 hoher Tisch 212 in der Ecke
 1 grosser holzerner Laster /mit Kerzen/
 2 Geställe auf die Palmen
 2 geschmückte Blumentöpfe auf diesen
 1 Eisenleuchter
 2 holzerne Schachtel auf die Zigaretten
 Stafelei
 1 rosarotes Sofa mit 1 Polster
 2 rosarote Lehnstühle und 2 kleinere Lehnstühle
 2 geblickte Sofas und 3 Lehnstühle
 1 Schmuckgefäss
 1 geschnitzter Teller 1332, 1333, 1334, 1335
 2 Vasen 1336, 1337, 1338, 1339, 1340, 1341

Nr. 430, 431, 432 befinden sich in Prag in Rudolfinum.

Bilder :

- 255, 234, 1372, 1382, 252, 1392
 240, 240, 251, 252, 249, 279.
 231, 380, 244, 243, 229, 256.
 224, 230, 232
 Bild eines Soldaten auf Stafelei
 Bild des Begründers 281.

Obr. 25/ Dvacátá šestá strana zámuckého zámeckého inventáře z období okupace

Im Kredenz in Speisezimmer :

Speisezimmer .

In einer Schachtel zer Schlagenes Geschirr /aus den Kasse
In der Mitte 1 Eichentisch
2 Kredenzen 170 /geschliffen/
2 dunkle Kasten 176/1, 176/2
18 Sessel 171/1 bis 171/18
1 Tisch mit Marmor 175
1 grösserer Aschenbecher aus Glas
1 Bildsäule und 1 Statuengruppe
1 elektr. Gehänge
1 Blech zu dem Ofen, 1 Schaufelchen
1 eisener Kreuz
2 Ueberlassen /Glasgestelle/ auf das Zuckerwerk
verschiedene, geschliffene Weingläschen

Oratorium.

1 langer Betstuhl ersanal .
2 Bänke
4 Leuchter mit Kerzen
1 Sammet-Ueberwurf /rot/
1 kleiner Kaffeebottel
1 Kanne
1 Gabel
1 Schüssel
1 Korkzieher
1 Holzloeffel und Gabel
1 grosser Kanne auf Brot
1 Seiber

Bilder : kredenzen 148/1 148/2

1 Tische 132Z, 133Z, 134Z, 135Z, 136Z, 135Z
1 Tische 126Z, 127Z, 128Z, 129Z, 130Z, 131Z

1 Tischen zum ablegen von Silber

Nr.: 430, 431, 432 befinden sich in Prag in Rudolfinum.

1 Kanne 150/1, 150/2

2 grosse weisse Kasten 147/1, 147/2

1 Tisch beim Tür mit Blech 152

1 Bretter zu dem Grosse Tisch

2 Kehrwoche, 2 kleine Kehrwoche, 2 Schaufelchen

2 Krüge, 1 Blechruber, 2 Kannen

1 gelingenes Blech, 1 Kanne, 1 Handsäge, 1 Meissel

1 Kehrwoche, 1 Kanne, 2 Drathbürsten

2 Kisten zum Fassbodenreinigung, 2 Holzuntertassen

1 Apparat zum Feuerreinigung, 1 Majolika-Lampe

1 grosse Kanne aus Glas

3 štíty
3 ručnice
1 alabastrová váza
11 kovová bedna potažená černým brokátem
1 benátské zrcadlo
15 různých starých obrazů - olej na plátně
4 obrazy - malba na plátně dřevě
3 kovové lustry
1 stará lavice - imitace gobelinu
včetně levého obrazu
4 obrazy / Stará Vídně ve slatém rámu /
4 obrazy, vyřezávané rámečky "Upalování"
klenutý / skladiště /
1 obraz olej na plátně, černý rám / Kalvarie /
1 " " " " " " se zlac. prouškou
1 " " " " " " Panna Marie bolestná "
1 " " " " " " zlacený rám " sv. František "
1 " " " " " " " "
1 " " " " " " " "
1 " " " " " " kulatý " Panna Maria " /
1 " pastel za sklem " " " " " "
2 obrazy " " " " " " " "
1 obraz velký " " " " " " Slavnost "
1 obraz olej na plátně bez rámu, velký " Jezdecká bitva "
1 " " " " " " zlacený rám " " kůň "
1 " " " " " " " " ruský potah "
1 " " " " " " " " hlava panny "
1 " " " " " " " " poprsí starého muže "
1 obraz " " " " " " " " Benátky "
4 obrazy uhlokresba " Pansinger "
1 obraz olej na plátně " dostihový jezdec "
1 " " " " " " zlacený rám " poprsí cikán. chlapec "
1 " " " " " " " " cikánský chlapec "
1 " " " " " " " " dáma "
1 " " " " " " " " dostihy " / papír /
1 " " " " " " " " rytíř " /uhlokresba/
1 obraz olej figura ze zeleniny bez rámu
1 " " " " " " " " dáma "
6 obrazů krajin olej
1 obraz olej - vřez
1 " na plátně / cikáni se brodí vodou /
16 obrazů černých uhel., dubové úzké rámy
1 obrázek - ořechový zámek s pánem sedícím u stolu -
1 obrázek - krajina - akvarel
1 obrázek Francouzský
1 " Pohodělce - akvarel
1 fotografie císařské rodiny v Pestu
1 obrázek hr. Kinská
1 " E.L. Sternberg
1 " hr. Žofie / pastel /
1 " " Františka
1 " " Leopold
1 " " Larisch , olej
1 " " " , fotogr. na koni
1 " " František a Jaroslav, pastel
1 " " Jindřiška " "
1 " " František " "
1 " " Žofie " "
1 " E. hr. Sternbergová " "
2 fotogr. hr. Jindřišky
1 " " Žofie
1 " E. hr. Sternberg
1 " hr. Františka, kulatý zlacený rám olej
1 obrázek kůň falb - olej plátno

Obr. 27/ Třicátá osmá strana častolovického zámekého inventáře z roku 1949

S o u p i s

bytového zařízení, nábytku, obrazů, šatstva, prádla a
jiných předmětů v zámku

Častolovice

dle stavu 30. listopadu 1949.

Číslo: Kusy:

H l a v n í s c h o d i š t ě .

1	1	měkká stará truhla
2	1	starý olej. obraz - výjevy z lovu -
měkký hnědý rám
3	1	jelení hlavy s parohy
4	1	jelení hlava s parohy
5, 6, 7	3	stropní lucerny visací, nezasklené
8, 9	2	karabiny na kapsle
10 až 14	5	prsních brnění
15 až 17	3	železné helmice
18 až 21	4	halapartny
22	2	jezdecké šavle
23	1	železný tepaný štít
24	1	obraz Zdenka Sternberga z r. 1520
25 až 27	3	prsní železná brnění
28 až 30	3	železná helmy
31 až 32	2	železná tepaná štít / 1 kulatý a 1 srdcový/
33 až 40	8	bodných zbraní
41	1	železný cep
42	1	sudlice
43	1	sekera
44	1	portrét Filipa Sternberga
45	1	dvojitý portrét Sternbergů
46	1	obraz - 4 koně řídí andílek
47	1	portrét Stefán Jíří Sternberg
48	1	obraz - Heřman z Bubna

Obr. 28/ První strana častolovického inventárního soupisu pořízeného v roce 1949 NKK

11

Zámek v Častolovicích - obrazy - instalace .

Místnost č. 9

- č.inv. 432 ✓ Sebastian de Vauban, ol.pl., zl. rám, Jouffroy 1685,
přesk.
č.inv. 433 ✓ Páste Rialto, ol.pl., rám hnědý, l. 1/2. 17. stol.
č.inv. 434 ✓ Slavnost faunů, relief, vosk, zl. rám, empir

Místnost č. 10 a .

- č.inv. 509 ✓ Portrét Niny Sternberkové, ol.pl., rám zl. 1.1/4. 18 st.
č.inv. 510 ✓ Příbuzenstvo sv. rodiny, tempera na dřevě, rám zlac.,
konec 15. stol.
č.inv. 511 ✓ V šívané květiny, hedvábí, empir
č.inv. 512 ✓ Karolina Sternberková, ol.pl., C. Sales 1814, rám
zlac. vyřezávaný
č.inv. 513 ✓ Leopold Sternberk, dtto
č.inv. 514 ✓ Mladý lovec, ol.pl., rám zlac. vyřezávaný, 17. stol.

Místnost č. 11 .

- č.inv. 553 ✓ portrét šlechtičny v červeném šatě, pastel, rám zlac.,
vyřezávaný, kol 1780
č.inv. 554 ✓ portrét šlechtičny v zeleném šatě, dtto
č.inv. 555 ✓ portrét šlechtičny v temně zeleném šatě, dtto
č.inv. 556 ✓ portrét šlechtičny v bílém šatě, dtto
č.inv. 557 ✓ portrét šlechtičny v šedém šatě, dtto
č.inv. 558 ✓ portrét šlechtičny v modrém šatě, dtto
č.inv. 559 ✓ Bakchus a Ceres, ol.pl., rám černý, kopie dle Jordaense
č.inv. 560 ✓ Prodáváči zeleniny, ol.pl., rám bílý, 2. 1/2. 17. stol.

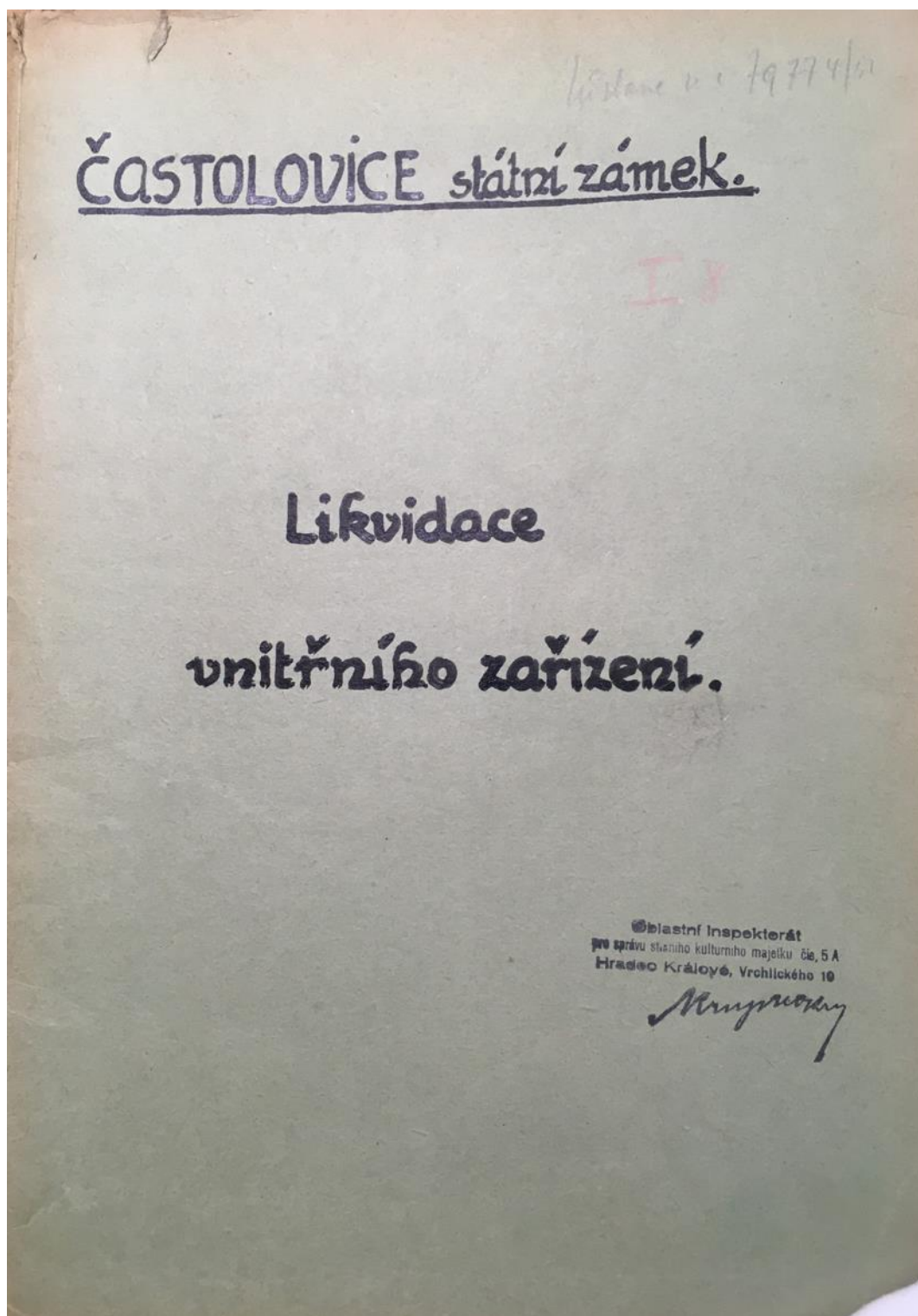
Místnost č. 13 - se znakem .

- č.inv. 667 ✓ Josef a Putifarka, ol.pl., rám tmavohnědý, 17. stol.
č.inv. 668 ✓ Mučení sv. Agáty, ol.pl., rám hnědý, kol 1/2 18 stol.
č.inv. 670 ✓ Antická zříceniny, ol.pl., rám bílý, 17 stol..
č.inv. 671 ✓ Portrét šlechtičny s dětmi, ol.pl., rám zlac., vyřezávaný,
po r. 1800
č.inv. 669 ✓ Zvěstování P. Marie, ol.pl., rám zlac. kopie ren. obr.

Místnost č. 13 a - rohový pokoj

- č.inv. 693 ✓ Portrét Luisy Sternberkové, ol.pl., rám zlac. vyřezávaný,
1830
č.inv. 695 ✓ Portrét Františka Lotrinského, pastel, rám zlac. vyřezávaný,
kol 1770
č.inv. 696 ✓ Portrét Marie Teresie, dtto
č.inv. 697 ✓ Veronika Polyxena Sternberková-Martínáková, rám hnědý,
ol.pl., 1690

Koordinační komise
pro kulturní využití
st. hradů a zámků,

Obr. 30/ Úvodní strana kartonu „Likvidace vnitřního zařízení st. z. Častolovice“

STÁTNÍ ZÁMEK
ČASTOLOVICE
čj. 68/59.

v Častolovicích dne 10.VI.1959.

Věc: Častolovice - st. zámek,
zapůjčení obrazů Národnímu muzeu v Praze,
pro výstavu „ Jiřího z Poděbrad a jeho doba „

Státní památková správa
v likvidaci
v Praze.

Došlo: 15. VI. 1959

Číslo: 2159

Prílohy:

Na příkaz SPS- v likvidaci v Praze, čj.27.549/58 ze dne
4.XII.1958 a se souhlasem Krajského střediska památek a ochr.
přírody v Hradci Králové, vydala správa státního zámku v Často-
lovicích, Národnímu muzeu v Praze 2 obrazy a to :

- 1 obraz Jiřího z Poděbrad, olej na plátně 215x155 cm,
rám hnědý, slacený inv.č. 2627/344.
- 2 obraz Kunhuty ze Šternberka, manželka Jiřího z Poděbrad,
olej na plátně, 225 x 150 cm, inv.č.3096/388.

Obrazy byly vydány na potvrzení. Seznam převzal dr. Prets a opis
zaslán SPS v Praze a KSP v Hradci Králové, pod zd.čj.184/58 dne
12.XII.1958.

Dne 12. března t.r. po dobu dovolené v Praze, navštívil
jsem výstavu „ Jiřího z Poděbrad a jeho dobu “ v Národním muzeu
Zjistil jsem, že zapůjčené obrazy převozem z Častolovic do Prahy
byly rámy poškozeny, odřené.

Podle přípisu SPS - Národnímu muzeu dává záruku, že za-
půjčené obrazy po ukončení výstavy vrátí do častolovického zámku
a znovu je nepoškozené instaluje.

Žádám, aby SPS, vyslala svého odborníka do Národního
muzea a poškozené obrazy prohlédla a upozornila řed. Národního muse-
na tuto záadu. Po ukončení výstavy t.j.30.VI.59, žádám o jejich
vrácení. Tyto obrazy velmi postrádáme, neb prázdná místa po obra-
zech ruší vzhled v instalovaných místnostech.-

Zasílá se na vědomí:

Krajskému středisku péče o památky a ochr. přírody v Hradci Králové

STÁTNÍ ZÁMEK

Obr. 31/ Úvodní strana spisu o zapůjčení dvou obrazů Národnímu muzeu pro výstavu
„Jiří z Poděbrad a jeho doba“

2. května 1949.

V P R A Z E .

Materiál uložený v zámuckém zámku je velmi různorodý a jeho povaha je podmíněna jeho původem. Jako ve většině našich zámeckých sbírek, i zde převládají díla průměrná a namnoze podprůměrná hodnoty nebo obrazy významu spíše kulturně-historického, rodinné podobizny a pod. Jde vesměs o práce 17.-19. stol. Kromě těchto jsou tu však i některé obrazy lepší jakosti, které zástupce Národní galerie na místě vytrídil a dal přenést jako samostatnou skupinu do zvláštní místnosti. Jsou to tyto obrazy :

2 3312	1)	D. Teniers ml., Fokušení sv. Antonína, olej na dřevě,
2 3316	2)	Flámský mistr ze 17. stol., Malířská dílna, olej na dřevě,
2 3315	3)	J.v. Bredel, Přístav, olej na plátně,
2 3319	4)	K. J. Hirschely, Květinové zátiží, olej na plechu,
2 3320	5)	K. J. Hirschely, Květinové zátiží, olej na plechu,
2 3321	6)	Flámský mistr ze 17. stol., Hlava stařeny, olej na dřevě,
2 3322	7)	Flámský mistr ze 17. stol., Hlava stařeny, olej na dřevě,
2 3317	8)	^{holandský} německý mistr z 17. stol., Luna olej na dřevě,
2 3318	9)	^{holandský} německý mistr z 17. stol., olej na dřevě, ^{sol} ^{později} ^{večerní}
2 3323	10)	Italský mistr ze 17. stol., Hostina lebachodžesova (?) olej na plátně, ^{H. Schunfelder} ^{později} ^{večerní}
2 3314	11)	Italský mistr ze 16. stol., Podobizna ^{holandský} ^{večerní} masej, olej na plátně,
2 3313	12)	^{holandský} německý mistr z 18. stol., Zátiží s lebkou, olej na plechu.

111

Obr. 33/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, hlavní (jihovýchodní) průčelí se vstupní věží – pohled od jihu, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 10 × 15 cm

Obr. 34/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, nádvoří – nároží severozápadního a severovýchodního křídla (někdejší renesanční budova z doby kol. r. 1600, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 13 × 18 cm

Obr. 35/ Neznámý autor, Častolovice, zámek, celkový pohled na zámek od severovýchodu z parku, reprodukce podle snímku z roku 1933, analogová fotografie, 13 × 18 cm

Obr. 36/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: hlavní schodiště, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 37/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: ložnice v prvním patře,
analogová fotografie, 18 x 24 cm, 1951

Obr. 38/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, interiér: souprava stolu s křesly a pohovkou v místnosti
prvního patra, analogová fotografie, 18 x 24 cm, 1951

Obr. 39/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 40/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře s biedermeierovým nábytkem,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 41/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, salon v prvním patře s empírovým nábytkem,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

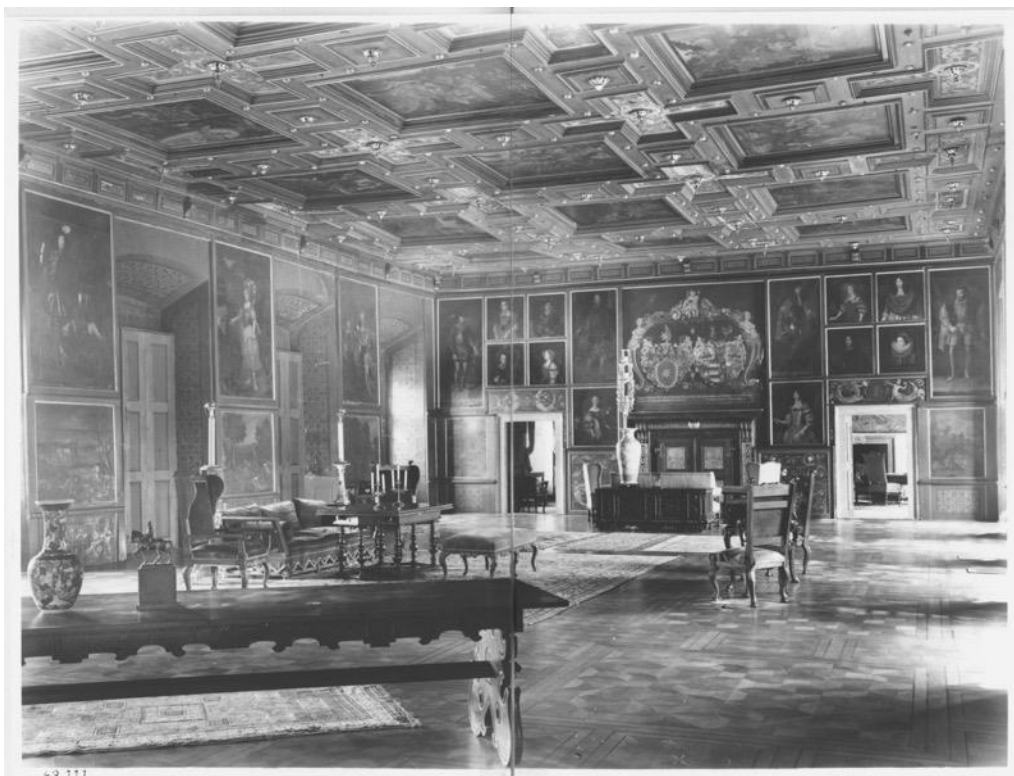
Obr. 42/ O. Hilmerová, zámek Častolovice, chodba v prvním patře,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 43/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, chodba v prvním patře renesančního traktu se zasklenými arkádami, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 44/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, jídelna s renesančními – barokními portréty, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 45/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, hlavní sál s renesančními portréty /17. století/,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 46/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, hlavní sál – barokní křesla /17. století/ a stolec před krbem,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 47/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, průhled z kaple velkým sálem k jídelně,
analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 48/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, chodba v přízemí novějšího křídla,
analogová fotografie, 18 x 24 cm, 1951

Obr. 49/ O. Hilmerová, Častolovice, zámek, studovna podnikové školy „Textilia“
v prvním patře novějšího křídla, analogová fotografie, 18 × 24 cm, 1951

Obr. 50/ Johann Heinrich Schönfeld, Mucius Scaevola, olej, plátno, 90,5 × 120 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 51/ Joachim von Sandrart, Listopad (Lovec), 1642–1643, olej, plátno, 119 × 89 cm,
Bayerische Staatsgemäldesammlungen, Schleissheim

Obr. 52/ Josef Hickel, František Filip hrabě Sternberg v ornátu Řádu zlatého rouna,
olej, plátno, 152 × 114 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 53/ Josef Jan Alois Drda, František Josef Sternberg-Manderscheid podle kresby Josefa Berglera ml., 1813, neznámé rozměry, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 54/ Michele Desubleo, Josef a Putifarova žena, kol. 1630, olej, plátno, 106 × 148 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 55/ Jakob Seisenegger (dílna), Císař Karel V., olej, plátno, neznámé rozměry,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 56/ Marie Terezie, Hlava Krista na Veroničině roušce, akvarel, neznámé rozměry,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 57/ Johann Heinrich Schönhofeld, 1653, Krajina s antickými zříceninami, olej, plátno, 90,5 × 85 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

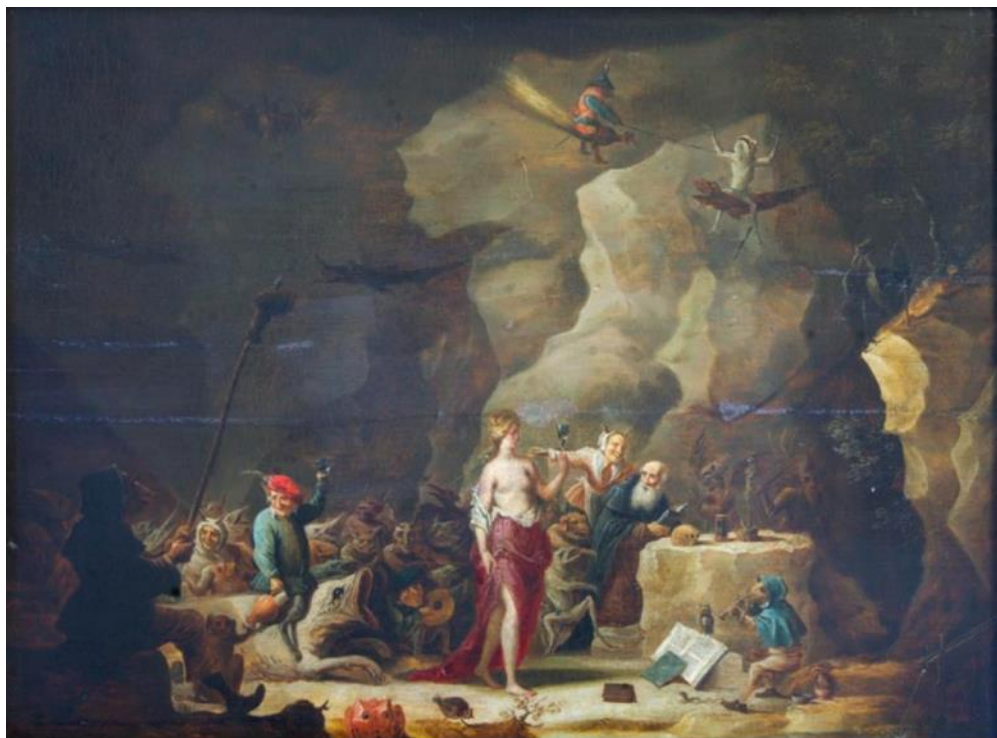
Obr. 58/ Johann Heinrich Schönhofeld, Josef Egyptský a jeho bratři, olej, plátno, 91 × 120 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 59/ Christijn van der Broeck, Sol, 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 60/ Christijn van der Broeck, Luna, před 1587, olej, dřevo, 49,5 × 36 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 61/ David Teniers II., Pokušení sv. Antonína, 40. léta 17. století, olej, dřevo, 60 × 83,5 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 62/ Následovník Guida Reniho, sv. Jeroným, po roce 1625, ole, plátno, 112 × 84 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 63/ Následovník Guida Reniho, sv. Šebestián, po roce 1616, olej, plátno, 129 × 96 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 64/ Neznámý autor, Mars a Venuše, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 114 × 109,5 cm,
současné umístění neznámé

Obr. 65/ Peter Paul Rubens a Jan Brueghel st., Návrat z války: Mars odzbrojen Venuší,
olej, plátno, asi 1610, 127,3 × 163,5 cm, J. Paul Getty Museum, Malibu

Obr. 66/ Neznámý autor, Leopold, Cecilia a Diana Sternbeg, neznámý rok vzniku, analogová fotografie, neznámé rozměry

Obr. 67/ Neznámý autor, Diana, Cecilia a Leopold Sternberg se švagrovou, baronkou Fanny Plessenovou v st. Petersburgu na Floridě, 1952, analogová fotografie, neznámé rozměry

Obr. 68/ Rudolfský mistr (Hans von Aachen?), Venuše s Amorem, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 145 × 93 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav v průběhu restaurátorského zásahu

Eleny Crhové

Obr. 69/ Rudolfský mistr (Hans von Aachen?), Venuše s Amorem, neznámý rok vzniku, olej, plátno, 145 × 93 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav po restaurátorském zásahu Eleny Crhové

Obr. 70/ Pieter Bout, Kluziště, olej, plátno, 68 × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg.
Stav po restaurátorském zásahu Jana Hály

Obr. 71/ J. F. Deuven, Marie Leopoldina Lichtenstein roz. Sternberg, olej, plátno, 68 × 150 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg. Stav po restaurátorském zásahu Jana Hály

Obr. 72/ Neznámý autor, Podobizna neznámého šlechtice (blíže neurčený hrabě ze Šternberka),
17.-18. století, olej, plátno, 100 × 82 cm, Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 73/ Neznámý autor, Zátíší s květinami v podobě muže, 17. století, olej, plátno, 102 × 70 cm,
Častolovice, zámek, sbírka Diany Phipps Sternberg

Obr. 74/ Neznámý autor, Klanění tří králů, olej, plátno, 156 × 141 cm, kopie díla Veroneseho,
Litomyšl, státní zámek

Obr. 75/ Paolo Veronese, Klanění tří králů, olej, plátno, 355,6 × 320 cm, 1573,
Londýn, National Gallery

Obr. 76/ Neznámý autor, Klanění tří králů, olej, plátno, 156 × 141 cm, kopie díla Veroneseho,
Litomyšl, státní zámek

SEZNAM ZKRATEK

AVU	Akademie výtvarných umění
KS SPPOP	Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody
NA	Národní archiv
NKK	Národní kulturní komise
NPÚ	Národní památkový ústav
RA	Rodinný archiv
SOA	Státní oblastní archiv
SPS	Státní památková správa
ÚOP	Územní odborné pracoviště

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Pavlína Jindrová
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Dějiny zámecké obrazové sbírky Sternbergů v Častolovicích v letech 1949–1992
Název v angličtině:	The History of the Castle Picture Collection of the Sternbergs' in Častolovice between 1949–1992
Anotace práce:	Magisterská diplomová práce se zabývá moderními dějinami sternberské obrazové sbírky na zámku v Častolovicích. Tato sbírka, která dosud nebyla dostatečně probádána, sestává z více než tří stovek obrazů. Jádrem kolekce je spojeno s rodem Sternbergů, jehož příslušníci vlastní panství Častolovice od roku 1694, s výjimkou období konfiskace ve 20. století, až dosud. Diplomová práce si klade za cíl rekonstruovat dějiny obrazové sbírky v období let 1949–1992 a na základě objevených archivních pramenů shromáždit a interpretovat co nejvíce informací, které se k danému tématu vztahují.
Klíčová slova:	Obrazová sbírka Sternbergů v Častolovicích, zámek Častolovice, zámek Zásmyky, Sternbergové, Franziska Diana Phipps Sternberg

Anotace v angličtině:	The master's thesis deals with the modern history of the Sternberg picture collection at the castle in Častolovice. This collection, which has not yet been sufficiently explored, consists of more than three hundred paintings. The core of the collection is connected with the Sternberg family, whose members have owned the Častolovice estate since 1694, with the exception of the period of confiscation in the 20th century, up to present days. The aim of the diploma thesis is to reconstruct the history of the picture collection in the period 1949–1992 and, on the basis of discovered archival sources, to collect and interpret as much information as possible related to the given topic.
Klíčová slova v angličtině:	Sternberg picture collection in Častolovice, Častolovice castle, Zásmuky castle, the Sternbergs, Franziska Diana Phipps Sternberg
Přílohy vázané v práci:	Vložené CD
Rozsah práce:	136 stran
Jazyk práce:	Čeština